

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA KATILIMI

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar Cansu SAĞLAM**

Anabilim Dalı : Şehir ve Bölge Planlama

Programı : Şehir Planlama

OCAK 2009

ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA KATILIMI

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar Cansu SAĞLAM
502041802**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 29 Aralık 2008
Tezin Savunulduğu Tarih : 21 Ocak 2009**

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nuran ZEREN GÜLERSOY
(İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Yegan KAHYA (İTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Funda YİRMİBEŞOĞLU
(İTÜ)**

OCAK 2009

ÖNSÖZ

Öğrenim hayatım boyunca bana gösterdikleri sonsuz destek ve ilgiden dolayı annem Fahriye SAĞLAM'a, babam Hasan SAĞLAM'a, ablam Duygu SAĞLAM GÜVENÇ'e ve özellikle abim saydığım eniştem Serhan GÜVENÇ'e, minik Mert'e, en zor anlarımda yanımda olan ve yardımına koşan eşim Necat SAMUK'a, gösterdikleri sabır ve saygıdan dolayı İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürü Zerrin TÜRKELLİ'ye, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürü Günseli AYBAY'a ve son olarak tez sürem boyunca yönlendirmelerini esirgemeyen danışmanım Prof.Dr.Nuran ZEREN GÜLERSOY'a sonsuz teşekkürler...

Aralık 2008

Cansu SAĞLAM

MİMAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	xv
SUMMARY.....	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	1
1.2 Tezin Kapsamı ve Yöntemi	2
2. KATILIM KAVRAMI VE ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA	
KATILIM.....	5
2.1 Katılım Kavramının Tanımı ve Özellikleri ile Çocuk Katılımının	
Önemi ve Yararları.....	5
2.2 Çocuk Katılımının Gelişimi	12
2.2.1 Çocuk katılımı üzerine çalışan uluslararası kuruluşlar ve gerçekleştirilen	
çalışmalar	15
2.2.2 Çocukların kent planlaması ve kentsel korumaya katılımlarını içeren	
uluslararası çalışmalar.....	19
2.2.3 Türkiye’de çocuk katılımının gelişimi ve çocukların kentsel	
korumaya katılımlarını içeren çalışmalar.....	21
2.3 Çocuk Katılımının Türleri ve Süreci	29
2.4 Çocuk Katılımında Kullanılan Yöntemler.....	37
2.4.1 Fiziksel verilerin toplanmasında kullanılan katılım yöntemleri	38
2.4.1.1 Harita çalışmaları.....	38
2.4.1.2 Anket-röportaj çalışmaları	42
2.4.2 Fiziksel verilerin değerlendirilmesine yönelik katılım yöntemleri.....	51
2.4.2.1 Çizim çalışmaları.....	52
2.4.2.2 Maket çalışmaları	53
2.4.3 Uygulamada kullanılan katılım yöntemleri	55
2.4.3.1 Medya ve iletişim araçları.....	55
2.5 Bölüm Değerlendirmesi.....	60
3. ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA KATILIMLARININ	
SAĞLANDIĞI ÖRNEK ÇALIŞMALAR.....	63
3.1 Yurtdışında Çocukların Kentsel Korumaya Katılımlarının	
Sergilendiği Örnek Çalışmalar.....	63
3.1.1 UNESCO önderliğinde Güneydoğu Avrupa ülkelerinde	
gerçekleştirilen bir çalışma.....	64
3.1.2 İngiltere’de gerçekleştirilen bir çalışma	70
3.1.3 İtalya’da gerçekleştirilen bir çalışma	77
3.2 Türkiye’de Çocukların Kentsel Korumaya Katılımlarının	
Sergilendiği Örnek Çalışmalar.....	84
3.2.1 Ankara’da gerçekleştirilen bir çalışma.....	84
3.2.2 İzmir-Birgi’de gerçekleştirilen bir çalışma	89
3.2.3 İstanbul’da gerçekleştirilen bir çalışma.....	97
3.3 Bölüm Değerlendirmesi.....	108

4. ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA KATILIMI: ALAN	
ÇALIŞMASI.....	109
4.1 Çalışmanın Yapıldığı Alanın Tanımı ve Özellikleri	110
4.2 Alan Çalışmasının Amacı, Süreci ve Kapsamı	114
4.2.1 Sosyal yapı analiz çalışması	118
4.2.2 Ölçme değerlendirme analiz çalışması.....	121
4.2.3 Yedikule'nin kültürel mirasına ilişkin çocuklarla gerçekleştirilen sohbet ve çocukların bu mirasın kullanımına yönelik geliştirdikleri öneriler	131
4.2.4 Resim çalışması	132
4.3 Bölüm Değerlendirmesi.....	142
5. DEĞERLENDİRME	143
KAYNAKLAR.....	146
EKLER.....	151

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	: United Nations Children's Fund
UN-HABİTAT	: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi
AB	: Avrupa Birliği
UIA	: The International Union of Architects
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimarlar Odası Birliği
DİES	: Department for Education and Skills
MGEF	: Museums and Galleries Education Programme

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 2.1 : Çocuk katılımını destekleyen ve karşı çıkan görüşler	9
Çizelge 2.2 : Çocuk katılımının katılımcı gruplar için yararları	11
Çizelge 2.3 : Çocuk haklarına dair uluslararası anlaşmalar	13
Çizelge 2.4 : Çocuk katılımı konusunda gerçekleştirilmiş uluslararası konferanslar	16
Çizelge 2.5 : Çocukların kent planlaması ve kentsel korumaya katılımlarını içeren uluslararası çalışmalar	19
Çizelge 2.6 : Türkiye’de çocuk katılımı ile ilgili kabul edilen uluslararası sözleşmeler ve yürütülen ulusal çalışmalar	22
Çizelge 2.7 : Çocuk katılımında kullanılan yöntemler	37
Çizelge 3.1 : Hazine Avcısı Projesi hakkındaki genel bilgiler	65
Çizelge 3.2 : Çalışma hakkındaki genel bilgiler	70
Çizelge 3.3 : Çalışma hakkındaki genel bilgiler	79
Çizelge 3.4 : Çalışma hakkındaki genel bilgiler	85
Çizelge 3.5 : Çalışma hakkındaki genel bilgiler	90
Çizelge 3.6 : Çalışma hakkındaki genel bilgiler	98
Çizelge 3.7 : Ölçme değerlendirme soruları	99
Çizelge 4.1 : Çalışma hakkındaki genel bilgiler	117

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1 : Tezin akış şeması	4
Şekil 2.1 : Katılım kavramının özellikleri	7
Şekil 2.2 : Çocuk katılımı konusunda çalışan uluslararası kuruluşlar	15
Şekil 2.3 : Birinci Çocuk Forumu	23
Şekil 2.4 : Kentler çocuklarındır kültürel eğitim programı	26
Şekil 2.5 : Eğitim programı uygulama haritası	27
Şekil 2.6 : Kültür karıncaları eğitim programı	28
Şekil 2.7 : Çocuk ve mimarlık toplumsal bir eğitim modeli	28
Şekil 2.8 : Hart merdiveni	30
Şekil 2.9 : Çocukların ve gençlerin katılım tipleri	31
Şekil 2.10 : Çocuk katılımında süreç	34
Şekil 2.11 : Çocuk katılımında süreç çizelgesi örneği	36
Şekil 2.12 : Çocukların yaşlarına göre gerçekleştirebildikleri harita çizimleri	39
Şekil 2.13 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen harita çalışmaları	39
Şekil 2.14 : Çocuklar tarafından çizilen davranış haritası	41
Şekil 2.15 : Toplum haritası	41
Şekil 2.16 : Çocuklar tarafından yapılan röportaj çalışması	43
Şekil 2.17 : Çocuklar tarafından yapılan röportaj çalışması	43
Şekil 2.18 : Aile ve sosyal ilişkileri gösteren soyağacı çalışması	45
Şekil 2.19 : Günlük aktivite çizelgesi örneği	48
Şekil 2.20 : Çocukların hazırladıkları gezi haritaları	49
Şekil 2.21 : Çocuklarla gerçekleştirilen geziler	50
Şekil 2.22 : Gezi sonrası değerlendirme formu örneği	50
Şekil 2.23 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen çizimler	52
Şekil 2.24 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen kolaj çalışmaları	53
Şekil 2.25 : Maket çalışması sırasında çocuklar	54
Şekil 2.26 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen maket çalışmaları	54
Şekil 2.27 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen simülasyon çalışması	55
Şekil 2.28 : Yetişkinlerin hazırladığı çocuk gazetesi	56
Şekil 2.29 : Çocuklar tarafından hazırlanan okul gazetesi	56
Şekil 2.30 : Çocukların çalışmalarından oluşan sergi	57
Şekil 2.31 : Çocukların TRT programı için hazırladıkları afiş çalışması	57
Şekil 2.32 : Çocukların beden dillerini kullanmaları	58
Şekil 2.33 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen dans gösterisi	58
Şekil 2.34 : Çocuklar tarafından canlandırılan gelenekler	59
Şekil 2.35 : Çocuklar için hazırlanan resim festivali	59
Şekil 3.1 : Hazine Avcısı Projesi kapsamındaki ülkeler	65
Şekil 3.2 : Hazine Avcısı Projesi'ni oluşturan bölümler	66
Şekil 3.3 : Hazine Arazisi bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgiler	67
Şekil 3.4 : Kaşif Akademisi bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgiler	67
Şekil 3.5 : Hazine Kitabı bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgiler	68

Şekil 3.6 : Zaman Makinası bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgiler	69
Şekil 3.7 : Eğlence bölümü yardımıyla ulaşılabilen oyunlar	69
Şekil 3.8 : Bradford'ın haritadaki yeri ve kültürel değerleri	71
Şekil 3.9 : Cartwright Hall ve burada gerçekleştirilen resim çalışması	72
Şekil 3.10 : Cartwright Hall	73
Şekil 3.11 : Bolling Hall'de çocuklarla gerçekleştirilen çalışma	74
Şekil 3.12 : Saltaire Köyü'nde bulunan Darülaceze ve Congregational Kilisesi	75
Şekil 3.13 : Saltaire Köyü'nde bulunan Tuz Fabrikası	75
Şekil 3.14 : Saltaire Köyü'nde pamuk dokumacılığı yapan çocuklar	76
Şekil 3.15 : Saltaire Köyü'nde röportaj yaparken gündelik işlere yardımcı olan çocuklar	76
Şekil 3.16 : Çocuklar tarafından hazırlanan sergi	76
Şekil 3.17 : Yetişkinler tarafından hazırlanan dergi	77
Şekil 3.18 : Roma'nın haritadaki yeri ve kültürel değerleri	79
Şekil 3.19 : Roma Forumu genel görünüş	80
Şekil 3.20 : Roma Kolezyumu genel görünüş	81
Şekil 3.21 : İspanyol Meydanı ve merdiveni	81
Şekil 3.22 : Aşk Çeşmesi	82
Şekil 3.23 : Çocukların resim çalışması	82
Şekil 3.24 : Maket çalışması sonucu ortaya çıkan ürünler	83
Şekil 3.25 : Çocukların piyesi	83
Şekil 3.26 : Anket çalışması	86
Şekil 3.27 : Yazı çalışması	88
Şekil 3.28 : Koruma projesi çalışması	88
Şekil 3.29 : Yeni Sahne binası ve pankart çalışması	89
Şekil 3.30 : İzmir-Birgi katılımcılarının ilk günü	91
Şekil 3.31 : Çocuklar tarafından çizilen Birgi haritası	91
Şekil 3.32 : Çocuklar Medreseyi ve Aydınolu Mehmet Bey Camii'ni gezerken	92
Şekil 3.33 : Çocuklar Meryem Ana Evi'ni ve Efes Harabeleri'ni gezerken	92
Şekil 3.34 : Çocukların ipek atölyesi gezisi ve ev ziyareti	93
Şekil 3.35 : Çocukların gözüyle Birgi Medresesi	94
Şekil 3.36 : Çocukların gözüyle Aydınolu Mehmet Bey Camii	94
Şekil 3.37 : Çocukların gözüyle Çakırağa Konağı	95
Şekil 3.38 : Çocuklar maket çalışması sırasında	95
Şekil 3.39 : Maket çalışması sonrası ortaya çıkan ürünler	95
Şekil 3.40 : "Çocuk Gözüyle Birgi" dergisinden	96
Şekil 3.41 : Kültür Karıncaları Programı katılımcıları	99
Şekil 3.42 : Çocuklar Yerebatan Sarnıcı'ni gezerken	100
Şekil 3.43 : Çocuklar Yerebatan Sarnıcı'nda etkinlik yaparken	101
Şekil 3.44 : Çocuklar Haseki Hürrem Sultan Hamamı'nda etkinlik yaparken	102
Şekil 3.45 : Çocuklar Galata Kulesi'nde etkinlik yaparken	102
Şekil 3.46 : Çocuklar Arkeoloji Müzesi'nde	103
Şekil 3.47 : Çocukların Sultanahmet Meydanı ve Galata Kulesi çizimleri	104
Şekil 3.48 : Çocuklar maket çalışması sırasında	104
Şekil 3.49 : Maket çalışması sonrası ortaya çıkan ürünler	105
Şekil 3.50 : Çocukların gerçekleştirdiği drama çalışması	106

Şekil 3.51 : Çocuklar tarafından hazırlanan gazeteler	106
Şekil 3.52 : Çocukların TRT için hazırladıkları afiş	107
Şekil 4.1 : Yedikule'nin konumu	110
Şekil 4.2 : Yedikule Zindanları	111
Şekil 4.3 : İmrahor İlyas Bey Anıtı	111
Şekil 4.4 : Hacı Evhattin Camii	112
Şekil 4.5 : Yedikule Hava Gazı Fabrikası	112
Şekil 4.6 : Yedikule Cer Atölyesi ve Tren İstasyonu	113
Şekil 4.7 : Yedikule'de bulunan sivil mimarlık örnekleri ve sokak dokusu	113
Şekil 4.8 : Genç Osman İlköğretim Okulu'nun Konumu	114
Şekil 4.9 : Alan çalışması için alınan izinler	115
Şekil 4.10 : Pedagoglar eşliğinde oluşturulan anket föylerinden örnekler	116
Şekil 4.11 : Çocukların ikametgah durumu	118
Şekil 4.12 : Ebeveynlerin doğum yerleri	118
Şekil 4.13 : Ebeveynlerin eğitim durumları ve kardeş sayısı	119
Şekil 4.14 : Ebeveynlerin iş durumları	119
Şekil 4.15 : Çocukların oturdukları evleri tespit etmek amacıyla sorulan soru	120
Şekil 4.16 : Çocukların oturdukları evler hakkında bilgi	120
Şekil 4.17 : Çocuklar anket çalışması sırasında	122
Şekil 4.18 : Çocukların oturdukları evleri tespit etmek amacıyla sorulan soru	123
Şekil 4.19 : İstanbul'da bulunan tarihi eserleri tanıyan eden çocuk sayısı	123
Şekil 4.20 : Çocukların İstanbul'u tarihi eser bakımından değerlendirmeleri	124
Şekil 4.21 : Yedikule'deki tarihi eserlere yönelik bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla sorulan soru	124
Şekil 4.22 : Yedikule'de bulunan tarihi eserleri tanıyan çocuk sayısı	125
Şekil 4.23 : Çocukların sivil mimarlık örneklerine ilişkin bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla sorulan soru	125
Şekil 4.24 : Çocukların sivil mimarlık örneklerine ilişkin bilgi düzeyleri	126
Şekil 4.25 : Çocukların tarihi eser bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla sorulan soru	126
Şekil 4.26 : Çocuklar için tarihi eser niteliği taşıyan yapılar	127
Şekil 4.27 : Çocukların tarihi evlere ve çevrelere olan yatkınlıklarını ölçmek amacıyla sorulan sorular	128
Şekil 4.28 : Çocukların tarihi evlere ve çevrelere olan yatkınlıkları	128
Şekil 4.29 : Çocukların tarihi evlerin onarımına ilişkin görüşlerini almak üzere sorulan soru	129
Şekil 4.30 : Çocukların tarihi evlerin onarımına ilişkin görüşleri	129
Şekil 4.31 : Çocukların tarihi evlerin onarımında çalışan yakınlarına ilişkin bilgiler	130
Şekil 4.32 : Çocuklar resim çalışması sırasında	133
Şekil 4.33 : Çocukların gözünden Kız Kulesi	135
Şekil 4.34 : Çocukların gözünden Galata Kulesi	136
Şekil 4.35 : Çocukların gözünden Ayasofya Müzesi	137
Şekil 4.36 : Çocukların gözünden Yedikule Zindanları	138
Şekil 4.37 : Çocukların gözünden Yedikule Havagazı Fabrikası	139
Şekil 4.38 : Çocukların gözünden Alman Çeşmesi ve Mısır Dikilitaşı	140
Şekil 4.39 : Çocukların gözünden İstanbul silüeti	141
Şekil 4.40 : Çocuklara hediye edilen kitaplar	141

ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA KATILIMI

ÖZET

Kültürel değerlerin zenginliği açısından dünyanın en önemli coğrafyasında yer alan ülkemizde bu değerlerin korunmasında ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Tarihi çevreler günümüzde bakımsızlık, terk edilme, rant baskısı gibi çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır. Kimi kent dokuları terk edilip yıkılmaya mahkum edilirken, kimi kent dokuları yeni imar ve bayındırlık isteklerine boyun eğmek zorunda kalmakta ve tarihi doku değişip yok olmaya mahkum edilmektedir. Bu noktada, tarihi dokuyu oluşturan bileşenlerin sürekli bakımını sağlamak, tahribini en aza indirecek çözümler üretmek ve bu amaca hizmet edecek en iyi koruma politikasını saptamak kültürel mirasın yaşamı açısından önem kazanmaktadır. Özellikle tarihi çevrede yaşayanların bu çevreyi tahrip etmeden geleceğe aktarmalarını sağlayacak istek ve bilgiye olmaları gerekmektedir. Bunun için gerekli olan çözüm temel eğitimde yani çocukluk döneminde başlamalıdır. Çünkü bireylerin çocukluk döneminde edindikleri bilgi, beceri ve tutum onlarda kalıcı olumlu bir gelişme yaratmaktadır. Kentlerindeki kültürel mirası çocuklara hitap edecek şekilde sevdirecek tanıtmak, bu değerlerin onlar tarafından benimsenmesini sağlamak çocukların sahiplenme ve koruma duygusunu geliştirecektir.

Bu tez çalışması kapsamında; tarihi çevrelerin korunmasında sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla çocuk katılımı üzerinde durulmuş, çocukların böyle bir konuda görüşlerini hangi yollarla ifade edebilecekleri araştırılmış, onları bunaltmadan nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği anlatılmıştır. Çalışmada öncelikle çocuk katılımı kavramının önemi ve yararları üzerine durulmuş, olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmış, bu konuda çalışan uluslararası ve ulusal kuruluşlar araştırılmış, yapılan çalışmalar incelenmiştir. Sonraki aşamada daha özele inilmiş ve çocukların kentsel korumaya katılımları ile ilgili uluslararası ve ulusal çalışmalara yer verilmiş, bu konuda kullanılan katılım yöntemleri ve süreçler incelenmiştir. Sonraki aşamada çocukların kentsel korumaya katılımlarını içeren yurtiçi ve yurtdışı örnekler incelenerek, bunlar ışığında İstanbul'un tarihi kent dokusuna sahip bir semti olan Yedikule'de 11 yaşındaki 100 çocuk ile bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Alan çalışması kapsamında çocukların kültürel miras ve kentsel korumaya ilişkin bilgi ve bilinç düzeylerine ölçen anket çalışmaları yapılmış, çocuklardan günümüzde kaderine terk edilmiş olan Yedikule Cer Atölyeleri ve Havagazı Fabrikası'nın kullanımına ilişkin öneri geliştirmeleri istenmiş ve resim çalışmaları yapılarak onlardan öğrendiklerini aileleri ve arkadaşları ile paylaşmaları istenmiştir.

Literatür taraması ve alan çalışması sonucunda; çocukların kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olmaları gerektiği kanısına varılmış, çocukların eğitim verildiği taktirde her konuda görüş bildirebilecek derecede olgun, demokratik ve sosyal varlıkları olduğu görülmüş, bildirdikleri görüşlerin yıkıcı değil yapıcı olduğu anlaşılmış ve her türlü konuda sürdürülebilirliğin sağlanması açısından çocuk katılımının önemli olduğu görüşüne varılmıştır.

CHILDREN PARTICIPATION IN URBAN CONSERVATION

SUMMARY

Turkey, which is stated in the world's most important geography in terms of richness of the cultural values, experiences serious problems. Today, historical areas face various dangers such as neglect, being abandoned and rant press. While some historical areas are being abandoned and destined to be destroyed, some historical areas are submitted new zone plan and public works so these areas are awarded come to grief. At this point, to provide the care for components which form the historical areas, finding solutions to minimize the destruction of them and determining the best protection policies which will serve to this task have gained importance in terms of the survival of the cultural heritage. Above all, people, who live in these historic areas, should have the desire and consciousness to transform these areas to the future without destroying them. The solution for the state should embark in “basic study” or in other words childhood. Forasmuch as, the knowledge, skill and attitude which children acquired in their childhood create a permanent constructive development. Introducing the cultural heritage to the children in the way they can be attached and providing these values to be accepted by them children will inevitably develop their sense of preservation. As part of this thesis work, in order to provide the sustainability in protection of the historical circles, the participation of the children is stressed and their ways to connote about the related subject are studied.

In the study, firstly, the importance of the concept of children’s participation and its benefits are emphasized, its positive and negative aspects are debated, both international and national foundations which work on the issue are investigated and the turnover labors are studied. At the next phase it has been more personalized that it is given place to the national and international labors which contributed to the participation of children to the civic saving, the methods of participation and process are studied. Furthermore, the patterns of domestic and abroad which includes the participation of the children to civic saving are studied and in the light of this, a fieldwork is carried out with 100 children at the ages of 11, in Yedikule which has a historical zone in Istanbul. Within the context of the fieldwork, polls which aim to evaluate children’s data and conscious level corresponding cultural heritage and protection of urban areas, children are demanded to build up new offers about the utilization of “Yedikule Train Station and Gas Plant” which are abandoned to their fates at the present day and they are also demanded to share the recent things they had learnt with their friends and families after having done some picture work.

As a result of the literature survey and the fieldwork it is concluded that children should be closely involved with the decisions that are conned with themselves and it is observed that they are such mature, democratic and social beings who can give opinion about various subjects proved tat they are given proper education. It is also understood that the quality of their opinions are constructive rather than destructive. All in all, it is reached that the participation of children has a great importance in terms of sustainability at all prospects.

1. GİRİŞ

Tarih öncesi ve tarihi dönemlerde birçok medeniyete ev sahipliği yapan dünyamız doğal, tarihsel ve kültürel anlamda büyük bir mirasın da sahibi olmuştur. Üzerinde yaşadığımız topraklar, bu medeniyetlerin mirasını yüzyıllar öncesinden günümüze taşımaya çalışsa da, geçen zamanla beraber doğal ya da yapay pek çok nedenden ötürü, bu mirasın büyük çoğunluğu yok olmuş; toplumların yerel ve toplumsal kimlikleri de kesintiye uğramıştır. Bu kesinti dünya üzerindeki kültürel çeşitliliği azaltmış, azalan kültürel çeşitlilikle beraber fiziksel çevre de değişime uğramıştır. Özellikle Endüstri Devrimiyle değişen yaşam koşulları tarihi kent merkezlerini olumsuz yönde etkilemiş, bu alanlardaki tarihsel mirasın sürekliliğinin sağlanması önemli bir problem haline gelmiştir. Koruma çabaları, bu değişimin denetlenip dünya mirasına zarar vermeyecek ölçülerde kalmasını sağlamaktadır. Ancak koruma yaklaşımının en önemli sorunu, değişen dünya ve yaşam koşullarına karşın tarihsel mirasın sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bunu sağlamanın en doğru yolu ise; tarihi çevrede yaşayan insanların bu çevreyi tahrip etmeden, geleceğe aktarabilecek istek ve bilince sahip olmalarını sağlamaktır. Dünya nüfusunun yarısından fazlasını çocuk ve gençlerin oluşturduğu düşünüldüğünde; koruma anlayışının sürekliliğinin sağlanması için çocuk katılımının ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Yurtdışında ve Türkiye’de çocukların kentsel korumaya katılımlarının incelendiği bu tez çalışmasının ilk bölümünde; çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanmış, tezin akışı şematik olarak gösterilmiştir.

1.1 Tezin Amacı

Dünyamızdaki hızlı gelişim olumlu ya da olumsuz pek çok değişimi beraberinde getirmiştir. Örneğin; ulaşım ve haberleşme ağının gelişimi toplumların diğer toplumlarla olan iletişimini artırırken, modernleşme ve kentleşme hareketleri tarihi kent merkezlerinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Ancak biri olumlu biri olumsuz sonuçlar doğurmuş olan bu gelişmelerin, çocukların kentsel korumaya katılımını destekleyen faktörlerden biri olması gibi ortak noktaları

da bulunmaktadır. Bu ortaklığı şu şekilde açıklayabiliriz; artan toplumlararası iletişimle yükselen sosyal standartlar sadece yetişkinlerin değil, çocukların ve gençlerin de her yönden nitelikli ve bilinçli bireyler olmalarını sağlamış, özellikle yarının yetişkinleri olarak kabul edilen çocuklar için çocuk haklarına yönelik sözleşmeler ve programlar oluşturulmuştur. Bu sözleşme ve programlarla çocuğın sahip olması gereken hakların ve ideal ortam koşullarının çerçevesi çizilmiş, bunlar evrensel bir boyutta standartlaştırılmış, günümüz çocuklarının katılımcı bir yaklaşımla yetiştirilmesi ve kendilerini ilgilendiren her konuda büyükler aracılığıyla fikir bildirmeleri için destek görmeleri sağlanmıştır.

Çocukların katılımcı yaklaşım sergiledikleri konulardan biri de; modernleşme ve kentleşme hareketleriyle eskimeye ve yok olmaya yüz tutmuş tarihi kent merkezlerinde gerçekleştirilen koruma çalışmalarıdır. Son yıllarda kentsel koruma, restorasyon ve çevre koruma konularında uluslararası kurum ve kuruluşlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kurumları artan duyarlılık sergilemektedir. Doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunması konusunda yapılan çalışmaların sürekliliğinin sağlanması dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan çocukların ve gençlerin katılımıyla, sahip oldukları kültürel birikimi tanımları, paylaşmaları ve bu mirasa sahip çıkmalarıyla mümkün olacaktır.

Bu tez çalışmasının amacı; çocuk katılımının hem toplum, hem de çocuk gelişimi için anlam ve önemini anlatmak, kültürel kimliğin ve tarihsel mirasın korunmasında geleceğin yetişkinleri ve mirasçıları olan çocuklara yaşadıkları çevrelerin gelişimine ilişkin söz hakkı verilmesinin gerekliliğini vurgulamak, kentsel koruma konusunda çocukların bilinç düzeyini değerlendirmek, görüşlerini almak için onları sıkmadan ve bunaltmadan hangi süreç ve yöntemlerin kullanılması gerektiği sorusuna cevap aramak ve çocuklara bu imkan verildiği takdirde neler yapabileceklerini görmek ve göstermektir.

1.2 Tezin Kapsamı ve Yöntemi

Çalışma kapsamında ilk bölümde; amaç ve yöntem tanımlanmıştır.

İkinci bölümde; kentlerimizin sahip oldukları doğal, tarihsel ve kültürel değerlerin çocukların dünyasında ne anlama geldiğini tanımlayabilmek, kısaca çocukların dünyasından çocukların kentlerini gözlemleyebilmek için çocukların kültürlerine ve

yaşadıkları kentsel dokuya sahip çıkma bilincine erişmelerini sağlayacak katılım kavramı tanımlanmış, katılım kavramının doğuşu, çocuk katılımı, çocuk katılımının çocuk ve toplum için önemi ve yararları tartışılmış; yurtdışında ve Türkiye’de bu konuda etkin olan organizasyonlar araştırılmış, yapılan çalışmalar incelenmiş; çocukların kentsel korumaya katılımları ile ilgili uluslararası ve ulusal çalışmalara yer verilmiş, bu konuda kullanılan katılım yöntemleri ve süreçleri araştırılmıştır.

Üçüncü bölümde; yurtdışında ve Türkiye’de çocukların kentsel korumaya katılımlarına ilişkin gerçekleştirilen örnekler incelenmiştir.

Dördüncü bölümde; kültürel ve tarihsel mirasa sahip olan İstanbul İli, Yedikule İlçesi’nde bulunan Genç Osman İlköğretim Okulu’nda 5. Sınıf öğrencisi olan 100 çocukla birlikte kültürel miras ve kentsel koruma kavramları üzerine gerçekleştirilen alan çalışması anlatılmış ve sonuçları tartışılmıştır.

Son bölümde ise konuya ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın genel kapsamı ve akışı şematik olarak Şekil 1.1’ de gösterilmiştir.

Çalışmada kullanılan yöntem ise iki aşamalıdır. İlk aşamayı; çalışmanın birinci, ikinci ve üçüncü bölümünü içeren literatür araştırması oluşturmaktadır. Gerçekleştirilen literatür araştırmasında, çocuk katılımı ve çocukların kentsel korumaya katılımına ilişkin çeşitli makale ve yayınlara ulaşılmış, konuyla ilgilenen kurum ve kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve örnekler incelenmiştir.

Yöntemin ikinci aşamasını ise; dördüncü bölümü içeren, anket değerlendirmeleri ile özgün bir araştırma olan alan çalışması oluşturmaktadır. Alan çalışmasında çocukların sosyal ve ekonomik durumlarını tespit etmek amacıyla sosyal yapı analiz çalışması, kültürel miras ve kentsel koruma kavramları üzerine bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla da ölçme-değerlendirme analiz çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarda kullanılan anketler pedagog eşliğinde hazırlanmış ve 5 kişilik çocuk grubu üzerinde denenerek son halini almıştır. Bununla birlikte yaşadıkları tarihi çevreyi çocukların gözlerinden tanımak amacıyla onlarla resim çalışması yapılmış, tarihi eserlerin korunması üzerine tartışmalar gerçekleştirilmiş ve sonuçları tartışılmıştır.

Şekil 1.1 : Tezin akış şeması

2. KATILIM KAVRAMI VE ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA KATILIMI

Bu bölümde katılım kavramının tanımı ve özellikleri ile çocuk katılımının önemi ve yararları üzerinde durulmuş; çocuk katılımı ve çocukların kentsel korumaya katılımlarına ilişkin yurtdışında ve Türkiye’de faaliyet gösteren yerel, ulusal ve uluslararası kuruluşlar incelenmiş; çocukların kentsel korumaya katılımlarında da kullanılan katılım türleri, yöntemleri ve süreci hakkında bilgiler verilmiştir.

2.1 Katılım Kavramının Tanımı ve Özellikleri ile Çocuk Katılımının Önemi ve Yararları

Türk Dil Kurumu sözlüğünde, katılma işi, iştirak etme, ortak olma (Url-1) olarak tarif edilen katılım kavramı; Sloane’a göre bilinmeyenlerle karşılaşmalardan doğan kuşkulardan kurtulma, yaratıcı bir eylem, isteklere ve var olan değerlere göre fiziksel bir tasarım üretimi, yeni bir çevre yaratılması, tasarlama süreci hakkında bilgi edinmek, kendi düşüncesini belirgin kılmak, insanların birbirlerine saygı gösterdikleri mantıksal bir çerçeve sağlamak (Beyazıt, 1982); Richardson’a göre, konunun tanımlanması, hedeflerin saptanması, açıklık, kaynaklar ve seçenekler arasında en uygun seçimin yapılmasını sağlayan dinamik bir süreç (Richardson, 1979); Edwards’a göre; demokrasinin yapıtaşını oluşturan karşıt görüşlerin saygı çerçevesi içerisinde mantıksal bir zeminde buluşmasına imkan sağlayan demokratik bir karar verme süreci ve toplumsal bir denetim biçimi olmanın yanında bir vatandaşlık görevidir (Edwards, 1996). Daha geniş anlamda ise katılım; insanların kendilerini ilgilendiren konuların planlanma ve karar verme sürecinde aktif olarak rol oynamasıdır. Bu süreç genel olarak; sorunun tanımlanması, konuyla ilgili verilerin toplanması ve analiz edilmesi, değişik yaş grubu ve düşüncelerin planlama ve karar verme sürecine katılımlarının sağlanması ve bu yolla alternatif kararların geliştirilmesi, en iyi karar için oybirliğine gidilmesi ve kararın uygulamaya konulması gibi aşamaları içermektedir (Driskell, 2002).

Tüm bu tanımlardan anlaşılabilceğı gibi kararı paylaşmaktan başlayarak, karar sürecinde yer almak ya da tümüyle karar verici olmak gibi birbirinden farklı süreçleri içeren katılım kavramı; bir kişiyi kapsamamakta, çoğul bir eylem olup kişilerin toplulukla beraber etkileşim içerisinde ortak karar vermesini öngörmektedir.

Katılım; yaş, cinsiyet, ırk ve etnik köken dikkate alınmaksızın toplumun her kesimini içine alan bir organizasyon olmalıdır. Bir konu üzerinde sağlıklı bir kararın alınması özellikle;

- Gençlerin,
- Konuya hakim, konunun etki alanı içerisinde bulunan ve konuya farklı gözlemlerle bakabilen değişik yaş gruplarının,
- Konuyla ilgili alınacak kararlardan en çok etkileneceğı düşünölen ve bu yüzden en doğru yolu gösterebileceğı varsayılan grupların

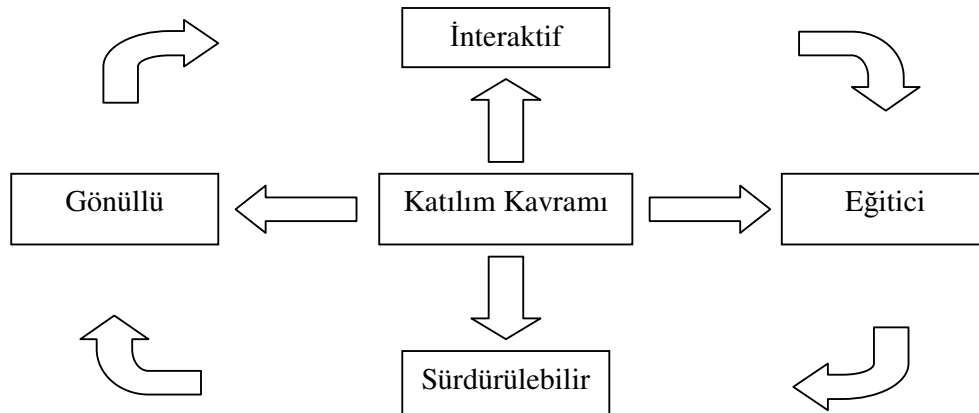
katılım sürecinde yer almalarına bağılıdır (Driskell, 2002). Aslında bu kavramda en önemli soru, kimin katıldığı değil kimin neden katılmadığı olmalıdır, çünkü katılım interaktif bir olgudur ve en iyi sonuç katılımcılar arası iletişim sayesinde ortaya çıkmaktadır (Hart, 1997). Bu nedenle toplumun değişik kesim ve gruplarının görüş bildirmesi doğru kararın verilmesi için çok önemlidir. Bununla beraber katılım zorlayıcı bir kavram değildir (Driskell, 2002). Konunun kendisi ve toplum için önemini kavrayan, düşüncelerinin bir fark yaratacağına inanan, kendine, topluma ve yaşadıkları çevreye yarar sağlayacağını düşönen gönüllü bireylerden oluşın, tüm süreçlerin katılımcılara açık olduğı bir organizasyondur.

Katılımın süreçleri toplumların ihtiyaçlarına ve konuya göre şekillendiğinden her toplum ve her konu için farklı süreçler ve dolayısıyla farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Süreçler ya da sonuçlar farklı olsa da tüm organizasyonlarda değişmeyen tek şey vardır; insanlar katılım sayesinde içinde yaşadıkları toplumu ve doğal çevreyi daha iyi tanıyıp bilgilerini geliştirebilmektedirler. Bu anlamda katılım; projeyi destekleyenler, yerel yönetim, organizasyon ekibi ve her yaştaki katılımcı için bir öğrenme metodu ve eğitici bir organizasyondur (Edwards, 1996). Katılım kavramı öğreticiliğı sayesinde, problem çözme ve karar vermede uzmanlaşın kişilerin ortaya çıkan sorunlara profesyonel yöntemlerle yaklaşmalarını ve deneyimleri sayesinde sorunlara daha kolay çözümler üretmelerini de sağlamaktadır.

Bu yolla bireylerin kişisel sorumluluk duygularını arttıran katılım, sürdürülebilirliği de beraberinde getiren bir araç konumundadır.

Katılım kavramı bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde gelişim göstermekle beraber, genelde yerel toplum ihtiyaçları ve sorunları üzerine odaklandığı için yerel düzeyde uygulaması daha başarılı bir kavram halini almıştır (Driskell, 2002). Yerel düzeyde gerçekleştirilecek bir katılım projesinde dışarıdan programa dahil edilen kurum, kuruluş, kişi veya kişiler tanımlanmalı ve beklentiler açıkça ortaya konmalıdır. Katılım; organizasyona dışardan katılan grupla, yerel toplum arasındaki ilişkiye de şekil veren bir aracı konumundadır. Çünkü yarattığı sinerjiyle grupların görüşlerini de etkilemekte ve grupların karşılıklı ilişkileri birbirlerine bakış açılarında değişimlere neden olmaktadır (Edwards, 1996). Özellikle gençlerle aynı organizasyonda yer alan yetişkinler, gençlerin ihtiyaçlarına saygılı, açık görüşlü, dinlemeyi bilen gerektiğinde yol gösterici olabilen, gençlerin ilgi alanlarına özen gösterebilen, gençlerden de birşeyler öğrenilebileceğini gören gözler olarak hem kendi hayatlarında hem de gençlerin hayatlarında olumlu değişikliklere neden olmaktadır.

Katılım kavramının tüm bu özellikleri katılımın sadece planlamaya ya da karar vermeye iştirak etme gibi süreçleri kapsamadığını, aynı zamanda; interaktif, gönüllü, eğitici ve sürdürülebilir bir organizasyon olarak demokrasinin yapı taşlarından birini de oluşturduğunu göstermektedir. Şekil 2.1’de katılım kavramının bu özellikleri şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 2.1 : Katılım kavramının özellikleri

Nitekim katılım kavramının çıkış noktasına bakıldığında; temelinde “Demokrasi, Vatandaşlık Hakkı ve Planlama Süreci” gibi kavramların bulunduğu görülmektedir. Katılım kavramı, ilk olarak II. Dünya Savaşı’ndan sonra değişen devlet politikalarına karşı halkın tepkisi olarak ortaya çıkmıştır. Savaş sonrası tüm Avrupa’da büyük bir hız kazanan yıkıp yeniden yapma çalışmaları, tarihi konutlardan oluşan sağlıklı koşullu mahallelerdeki enkaz temizleme girişimlerini de bünyesine almış ve katılım kavramının ilk yasal düzenlemelerinin gerçekleştiği bir dönemin de başlangıcı olmuştur.

Katılım kavramını güçlendiren bir diğer unsur da; endüstrileşmenin ilk döneminde kente yeni göç eden kırsal kesim için oluşturulan ve fiziksel açıdan son derece yetersiz görülen kent dokusunun, kullanıcı ve kuramcı tepkilerine neden olmasıdır (Beyazıt, 1982).

Gerek endüstrinin gelişmesi sonucu küçük kentlerin sosyal dokularını yitirme tehlikesi, gerekse büyük kentlerde II. Dünya Savaşı sonrası kentin yenilenmesi kapsamında 19.yy dokusunun yok edilmesiyle açıkta kalan kullanıcı kitlelerinin tepkileri sonucu, 60’lı yıllardan itibaren tarihi dokuyu korumada kullanıcılara da yer verme düşüncesi baş göstermiştir. 70’li yıllarda katılım kavramı ABD ve Avrupa’da yaygınlık kazanmış, Türkiye’de de katılım kavramının temelini oluşturan, daha çok mülkün sahibi durumundaki kullanıcılara yönelik olan ve ekonomik yardıma ağırlık veren ilk yasal düzenlemeler görülmeye başlamıştır (Ahunbay, 1999).

1980’li yıllara kadar gerçekleştirilen katılım faaliyetlerinin tümü kullanıcıları planlama sürecine katmayı değil sonuçtan haberdar etmeyi, bilgileri onlarla paylaşmayı amaçlayan çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemden sonra iletişim olanaklarının gelişimine paralel olarak dünyanın çeşitli ülkelerine yayılan, üzerinde tartışılır bir kavram halini alan katılım; demokrasi hareketlerine bağlı olarak da paydaşlara sorumluluğun eşit dağıtıldığı, tüm paydaşlara karar alma ve planlama süreci içerisinde söz hakkı tanıyan bir kavram halini almıştır (Gülersoy Zeren ve Günay, 2004). Özellikle 1992 yılında Rio de Jenerio’da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda (United Nations Conference on Environment and Development) yerel yönetimlere önemli görevler veren Gündem 21’in (Agenda 21) kabulü ve 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen Habitat II Konferansıyla birlikte katılım kavramı çok aktörlü bir süreç olarak ele alınmaya başlanmıştır (Gülersoy Zeren ve Günay, 2004).

21.yy'a gelindiğinde katılım kavramı yasal düzenlemelere paralel olarak çalışan sivil toplum kuruluşları, çeşitli dernekler ve gönüllü kuruluşların çalışmalarıyla çocuk ve gençleri de içine alan bir organizasyon halini almış ve özellikle çocuk katılımına ilişkin tartışmaların doğmasına da sebep olmuştur (Hart, 1997).

Çocukların geleceğin yetişkinleri ve mirasçıları olarak alınacak kararlarda söz sahibi olmalarını amaçlayan, hükümetlerin ve sivil toplum kuruluşlarının destek verdiği çocuk katılımı kavramının olumlu ve olumsuz yönleri 21.yy'ı yaşadığımız bugünlerde de uzmanlar tarafından hala tartışılmaktadır. Günümüzde çocuk katılımının önemini destekleyen görüşlerin yanında çocukları yetersiz görüp katılımlarını desteklemeyen görüşler de bulunmaktadır. Çizelge 2.1'de bu görüşlere yer verilmiştir;

Çizelge 2.1: Çocuk katılımını destekleyen ve karşı çıkan görüşler (Driskell, 2002)

Çocuk Katılımına Karşı Çıkan Görüşler	Çocuk Katılımını Destekleyen Görüşler
Bakımı yetişkinler tarafından gerçekleştirilen çocuklardan yetişkinlerin sahip oldukları sorumluluğu istemek doğru olmaz.	Çocuk katılımı yetişkinlerin katılımının yerini alan bir kavram değil yetişkinlerle ortaklaşa gerçekleşen bir kavramdır; bu anlamda yetişkinler sorumluluklarını çocuklara bırakmamakta aksine çocukların dikkatini konuya çekmek amacıyla daha çok çalışmakta işlerini daha ciddete almaktadırlar.
Çocukluk döneminin eğlenceli geçmesi sağlanmalıdır; yetişkinlerin sorumluluğunu çocuklara da yüklemek bu anlamda yanlış olur.	Diğerlerinin kendilerini dinlemesi çocukların hoşuna gideceğinden katılım kavramı eğlenceli bir süreç halini alabilir. Ayrıca katılım gönüllü yapılan bir iştir ve çocuk kendini etkileyen konularda görüş bildirip bildirmemekte serbesttir. Çocuklar için alınması gereken kararlar onların geleceğini etkileyeceğinden katılımları sağlanmalıdır, bu sayede çocuklar kendilerini yetişkinliği de hazırlarlar.
Çocuklar teknik anlamda bir geçmişe sahip olmadığından sorunları çözmede zorlanacaklardır.	Çocuklar gibi karar alma sürecine katılan her yetişkin de teknik anlamda bir bilgiye sahip olamayabilir. Önemli olan çocuklara yeni donanımlar ve imkanlar sağlayacak bu çalışmalara onları en iyi şekilde ortak etmektir.
Çocuklar çok sık hata yaparlar.	Herkes hata yapabilir, önemli olan hatalardan ders çıkartabilmektir.

Çocukları bir projeye ya da karara katmak zor ve zaman isteyen bir iş olması sebebiyle, işleri zora sokmakta, maddi olarak daha fazla kaynak gerektirmekte; bu nedenle de bir lüks olarak algılanmaktadır.	Çocukların kendilerini etkileyen kararlarda söz sahibi olmaları; kendilerine olan güveni arttıracığından, becerilerini geliştireceğinden, yaratıcılıklarını destekleyeceğinden, sorumluluk duygularını arttıracığından, diğerlerine saygıyı, ortak çalışma anlayışını ve demokratik hayatı öğreteceğinden bir lüks değil toplumlarına ve çevrelerine olan merakı artırıcı bir ihtiyaçtır. Uzun vadeli düşünüldüğünde çocukların bugün bir projeye katılımları yarın gerçekleşecek daha başarılı projelere öncülük edecek ve çocukların kendilerine ait hissettiklerini daha iyi koruyacakları düşünülürse kaynakların daha doğru kullanılmasını sağlayacaktır.
Yetişkinler “Bir zamanlar ben de çocuktum, çocukların ne istediklerini anlayabilirim” düşüncesi ile hareket ederek çocuklar adına karar almak için yeterli bilgiye sahip olduklarını iddia edebilirler.	Yetişkinlerin çocukluk döneminden günümüze pek çok kavram değiştiği için yetişkinler şu anda çocuk olmanın ne anlam ifade ettiğini ve bugünkü çocukların ihtiyaçlarının ne olabileceğini bugünün çocuklarından daha iyi bilemezler. Dolayısıyla kendi yaşamları hakkında en iyi bilgiyi yine çocukların kendisi verecektir. Yetişkinlerin bu konudaki görevi çocuklara hükmetmek değil katılım sürecinde onların yanında olarak çocuklara en doğru yolu göstermektir.
Saf ve fikirlerini değiştirmeye elverişli olan çocukların karar verme konusunda da deneyimleri olmadığından katılım konusunda güvenilmez bir tutum sergilemektedirler.	Fikirlerinde kararsız kalmak sadece çocuklara ait bir özellik değildir, yetişkinlerde kararsızlık sergileyebilir ki; çocuklarla katılım projelerinde çalışmış olan yetişkinler onların ne kadar olgun, anlayışlı ve yaratıcı olduklarını görmüşlerdir.
Çocuklar aldıkları kararların uzun vadede sonuçlarını göremeyeceklerdir.	Çocuk katılımının sağlanması geleceğe atılan bir temeldir ve uzun vadeli bir süreçtir. Çocuklara öneri ve eylemlerinin sonuçlarındaki potansiyelleri anlatmak, çalışmalarının sonuçlarını uzun vadede görececeklerini belirtmek gerekmektedir.

Çizelge 2.1’de yer alan çocuk katılımıyla ilgili olumlu-olumsuz bütün görüşlerin bir tek ortak noktası bulunmaktadır. Her iki görüş de temelde çocuğun sağlıklı bir birey

olarak yetişmesini arzulamakta ve çocukluk döneminin hem çocuk açısından hem de toplum açısından en verimli şekilde geçmesini dilemektedir. Çocuk katılımıyla ilgili olumsuz görüş belirten taraf bu dönemi yetişkinlikten farklı olarak çocuğun oyun oynayabileceği, büyüyüp gelişebileceği ayrı ve güvenli bir ortamın sağlandığı dönem olarak tanımlamakta ve çocuğun üzerine yetişkinlerin sorumluluklarını yüklemeyi doğru bulmamaktadır. Çocuk katılımıyla ilgili olumlu görüş belirten taraf ise bu dönemi yetişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlamakta ve geleceğin yetişkinleri olarak çocukların kendi gelecekleri üzerinde söz sahibi olmalarını beklemektedir. Gözardı edilmemesi gereken en önemli nokta ise çocukların kendi aldıkları kararları uygulamada daha başarılı olmaları ve çocuk katılımının katılımcı her grup için farklı yararlar sağlayacak olmasıdır. Çizelge 2.2’de çocuk katılımının katılımcı gruplar için yararlarına değinilmiştir.

Çizelge 2.2: Çocuk katılımının katılımcı gruplar için yararları (Driskell, 2002)

Çocuk Katılımının Katılımcı Gruplar İçin Yararları	
Çocuk için yararları	Çocukların kendilerini ilgilendiren konulara katılımlarının sağlanması; onlar için yeni bilgi ve beceri elde edebilecekleri; yeni insanlarla tanışarak sosyal çevrelerini genişletebilecekleri; yerel çevreyi ve yaşadıkları toplumu farklı gözlerle yeniden keşfedebilecekleri; vatandaş olma sorumluluğu ve topluma ait olma hissinin tadacakları; özgüven ve kişiliklerini geliştirecek demokratik değerler ve davranışlar kazanacakları; tüm bunları elde ederken de başkalarının ihtiyaçlarına, haklarına ve beklentilerine duyarlı olmayı öğrenecekleri bir aktivite olarak yaşamlarına yansıyacaktır.
Toplumdaki diğer bireyler için yararları	Çocuk katılımı toplumun diğer kesimleri için; yetişkinlerle çocuklar arasındaki kuşak çatışmasını pozitif bir etkileşime çevirmesi; yetişkinlerin topluma çocuk gözüyle bakabilmesi; yaşam kalitesini yükseltmenin yollarını öğretmesi; çocukların değerini ve önemini göstermesi; toplum geleceği için zaman ve kaynak yönünden bir yatırım aracı olması; çocuk haklarına olan sorumluluğu artırması yönünden önemli bir araçtır.

Çocuk katılımı için çalışan plancılar, hükümetler ve organizasyonlar için yararları	Çocukların kararlarda söz sahibi olmaları özellikle hükümetlerin, organizasyonların ve plancıların; ileride hizmet edecekleri toplumun ihtiyaçlarını ve sorunlarını daha iyi anlamasına dolayısıyla daha hızlı, daha anlaşılır ve daha akılcı kararlar üretmesine; karar alma süreçlerinde toplumun her kesiminden aktif katılımcılara söz hakkı verilmesinin alışkanlık haline getirilmesine; çocuk haklarının toplumun her kesimine yayılmasına; Gündem 21 hedeflerinin başarıya ulaşmasına; daha insancıl ve çocuk dostu bir çevre planlaması yapılmasına ve çocukların önceliklerine göre program ve davranış biçimlerinin belirlenmesine katkı sağlayacaktır.
---	--

Görüldüğü gibi çocukların toplum içinde seslerini duyurmaları sadece çocuğun gelişimi için değil aynı zamanda toplum ve hükümetler için de yarar sağlayacaktır. Ancak çocuk katılımının yetişkin katılımından büyük bir farkı bulunmaktadır. Yetişkinler karar alma mekanizması içinde katılım sergilerlerken çocuk katılımı günümüzde sadece bilgi alma düzeyinde kalmakta çocuklar karar mekanizması içine sokulmamaktadır.

2.2 Çocuk Katılımının Gelişimi

Uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insanın çocuk sayıldığı günümüzde Dünya ve Türkiye'deki çocuk nüfusuna bakıldığında; yaklaşık 6 milyar 55 milyon olan dünya nüfusunun 3 milyar 50 milyonunu, 74 milyon olan Türkiye nüfusunun ise 23 milyonunu çocukların oluşturduğu görülmektedir (Url-2). Sadece bu durum bile geleceğin sahibi olan çocukların, bugünün kararlarında söz sahibi olma hakkına sahip olmaları için yeterli bir sebeptir. Buna rağmen çocukların da toplumun bir parçası olarak yetişkinlerin sahip oldukları tüm temel hak ve hürriyetlerden yararlanmalarının gerekliliği 20.yy başlarında kabul görmeye başlamış, kendilerini ilgilendiren konularda görüş bildirmelerinin toplum ve çocuk gelişimi için önemi ise ancak 20.yy sonlarında uluslararası antlaşmalarla benimsenmiş ve güvence altına alınmıştır. Çizelge 2.3'de günümüze kadar olan Çocuk Haklarına Dair Uluslararası Antlaşmalara yer verilmiştir.

Çizelge 2.3: Çocuk haklarına dair uluslararası anlaşmalar

Uluslararası Anlaşmalar		
Milletler Cemiyeti	1924	Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi
BM	1959	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi
BM	1989	Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
Avrupa Konseyi	1996	Avrupa Çocuk Haklarının Kullanımı Sözleşmesi

Çocuğa özel bir ilgi gösterme gerekliliği ilk olarak 1919 yılında İsviçre’de kurulan Milletler Cemiyeti tarafından 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile tüm dünyaya duyurulmuştur (Akyüz, 1999). Savaş sonrası her türlü ihmal ve istismardan çocukların korunmasına yönelik uluslararası alanda ilk sözleşme olan 5 maddelik bu bildirge 1928 yılında Türkiye tarafından da kabul edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Milletler Cemiyeti’nin dağılması sonucu 1945 yılında kurulan ve kendini “*adalet ve güvenliği, ekonomik kalkınma ve sosyal eşitliği uluslararasıda tüm ülkelere sağlamayı amaç edinmiş global bir kuruluş*” (Url-3) olarak tanımlayan BM 1959 yılında; Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’ni, temeli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ne dayanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi olarak güncellemiştir.

Ancak çocukların yaşama, gelişme, beslenme, yardım görme, istismardan korunma haklarının güvence altına alındığı her iki bildirge de çocuk katılımıyla ilgili herhangi bir amaç gütmemiştir.

Genel olarak çocukların çıkarları yönündeki özel ve kamusal nitelikteki girişimler açısından bir kılavuz işlevi görmüş olan ancak kabul edilen devletler tarafından uyulmadığı takdirde bağlayıcılığı ve yaptırımı olmayan bu bildirgelerin, bağlayıcı bir yasa niteliğinde olması ve güvence altına alınması gerekliliği sonucunda; Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, BM Genel Kurulu’nda 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilip 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Akyüz, 1999).

Aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 191 BM üyesi ülke tarafından imzalanan bu sözleşme, çocuk haklarına uluslararası yasa gücü kazandıran ve çocukların yaşama, korunma ve gelişme haklarını güvence altına almakla birlikte diğer düzenlemelerden farklı olarak çocuklara kendilerini ilgilendiren kararlarda etkili olma, kendi geleceklerini belirleyecek süreçlere aktif biçimde katılma imkanını tanıyan katılım hakkını da içeren uluslararası ilk yasa konumundadır.

Çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılma hakkından yararlanmasını öngören Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların katılım hakkından yararlanmasını şu şekilde ifade eder;

Madde 12; *“Taraf devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını, bu görüşlere çocuğun yaşı ve uygunluk derecesine uygun olarak gereken özen gösterilmek suretiyle, tanırırlar”* (UNICEF, 2004).

Madde 13; *“Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırlarına bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir”* (UNICEF, 2004).

Madde 15; *“Taraf Devletler, çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler”* (UNICEF, 2004).

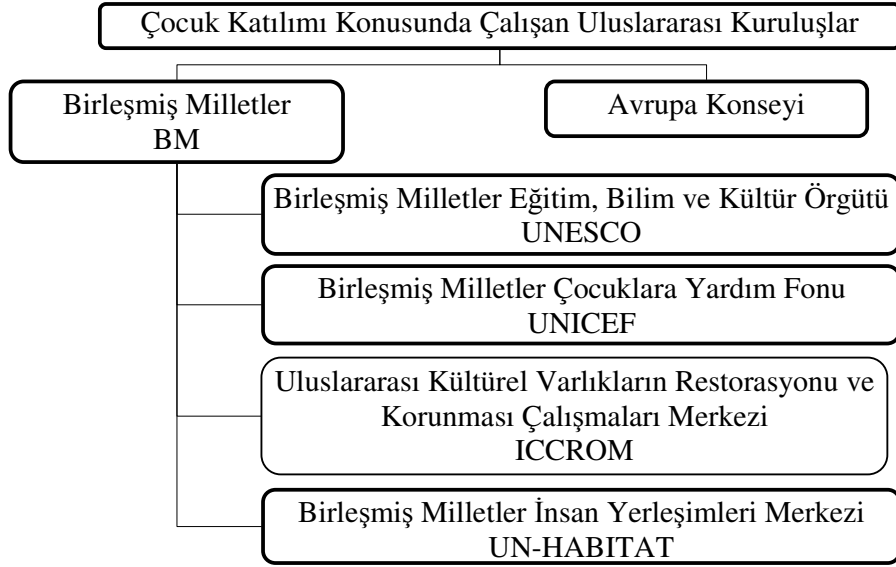
Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin kabul edilmesinin ardından; 1996 yılında Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Çocuk Haklarının Kullanımı Sözleşmesi kabul edilmiştir (Url-4). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi imzalayan taraf devletler bu sözleşmeyle; çocukların hakları ve yüksek çıkarları için gerekli tüm girişimleri yapmayı, gerektiğinde çocukların görüşlerini almayı ve onların kendilerini ilgilendiren konularda haklarını kullanmalarını sağlamak üzere gerekli tedbirleri almayı kabul etmişlerdir.

Çocukların toplumda söz sahibi olmaları yasal bir zemine oturtulmuş ve sürekliliği sağlanarak güvence altına alınmıştır. BM Genel Sekreteri Kofi Annan, çocukların toplum içindeki önemini şu sözleriyle ifade etmiştir;

“Kimse iyi bir vatandaş olarak doğmaz; hiç bir ulus demokrasi olarak doğmaz. İkisi de hayat boyu gelişmeye devam eden süreçlerdir. Gençler, doğdukları andan itibaren bu süreçlere dahil olmalıdır. Kendisini gençliğinden ayrı olarak düşünen bir toplum, hayat çizgisini geçemez” (Url-3)

2.2.1 Çocuk katılımı üzerine çalışan uluslararası kuruluşlar ve gerçekleştirilen çalışmalar

Çocuk Hakları Sözleşmesi' nin kabulüyle beraber hükümetlerin uluslararası ve yerel çalışmalarla çocukların sosyal ve kültürel hayata katılımlarını sağlama gereksinimi doğmuş ve ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok organizasyon bu işi üstlenmiştir. Şekil 2.2' de bu kurumlara yer verilmiştir;

Şekil 2.2 : Çocuk katılımı konusunda çalışan uluslararası kuruluşlar

Avrupa Konseyi; 1949'dan beri Avrupa ulus ve vatandaşlarının varoluşunu; demokrasiye, insan haklarına ve yasa düzenine saygıyı sağlama yolu ile güvence altına alan, merkezi Fransa'da bulunan ve 41 devletin üye olduğu uluslararası bir örgüttür. Avrupa Konseyi'nin geniş kapsamlı girişimleri çoğu kez, ulusal yasal uygulamaları birbiriyle ve Konsey'in standartlarıyla uyumlu kılmak için hazırlanan; çocuk hakları, uyuşturucu bağımlılığı, hoşgörüsüzlük, azınlıkların korunması, biyoetik ve gençlere eğitim fırsatı sağlanması alanlarında Avrupa vatandaşlarının artan kaygılarına cevaplar getiren sözleşmeler şeklindedir (Url-4).

Birleşmiş Milletler (BM); hukuksal ve siyasal bakımdan Milletler Cemiyeti'nin devamı niteliğinde olan, barışın korunmasını, dostluk ilişkilerinin geliştirilmesini ve bütün dünyada insan haklarının güvence altına alınmasını hedefleyen 25 Nisan 1945'de kurulmuş genel merkezi New York'da olan evrensel bir örgüttür (Url-3).

16 Kasım 1945 tarihinde Londra'da imzalanan bir antlaşma ile kurulan, 1946'da BM'ye bağlı hale getirilen merkezi Paris'te olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve

Kültür Örgütü'nün (UNESCO) kuruluş amacı ise; üye ülkeler arasında eğitim, haberleşme, bilim ve kültür alanında işbirliğini geliştirerek uluslararası barışa hizmet etmektir (Url-5).

Merkezi New York'ta olan Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF); 1946 yılında Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu adıyla kurulmuş, 1953'te BM sistemi içinde kalıcı bir örgüt olması ve sadece acil yardım gerektiren durumlarla sınırlı kalmayıp uzun vadeli kalkınma çalışmalarına katkıda bulunması öngörülmüş uluslararası bir örgüttür. UNICEF; Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin yönlendiriciliğinde, çocuklar ve gençler için, onlarla birlikte hayatlarını etkileyen eylemlere ve kararlara katılımlarını sağlayan programlara destek vermektedir (Url-6).

Çocuk katılımı konusunda çalışan bir diğer birim ise; kalkınma yolundaki ülkelerin karşılaştıkları kentleşme ve konut sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilmek ve yerleşme konularında uluslararası çapta işbirliği ve eşgüdüm sağlayabilmek amacıyla BM'nin içerisinde uzmanlaşacak bir merkez oluşturulması fikri ile 19 Aralık 1977 tarihinde BM tarafından kurulmuş bir örgüt olan Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi'dir (UN-HABITAT) (Url-3). Amacı politik formüllerle, kurumsal reformlarla, kapasite gelişimi, teknik destek ve tavsiyelerle sürdürülebilir kentleşmeyi sağlamak ve dünya çapında insan yerleşimlerini kontrol edip geliştirmek olan merkez, 1996 yılındaki Habitat II Konferansı'nda çocukların özel ihtiyaçlarını ve toplumda üstlenebileceği önemli rolleri tüm dünyaya hatırlatmıştır.

BM ve onun çatısı altında kurulan örgütler düzenledikleri uluslararası ve yerel organizasyonlarla çocukların ve gençlerin haklarını dünya ülkelerine yaymaya çalışmışlar, sosyal ve kültürel kararlarda çocuk ve gençlerin katılımlarının toplum ve çocuk gelişimi için önemini vurgulamışlardır.

Bu organizasyonlardan çıkan kararlar ve uygulamaların başarısı yönünden en önemli olanları Çizelge 2.4' de görülmektedir.

Çizelge 2.4: Çocuk katılımı konusunda gerçekleştirilmiş uluslararası konferanslar

Çocuk katılımı konusunda gerçekleştirilmiş uluslararası konferanslar		
UNICEF	1990	Dünya Çocuk Zirvesi
Birleşmiş Milletler	1992	Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
Birleşmiş Milletler	1996	İkinci BM İnsan Yerleşimleri Konferansı
Birleşmiş Milletler	2002	Çocuk Özel Oturumu

BM; hedeflerini gerçekleştirebilmek için gençlerin yaşadıkları toplumlardaki enerjilerinin, hayallerinin ve ideallerinin ne kadar önemli olduğunu duyurmak amacıyla, ilk kez 1965 yılında çocuklar arasında *“barış ideallerini, ortak saygıyı ve insanlar arası anlayışı geliştirmek”* (Url-3) adına bir deklarasyon onaylamış, 20 yıl sonra da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun çağrısı ile 1985 yılını “Uluslararası Gençlik Yılı” olarak ilan etmiş ve “Katılım, Demokrasi ve Barış” hareketleri konusunda uluslararası alanda dikkatleri gençliğe ve çocuklara çekerek, katılım kavramına 1985 yılında paydaş olan gençlerin ve çocukların katılım temalarını şöyle sıralamıştır;

- Ekonomik katılım; istihdam ve kalkınma ile,
- Siyasi katılım; karar alma süreçleri ve kuvvet dağılımı ile,
- Sosyal katılım; toplum içi dahiliyet ve akran grubu ile,
- Kültürel katılım; sanat, müzik, kültürel değer ve ifadeler ile ilgilidir (Url-3).

1990 yılında UNICEF tarafından Dünya Çocuk Zirvesi düzenlenmiş ve zirve sonunda, “Eylem Planı” ve çocukların kalkınması, korunması, hayatlarını devam ettirmeleri ve katılım hakları üzerine “Dünya Deklarasyonu ve Çocuk Hakları Konvansiyonu” oluşturulmuştur (Url-7). 1990 Dünya Çocuk Zirvesi’nde belirlenen hedefler; hükümetler, sivil toplum kuruluşları, medya, donör ülkeler ve uluslararası organizasyonlar arasında ortaklıkların oluşmasında hareketlendirici bir güç olmuştur.

1992 yılına gelindiğinde ise Rio de Jenerio’da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda – Dünya Zirvesi – çocuk ve gençlerin katılımıyla ilgili çok önemli kararlar alınmıştır. Asıl amacı; ekonomik kararların çevreye etkilerinin de hesaba katılması için ulusal ve uluslararası plan ve politikaları tekrar gözden geçirmek olan bu zirvede; katılım konusunda yerel yönetimlere önemli görevler veren Gündem 21 Programı kabul edilmiştir. Çevre ile sosyal ve ekonomik kalkınmayı bütünleştirmeye yönelik bir eylem planı olan Gündem 21 katılımcı ve çok aktörlü bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (BM, 1992). Gündem 21 çocukları ve gençleri çevrenin korunması ve daha adil ve sürdürülebilir toplumlar yaratılması için gereken baş aktörler olarak tanımlamakta, bunun yanında yerel yönetimleri; “Yerel Gündem 21” üzerinden halka danışarak karar vermeye sevk etmekte ve kadınlar ve gençlerin karar verme, planlama ve uygulama süreçlerinde temsil edildiklerinden emin olunması için özel çaba harcamaları konusunda

cesaretlendirmektedir (Chawla, 2001). Gündem 21 bu özellikleri ile her ülkenin hükümeti, yerel yönetimi ve genç nüfusu arasında bir köprü görevi görmekte, yönetimlere yüklediği sorumlulukların yanında gençlere ve çocuklara düşen toplumsal görevleri de hatırlatmaktadır.

1995 yılında, Uluslararası Gençlik Yılı'nın 10. yıldönümünde, gelecekteki bin yılda gençleri bekleyen zorluklara karşı toplumu yönlendiren ve gençlere olan güvenini güçlendiren BM, uluslararası bir strateji metni olan "2000 Yılı ve Sonrasında Gençlik için Dünya Eylem Programı"nı kabul etmiştir. Toplumda genç kadın ve erkeklerin katılımlarını güçlendirmek ve problemlerine daha etkili bir şekilde değinmek için gerçekleştirilen Dünya Eylem Programı, daha iyi bir dünya için hükümetlerin, gençler ve çocuklarla ilgili konularda daha çok çözüm üretmesini ve onların taleplerini, sorunların bir parçası olarak görmekten çok, çözümlerin bir parçası olarak kabul etmek gerektiğini de içermektedir (Holden ve Clough, 1998).

Dünya Eylem Programını izleyen 1996 yılında UN-HABITAT tarafından İstanbul'da gerçekleştirilen, "Türkiye'de Birleşmiş Milletler'in İnsan Yerleşimleri Konulu İkinci Konferansı (Habitat II)" olan "Şehir Zirvesi" de; gençler ve çocuklar dahil olmak üzere bir çok temel grubun kendilerini ilgilendiren konularda görüş bildirmelerinin toplum açısından önemi vurgulanmıştır. Konferansın Eylem Planı olan Habitat Gündemi'nde, gençliğin taleplerini ve girdilerini olduğu gibi yansıtmakta ve bu eylem planının uygulanması sürecinde onlara önemli bir rol düştüğü söylenmektedir. Habitat Gündemi'nin giriş bölümünde çocuk ve gençlerin katılımı şu sözlerle vurgulanmıştır;

".....Çocukların ve gençlerin özellikle içinde yaşadıkları çevre ile ilgili gereksinimleri tümüyle dikkate alınmalıdır. Kentlerin, kasabaların ve mahallelerin biçimlenmesini ele alan katılımcı süreçlere de özel önem verilmelidir; bu çocukların ve gençlerin yaşam koşullarını güven altına almak ve onların çevre konusundaki kavrayışlarından, yaratıcılıklarından ve düşüncelerinden yararlanmak için gereklidir...." (UN-HABITAT, 1996)

Görüldüğü gibi gerek Gündem 21, gerekse Habitat Gündemi ile Birleşmiş Milletler; çevresel değerler ve çevresel etkiler hakkında toplumu bilinçlendirmeyi amaçlamış ama bunu yaparken de hem yönetimin hem de halkın birbirlerine olan karşılıklı sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda toplumu cesaretlendirmiş ve bu

görevlerin sürdürülebilirliği açısından çocuk ve gençlerin sorumluluk almalarının önemini vurgulamıştır.

2.2.2 Çocukların kent planlaması ve kentsel korumaya katılımlarını içeren uluslararası çalışmalar

Çocukların kent planlaması ve kentsel korumaya katılımına ilişkin yürütülen çalışmalara bakıldığında 1970’li yıllardan günümüze kadar UNESCO, UNICEF, AB ve çeşitli sivil toplum kurumlarının desteğiyle bir çok projenin gerçekleştirildiği görülmektedir. Çizelge 2.5’de bu projelere yer verilmiştir.

Çizelge 2.5: Çocukların kent planlaması ve kentsel korumaya katılımlarını içeren uluslararası çalışmalar

Çocukların planlama ve korumaya katılımlarını içeren uluslararası çalışmalar		
UNESCO	1970	Çocukların Çevre Algısı
AB	1994	Çocuklara ve Kültüre İlişkin Konsey
UNESCO ve UNICEF	1996	Çocuk Dostu Şehirler
UNESCO	1996	Şehirlerde Büyümek
UNESCO	1997	Çocukları Kent Planlamasına Katmak İçin Katılımcı Projeler
UNESCO	2000	İnsan Yerleşimlerinde Çocuk Katılımı
UIA	2002	21.Dünya Mimarlık Kongresi
UNESCO	2005	Çocuk Katılımında İnternetin Kullanımı

Bu çalışmaların en önemlisi gelecekteki projelere ışık tutan bir program olması nedeniyle önem kazanan “Children’s Perception of the Environment”dir (Çocukların Çevre Algısı Projesi). Proje bir şehir plancısı olan Kevin Lynch tarafından 1970-1975 yılları arasında UNESCO desteğiyle Arjantin, Avustralya, Meksika ve Polonya’daki toplam dokuz yerleşmede yürütülmüştür. Programın amacı; çocukların kendi etraflarındaki fiziksel çevre tarafından nasıl etkilendiklerini ortaya çıkarmak ve katılımcı planlamaya çocukları ve gençleri dahil etmektir. Amaca giden yolda kullanılan yöntem ise; çocuklarla sohbet ederek bilgi toplamak, onlara çevrelerine ilişkin haritalar çizdirmek, onlarla yürüyüşe çıkmak gibi aktif olarak çocukların programa dahil edilmelerini sağlamaktır. Bu yönüyle katılımcı yaklaşıma ilk örneklerden olan proje UNESCO’nun o dönem farklı konulara önem vermesi nedeniyle bitirilmiş, 1975 yılından sonra projede bir ilerleme kaydedilememiş, sadece 1992 yılında proje raporlarından oluşan “Growing up in Cities” (Şehirlerde Büyümek) başlıklı bir kitap basılmıştır (Lynch, 1977).

17 Haziran 1994 tarihinde gerçekleştirilen “Council Conclusions of 17 June 1994 Concerning Children and Culture” (Çocuklara ve Kültüre İlişkin Konsey) sonucunda ise AB üyesi ülkeler; kültürün, anaokuldan üniversiteye bütün Avrupa ülkelerinin eğitim sisteminde çeşitli şekillerde, farklı seçeneklerle mevcut olduğunu, çocukların kültürle çok erken yaşta karşılaşmalarının merak, doğaçlama ve yaratıcılık gibi çocukluğun tipik özelliklerinin filizlenmesini sağladığını, kültürle bu tür karşılaşmanın çocukların sanatsal ve kültürel farkındalığını geliştirmesinin yanı sıra kişiliklerinin de uyumlu bir şekilde gelişmesine katkıda bulunacağını belirterek, çocukların günlük yaşantılarında okulun oynadığı rol dikkate alındığında kültürle ilişkilerinin büyük ölçüde eğitim sistemi çerçevesinde gerçekleşeceğini bildirmiş ve Avrupa’nın ortak kültürel mirasının daha belirgin bir şekilde ortaya çıkarılması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla AB içinde çocuklar ve kültürel mirasın korunması konulu müzakerelerin gerçekleştirilmesi ve deneyimlerin paylaşılmasını istemiştir (Öz ve Güner, 2007).

1994 tarihli Çocuklara ve Kültüre İlişkin Konsey’in bir sonucu olarak 1996 yılında Çocukların Çevre Algısı Projesi’nin finansman sorunu çözülmüş ve proje “Growing up in Cities” (Şehirlerde Büyümek) adı altında Çevre Psikoloğu Louise Chawla tarafından Yerel Gündem 21 ve Habitat II ışığında tekrar gündeme getirilmiştir. Başlangıçta ülke sayısı 4 iken, Hindistan, Norveç, İngiltere ve ABD’nin eklenmesiyle 8’e yükselmiş, yapılan çalışmalar sonucunda 1997 yılında Norveç’te “Çocukları Kent Planlamasına Katmak İçin Katılımcı Projeler” başlıklı bir atölye çalışması da düzenlenmiş ve “Kentlileşen Bir Dünyada Büyümek” ve “Çocuklar ve Gençlerle Daha Güzel Kentler Yaratmak” adlı kitaplar basılmıştır. 2000 yılına kadar birçok ülkeden yeni yerleşimlerin katılımı ile büyüyen bu projenin etkileri; 2000 yılında UNESCO tarafından “İnsan Yerleşimlerinde Çocuk Katılımı” konulu bir sempozyumun düzenlenmesine de vesile olmuştur (Chawla, 2001).

Yine 1996 yılında Türkiye’de Birleşmiş Milletler’in İnsan Yerleşimleri Konulu İkinci Konferansı’nı takiben şehirleri hepimiz için ama öncelikle çocuklar için uygun hale getirmeyi hedefleyen “Child Friendly Cities” (Çocuk Dostu Şehirler) programı faaliyete geçirilmiştir (UNICEF, 1996). Çocukların aktif katılımlarını destekleyen, çocuk katılımının desteklenmesi ve çocuklar için yeterli kaynak yaratılması konusunda yerel yönetimleri teşvik eden, çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek şehirler yaratmayı hedefleyen, çocukların haklarını koruyan ve destekleyen yasaların

sağlanmasını öngören, tüm bu hedefleri gerçekleştirirken de çocukların isteklerine kulak veren bu programın yöntem ve tekniklerinin standartlaştırılması için İtalya’da 2000 yılında “Uluslararası Çocuk Dostu Şehirler Merkezi” de kurulmuştur.

2002 yılına gelindiğinde ise; Avrupa ülkelerinde çocukların mimariye ve kentsel korumaya katılımı konusunda gerçekleştirilen çalışmaların temelini; Berlin’de gerçekleştirilen 21. Dünya Mimarlık Kongresi kapsamında, yapılı çevrenin gelecekteki belirleyicileri olan ve çocukların eğitilmesi amacıyla Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) tarafından hazırlanan “Yapılı Çevre Eğitim Rehberi”nin oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu rehber; çocukların yapılı çevrenin üretim süreçlerinde alacakları kararların ve verecekleri tepkilerin temelinde, eğitimleri boyunca edindikleri bilgi, beceri ve yeteneklerinin olduğunu bu nedenle de, kültürel birikimin, sosyal uyumun ve sürdürülebilirliğin çocuklara kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Avrupa ülkelerinde konuya ilişkin gerçekleştirilen çalışmaların bir çoğu bu rehberi esas almaktadır. (Url-7).

2005 yılından itibaren ise özellikle Güneydoğu Avrupa ülkelerini kapsayan, çocuklara interaktif yollarla ulaşmayı hedefleyen ve değişik ülkelerin kültürlerini çocuklara oyun yoluyla öğretmeye çalışan bir eğitim modelini esas alan yeni bir proje UNESCO desteğiyle oluşturulmaya başlanmıştır.

Uluslararası düzeyden yerel düzeye inen ve çocukların kendilerini ilgilendiren her türlü konuya katılımlarını öngören bu çalışmalar; sadece çocukları ilgilendiriyor gibi görünse bile, aslında başta hükümetler olmak üzere, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve yerel halk gibi toplumun her kesimini içine alan organizasyon konumundadır. Bu organizasyonlar sayesinde çocukların ve gençlerin katılımı “sözde katılım” olmaktan çıkıp yerel, bölgesel ve ulusal düzeyden uluslararası düzeye kadar gelişme göstermiş ve toplumları etkileyecek politikaların üretilmesinde rol oynamıştır.

2.2.3 Türkiye’de çocuk katılımının gelişimi ve çocukların kentsel korumaya katılımlarını içeren çalışmalar

1989 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin kabul edilmesiyle dünya çapında önem kazanan çocuk katılımı konusu; bu sözleşmeyle bir yaptırım gücüne sahip olmuş ve uluslararası düzeyden ulusal düzeye geçişi

sağlamıştır. Özellikle BM üyesi ülkelerin ağırlık verdiği bu konu ülkemiz tarafından da önemsenmiş ve hükümet ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile bölgesel ve yerel düzeyde çocuk katılımı ve konusunda pek çok çalışmanın yapılması sağlanmıştır. Çizelge 2.6’de Türkiye’de çocuk katılımı ile ilgili olarak kabul görmüş sözleşmelere ve yürütülen çalışmalara yer verilmiştir;

Çizelge 2.6: Türkiye’de çocuk katılımı ile ilgili kabul edilen sözleşmeler ve yürütülen çalışmalar

Türkiye’ de Çocuk Katılımı ile İlgili Kabul Edilen Uluslararası Sözleşme ve Yürütülen Ulusal Çalışmalar		
TBMM	1995	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
Devlet Planlama Teşkilatı	2000	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
İstanbul Valiliği İstanbul Çocukları Vakfı	2000	I. İstanbul Çocuk Kurultayı
UNICEF	2000	Ankara I. Çocuk Forumu
UNICEF	2001	Ankara II. Çocuk Forumu
UNICEF	2002	Ankara III. Çocuk Forumu
ÇEKÜL Vakfı	2003	Kentler Çocuklarındaki Kültürel Eğitim Programı
Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı	2003	Kültür Karıncaları Eğitim Programı
TMMOB Ankara Mimarlar Odası	2003	Çocuk ve Mimarlık Toplumsal Bir Eğitim Modeli

Türkiye çocuk hakları konusunda ilk adımı 14 Eylül 1994 tarihinde “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” yi imzalayarak atmış, sözleşme 9 Aralık 1994 tarihinde 17, 29 ve 30. maddelerine TBMM tarafından çekince konularak onaylanmış ve 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Cılga, 1999). Çocukların ve gençlerin kendi yaşamlarını ve toplumu etkileyecek kararlarda söz sahibi olmalarını vurgulayan bu sözleşmenin kabulünden sonra ülkemizde atılan en önemli adım, DPT’nin çocuk katılımı konusuna 2001 – 2005 Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yer vererek konuyu ülke bütününde meşrulaştırmasıdır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu’nda:

“... ‘2000’li yıllar için sağlıklı doğup büyüyen, gelişen, ihmal ve istismar edilmeyen, demokratik, laik dünya görüşünü benimseyen, çağdaş, inançlara ve insan haklarına saygılı, hak ve sorumluluklarının bilincine varmış, katılımcı ve paylaşımcı, kendisini ifade edebilen ve gerçekleştirebilen, hoşgörülü ve sevecen, moral değerlere sahip, yararlı olmayı ilke edinmiş, çağdaş bilgi ve beceri ile donatılmış, üretken bireylerin yetiştirilmesi’ hedefi her zaman için vazgeçilmezliğini korumaktadır” denilmiştir (DPT, 2001). Aynı raporda; çocukların haklarını savunan ve onlara katılım yolunu

açan 2001-2005 yıllarını kapsayan bir “Ulusal Eylem Planı” oluşturulması öngörülmekte; illerde bu plana uygun düzeyde çalışmalar yapılması istenmekte ve kent düzeyinde, kentsel yapıya özgü “İl Eylem Planları”nın yapılması hedeflenmektedir. Tüm bu gelişmeleri takiben ilk olarak 2000 yılında İstanbul Valiliği ve İstanbul Çocukları Kurultayı önderliğinde kent ölçeğinde I. İstanbul Çocuk Kurultayı gerçekleştirilmiştir. Kurultayda; İstanbul’da yaşayan çocukların tüm haklarının gözetilmesi, çocukların toplumun geleceğini yönlendiren bireyler olarak kabul edilmesi ve toplumsal bütünlük içinde kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olmaları amaçlanmıştır (Şirin ve Sayita, 2000).

2000 yılında çocuk katılımı ile ilgili bir diğer önemli gelişme ise; Ankara’da I. Çocuk Forumu’nun gerçekleştirilmesidir. 2000-2001-2002 yıllarında gerçekleştirilen Çocuk Forumları’nın temelini ‘Çocuk Katılımı’ oluşturmaktadır. Tüm illerde; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu öncülüğünde, UNICEF, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı’nın ortak çalışmaları sonucunda oluşturulan Çocuk Komisyonları; Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi ülke bütününde tanıtmak, kendi sorunlarını tartışmak ve isteklerini dile getirmek amacıyla ilk olarak Ankara’da toplanmıştır (UNICEF, 2000). 20-21 Kasım 2000 tarihinde gerçekleştirilen forumun ana temasını ise “Katılım Hakkı” oluşturmuştur. Çocuklar bu forum ile ailede, okulda, medyada, yargıda, sağlıkta kısacası onları ilgilendiren her konudaki kararlara katılmak istediklerini açıklamışlar, bu haklarının önündeki engellerin kaldırılması için de yetişkinlerden yardım istemişlerdir. Forumlara katılan çocuklar, yetişkinlerden tüm karar alma yetkisinin kendilerine verilmesini talep etmemekte sadece Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin uygulamasında çocuğun görüşlerinin dikkate alınması gerektirdiğini de vurgulamışlardır. Şekil 2.3’de Birinci Çocuk Forumunda kendi haklarını savunan katılımcı çocuklar görülmektedir.

Şekil 2.3 : Birinci Çocuk Forumu (UNICEF, 2000)

Türkiye genç nüfusun fazla olduğu bir ülkedir. Nüfusumuzun % 40'ı 18 yaş altındadır ki bu da 10 insandan 4'ünün çocuk olması demektir. 2000'li yıllarda çağdaş ülkeler seviyesine çıkmak ve güçlü bir toplum yaratmak için çocukları daha çok sevmek, onlara hakettikleri sağlıklı ortam ve koşulları sağlamak, fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimleri için her türlü özeni göstermek gerekmektedir. Çocukların gelişimi ve toplum için yetişkinlere düşen en önemli görev çocuklara kulak vermek, çocuklarla ilgili konular gündeme geldiğinde çocukları da işin içine katmak ve en önemlisi çocukların düşüncelerini ve söylediklerini dikkate almaktır. Bu anlamda çocuk katılımı konusunda ülkemizde gerçekleştirilen çalışmaların sadece ulusal düzenlemelerle sınırlı kalması düşünülemez. Ülkemizde Çocuk Katılımı konusu; bir çok sivil toplum kuruluşu ve yerel yönetimlerin desteğiyle bölgesel ve yerel düzeye indirgenmiş bir olgu halini almıştır.

Türkiye, bölgesel ve yerel anlamda çocukların söz sahibi olmaları konusundaki ilk girişimlerini 1997 yılından itibaren gerçekleştirmeye başlamıştır. 1992 yılında Rio de Jenerio'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı tarafından oluşturulan "Gündem 21"nin 28. Bölümünde; dünyanın tüm ülkelerindeki yerel yönetimlere kendi toplulukları ile bir danışma sürecine girmek ve Yerel Gündem 21 üzerinde bir uzlaşmaya varmak konusunda çağrıda bulunulması; 1992 yılından bu yana yaklaşık 140 ülkedeki binlerce kentte Yerel Gündem 21 Programı'nın uygulanmaya başlanması ve Gündem 21'in dünya ölçeğindeki koordinatör kuruluşu olan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın Yerel Gündem 21 süreçlerini desteklemesi sonucunda; 1997 yılı sonunda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın da desteğiyle, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı'nın koordinatörlüğünde yürütülen "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi" ile Türkiye'de Yerel Gündem 21 uygulamaları başlamış, böylece başta çocuklar ve kadınlar olmak üzere yerel halkın katılımı da gündeme gelmiştir (Yerel Gündem 21, 2006). Ülkemizde 60'ın üzerinde kentte Yerel Gündem 21 uygulamaları yürütülmektedir. Eşit ortaklar arasında geliştirilen iletişim ağı ve birlikte çalışmaya dayalı, yerinden yönetimi ve yapılabilir kılmayı destekleyen bir yaklaşım sergileyen bu programın başlıca karar alma ve uygulama mekanizmalarını, çoğunlukla kent konseyleri şeklinde oluşturulan kadın, genç, çocuk, yaşlı ve engelliler platformlarınca desteklenen yerel ilgi gruplarının oluşturduğu görülmektedir. Yerel Gündem 21 uygulamaları ile 21. yüzyıla girerken

çocukların demokratik bir ortamda hoşgörü, saygı ve uzlaşmacı bir çerçevede fikir üretmeleri ve kendi eylem planlarını oluşturarak sosyal hayattaki rollerini güçlendirmeleri amaçlanmıştır; çocukların kent yönetimindeki rolünün güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma konularında eğitilmeleri; bu konuda fikir oluşturarak belirtmeleri ve kent yönetimine aktif katılımında bulunmaları için onlara ortam hazırlamıştır.

Yerel yönetimlerin girişimleriyle gerçekleştirilen bu ve buna benzer çalışmalar demokratikleşme süreci için önemli bir adım olmakla beraber bir bütünlük sağlamamakta, sadece o yöreye ait olarak kalmaktadır. Çalışmaların sürekliliğini olumsuz yönde etkileyen bu durumun ortadan kaldırılması ise bir eğitim programının oluşturulmasına bağlıdır.

Türkiye’de çocuk katılımı konusunda bir eğitim programı ele alınarak gerçekleştirilen uygulamalardan yerelden başlayıp tüm ülke bütününe yayılan ilk çalışma tarihi çevreyi koruma ve tanıma amaçlı yapılan bir çalışmadır ve Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma (ÇEKÜL) Vakfı tarafından yürütülmüştür.

Ülkemizin doğal ve kültürel mirasını korumak amacıyla 1990 yılında vakıf statüsünde kurulan bir sivil toplum kuruluşu olan ÇEKÜL Vakfı; 2003 yılından beri “Kentler Çocuklarıdır” başlığı altında bir kültürel eğitim programı yürütmektedir. Bu programda çocuklara kentlilik bilinci kazandırmak, yaşadıkları kentin doğal ve kültürel zenginliğinin farkına varmalarını sağlamak amaçlanmıştır (Dizdaroğlu, 2007).

Çocuk yaratıcılığını öne çıkaran katılımcı eğitim yöntemlerine dayanan bu programda oyunlar, seramik, maket, resim, grup çalışmaları gibi etkinliklerle çocukların yaşadıkları kenti görerek, hissederek tanımaları için müze, ören yeri ve el sanatları atölyelerine geziler ile kentin yaşlılarıyla yapılan sohbetlerle zenginleştirilmiş bir eğitim süreci uygulanmıştır; program sayesinde yaşadıkları kente farklı bir gözle bakmayı öğrenen çocuklar, eğitim sonucunda kentlerinin gönüllü Kültür Elçileri olmuşlardır.

Şekil 2.4’de Kentler Çocuklarıdır Kültürel Eğitim Programı afişi görülmektedir.

Şekil 2.4 : Kentler Çocuklarındır Kültürel Eğitim Programı (Url-8)

ÇEKÜL'ün 1998'den beri sürdürdüğü bu çalışma UNESCO'nun da desteğiyle 2003-2004 yıllarında Akseki, Talas, Midyat, Kemaliye, Kastamonu, Mudanya ve Birgi kentlerindeki vakfın yerel temsilcilikleri ile yerel kurumlar arasındaki işbirliğiyle yürütülmüş, bu süreçte her kentte 15 olmak üzere toplam 105 Kültür Elçisi yetiştirilmiştir.

Kentler Çocuklarındır Kültürel Eğitim Programı'nın ikinci evresi ise, 2007 yılı boyunca Tarihi Kentler Birliği'nin gücü ve desteğiyle sürdürülmüş; yerel yönetim politikalarında tarihsel ve doğal çevre korumasına öncelik veren, kent kültürünü, sivil toplum katılımını ve toplumsal duyarlılığı geliştirmeyi amaçlayan bir dizi kentte uygulanmıştır. Tarihi Kentler Birliği üyesi olan Muğla, Şanlıurfa, Diyarbakır, Kayseri, Amasya, Midyat ve Kars'ta, toplam 146 çocuğa verilen eğitim çalışmaları, gelecekle geçmiş arasındaki köprünün temellerini atmış, doğa ve kültür varlıklarının araştırılması, korunması ve bilginin genç kuşaklara aktarılmasında önemli bir kazanım sağlamıştır.

2008 yılında da, Tarihi Kentler Birliği üyesi belediyelerin bulunduğu 10 kentte daha, 300 çocuğa ulaşıp kültürel eğitimin yaygınlaştırılması için çalışmaların yapılması ÇEKÜL Vakfı tarafından planlanmaktadır.

Şekil 2.5'de 2007-2008-2009-2010 yıllarına ait programın uygulama alanları görülmektedir.

Şekil 2.5 : Eğitim programı uygulama haritası (Url-8)

Tarihi Kentler Birliği ve ÇEKÜL işbirliğiyle yürütülen Kentler Çocuklarıdır Programının en önemli özelliği süreklilik arzemesi ve kültürel bilginin, kent-havza-bölge-ülke ölçeğinde bir bütünlük halinde ele alınmasıdır.

Bunun dışında Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı'nın ve TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin de çocukların koruma bilincini geliştirmeye yönelik, bir eğitim sistemi baz alınarak gerçekleştirdikleri katılım faaliyetleri bulunmaktadır.

Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı Türkiye'nin her türlü tarihsel mirasının, zenginliklerinin, değerlerinin, sahip olunan doğanın ve çevrenin korunması, tanıtılması, sevdirmesi ve sahip çıkılması için toplumda duyarlılık ve bilinç oluşumunu sağlamak ve bu bilinci geliştirmek amacıyla kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur ve 2003 yılından beri "Kültür Karıncaları" adı verilen kültürel eğitim programını gerçekleştirmektedir (Eroğlu, 2008). İlköğretim çağındaki çocuklarda kültür bilincini geliştirmeyi amaçlayan; yaşanan ortamı, gelenekleri, sahip olduğumuz maddi ve manevi değerleri, kültürel mirasımızı tanıtmayı, benimsetmeyi ve kent bilincini geliştirmeyi öngören, böylece kültürel değerleri uyaran olarak kullanıp, karşılıklı etkileşim yöntemi ile çocukların; kendi yeteneklerini, yaşadıkları çevrenin farkında olmalarını; eğitimin, bilimin, bilginin önemini kavramalarını; kültürel değerleri benimsemelerini, korumalarını; kazanımlarını yakınları ile paylaşmalarını hedefleyen bu program sayesinde 2002 yılından beri yüzlerce çocuğa

ulaşılmıştır. Şekil 2.6’da Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı tarafından hazırlanan Kültür Karıncaları Eğitim Programının afişi görülmektedir.

Şekil 2.6 : Kültür Karıncaları Eğitim Programı afişi (Url-9)

Diğer yandan TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları Merkezi tarafından 2003 yılından beri “Çocuk ve Mimarlık Toplumsal Bir Eğitim Modeli” adı verilen bir çalışma yürütülmektedir (TMMOB, 2008). Mimarlığın kendi kurgu ve kavramlarını çocuk diline çevirip onlara anlatmak ve anlatılanları onlardan geri dinlemek, çocuk sadeliği ile gereksiz ayrıntılardan sıyrılıp mimarlığa bakışı yenilemek; çocukları yerel ve evrensel mimarlık kültürü ile tanıştırmak; çocukların evlerine, sokaklarına, okullarına, yaşadıkları kente sorgulayan gözlerle bakmalarını, kenti anlamaya çalışmalarını ve sorumluluk sahibi kentliler olarak kültürel mirası korumaya yönelik projelerde yer almalarını sağlamak; çocukların yaratıcılıklarını teşvik etmek; onlara kendilerini ifade etmenin ortam ve araçlarını sağlamak gibi hedefleri olan bu çalışma ile Ankara’da pek çok çocuğa ulaşılmıştır. Şekil 2.7’de TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları Merkezi tarafından hazırlanmış bir afiş çalışması görülmektedir.

Şekil 2.7 : Çocuk ve Mimarlık Toplumsal Bir Eğitim Modeli (TMMOB, 2008)

Türkiye’de çocukların kentsel korumaya yönelik çalışmalara katılımları incelendiğinde genel olarak yürütülen projelerin sadece yerel düzeyde kaldığı geniş bir dağılım göstermediği görülmektedir. Oysa ki 1994 yılında gerçekleştirilen AB Çocuklara ve Kültüre İlişkin Konsey raporunda özellikle “Kültür ve Çocuk”la ilgili uluslararası mevzuat ve uygulamaların ulusal mevzuat ve uygulamalarla uyumu istenmiş, ilköğretimden başlayan süreçte öğrencilere kültürel mirasa ait temel değerlerin kazandırılmaya çalışılması üzerinde durulmuştur. Kültürel miras konusunda bilinç düzeylerini artırmak için çocuklara küçük yaştan itibaren konunun uzmanlarının gözetiminde video, CD, çizgi film gibi görsel eğitim araçları kullanılarak sürekliliği olan bir eğitim verilmeli, toplumun “Kültürel Miras ve Koruma” konusunda bilinçlendirilmesi için çocuklara “Koruma Önderi Öğrenci” rolü ve sorumluluğu yüklenmelidir.

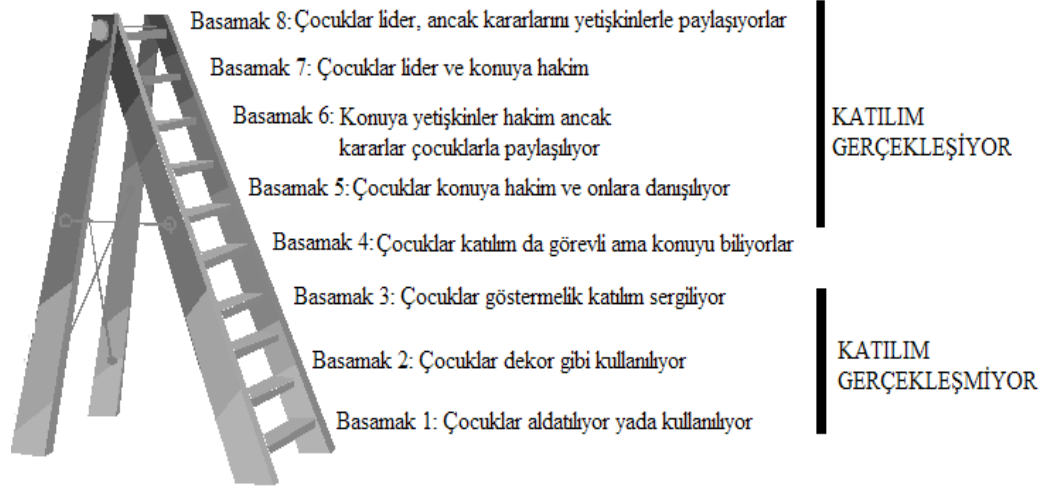
2.3 Çocuk Katılımının Türleri ve Süreci

Çocuk katılımı dünyada yeni gelişim gösteren bir kavram olması nedeniyle ilkesel anlamda yeterli verilere sahip değildir. Ancak katılım düzeylerine göre birbirinden farklı katılım türlerinin bulunduğu da bir gerçektir. Çocuk kendi becerisine, bilgisine, yeteneğine ve mevcutta kendisine sunulan imkanlara göre bir katılım sergileyecektir. Buradaki en önemli sorun yetişkinlerin bu süreçte nasıl davranacağıdır; yetişkin çocuğa yol gösteren lider pozisyonunda mı olacaktır yoksa çocuğu bir araç olarak mı kullanacaktır.

Çocuk katılım türlerini sekiz basamakta inceleyen Hart, birinci, ikinci ve üçüncü basamakları “katılımın gerçekleşmediği” tipler olarak göstermektedir.

- Çocukları kullanmaya-aldatmaya dayalı katılım tipi;
- Çocukları dekor olarak kullanmaya dayalı katılım tipi;
- Çocukların göstermelik olarak yer aldığı katılım tipi;
- Çocukların haberdar ve görevli oldukları katılım tipi;
- Çocukların konuya hakim olduğu, danışılarak gerçekleştirilen katılım tipi;
- Yetişkinlerin lider oldukları, kararların çocuklarla paylaşıldığı katılım tipi;
- Çocukların başlattığı ve liderlik ettikleri katılım tipi;
- Çocukların lider oldukları, yetişkinlerle kararların paylaşıldığı katılım tipi.

Şekil 2.8’de çocukların yetişkinlerle çalışması ile gelişen işbirliği seviyelerine göre farklı katılım tiplerini gruplandıran “Hart Merdiveni” görülmektedir.

Şekil 2.8: Hart merdiveni (Hart, 1997)

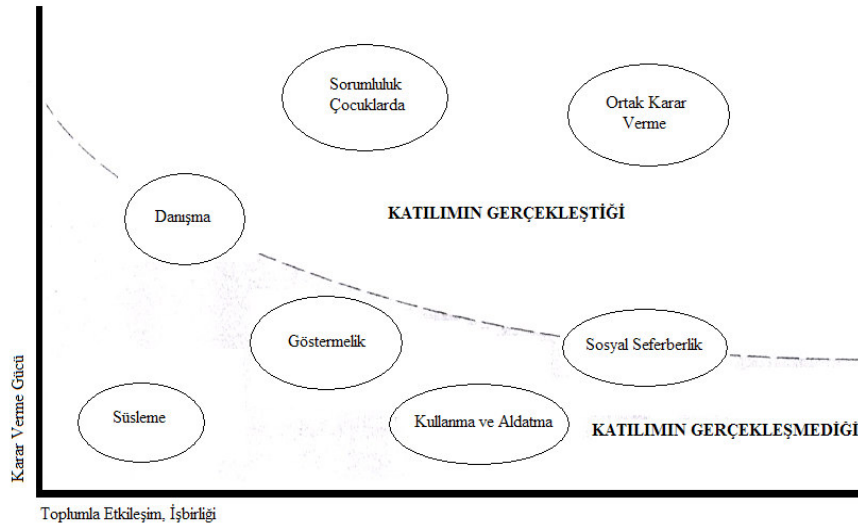
Merdivenin ilk basamağını oluşturan çocukları kullanmaya dayalı katılım tipi toplumda en çok karşılaşılan çocuk katılımı yaklaşımıdır. Bu katılım tipinde yetişkinler kendi mesajlarını iletmek için çocukları araç olarak kullanabildikleri gibi kendi yaptıkları işleri çocuklar yapmış gibi de göstermektedirler (Hart, 1997). Ancak bu durum gerçek bir katılım sürecini içermemektedir. Örneğin; AKM’nin yıkımına karşı yapılan bir gösteride çocukların pankart taşımaları onların katılımı anlamına gelmez, çünkü çocukların düşünme ve idrak etme yetenekleri onlara koruma konusunda bir eğitim verilmediği takdirde bu konuda görüş bildirmeleri için yeterli düzeye ulaşmamıştır. Bu da yetişkinlerin kendi amaçları için çocukları kullandıklarının bir göstergesidir.

Merdivenin ikinci basamağını oluşturan çocukların dekor olarak kullanıldıkları katılım tipinde; çocuklar yaptıkları iş hakkında bilgi sahibi olmadıkları halde yetişkinlerin isteğiyle bilgi sahibiymiş gibi hareket etmektedirler (Hart, 1997). Örneğin; Ankara Yeni Sahne’nin yıkımına karşı gerçekleştirilen gösteride çocukların başkası tarafından yazılan bir şarkıyı söylemeleri gerçek anlamda bir katılım değildir. Ancak birinci basamaktaki yaklaşımdan farklı olarak ne için yaptığını bilmesede çocuk burada şarkı söyleme eylemini gerçekleştirmekte ve yetişkinlerin yaptıkları gösteriden bilgi sahibiymiş gibi hareket etmektedir.

Merdivenin üçüncü basamağını oluşturan çocukların göstermelik olarak yer aldıkları katılım tipinde ise; yetişkinler çocukların katılımına önem veriyor gibi görünselerde,

sonuç çocukların ya çok az söz hakkı sahibi olduklarını ya da hiç söz sahibi olmadıklarını göstermektedir (Hart, 1997). Örneğin; kültürel mirasın korunmasına yönelik verilen bir konferansa çocuklar katılımcı olarak çağrılıp, onlara fikirlerini söylemek ya da soru sormak için yeterli fırsat verilmez ise; çocuk sadece dinleyici olarak ortamda bulunuyor demektir. Bu durumda çocuk fikir beyan edemese de varlığıyla ortamda bir etki yaratmaktadır.

Bu üç katılım tipi, çocukların ve gençlerin katılım tiplerini inceleyen David Driskell tarafından da katılımın tam olarak sağlanmadığı yaklaşım tipi olarak tanımlanmıştır.

Şekil 2.9 : Çocukların ve gençlerin katılım tipleri (Driskell, 2002)

Şekil 2.9’da Driskell tarafından oluşturulan ve çocukların katılımını toplum etkileşimi ve karar verme gücüyle ilişkilendiren grafik görülmektedir. Hart merdiveninin dördüncü basamağını oluşturan ve Hart tarafından katılımın gerçekleştiği türlerin başlangıcı sayılan çocukların haberdar ve görevli oldukları katılım tipinde, katılımın gerçekleşip gerçekleşmediği yürütülen çalışmaya göre değişmektedir. Nitekim Driskell’de “sosyal seferberlik” olarak bahsettiği bu katılım tipi için şekil 2.9’da görüldüğü gibi kesin bir yargı getirmemiştir. Bu yaklaşımda çocuklar toplumun değişik kesimleri ile işbirliği sürecindedir. Genelde ailelerin ya da toplumu oluşturan bireylerin bir konudan haberdar edilmesi için çocuklar uzmanlar tarafından bilgilendirilir. Çocukların onlara aktarılan konu hakkında bir fikirleri yoksa, ya da çocuğa konu hakkında yorum yapma yetkisi verilmiyorsa katılımın gerçekleşmediği yaklaşımlara kayan bir çalışma yapılıyor demektir. Ancak çocuklar konu hakkında fikir yürütebileceklerse, gönüllü bir katılım sergileyeceklerse ve

onların fikirleri projenin sonucu için önemli olacaksa bu durumda katılımın sergilendiği bir çalışma yürütülüyor demektir (Driskell, 2002). Örneğin; kültürel mirasın korunmasına yönelik olarak okulda bilgilendirilen çocuklardan, öğrendiklerini başta aileleri olmak üzere toplumdaki diğer insanlarla paylaşımlarını istemek sadece çocuk katılımını sağlamakla kalmamakta aynı zamanda sosyal bir seferberliğin de en kısa ve en ucuz yoldan hedefine ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle de Driskell tarafından “sosyal seferbelik” olarak adlandırılmıştır.

Merdivenin beşinci basamağını oluşturan çocukların konuya hakim oldukları ve onlara danışılarak gerçekleştirilen katılım tipinde; çalışmaları yetişkinlerin başlattığı ve sürdürdüğü, çocukların da konuyu anladıkları ve fikir yürüttükleri, yetişkinlerin bu fikirlerden yararlanmak için çocuklara danıştıkları ve verilecek kararlarda bu fikirleri ciddiye aldıkları görülmektedir (Holden ve Clough, 1998). Ancak bu katılım tipinde de katılımın gerçekleşip gerçekleşmediği yürütülen çalışmaya göre değişmektedir. Driskell şekil 2.9’dan anlaşılabileceği gibi bu katılım tipi için de kesin bir yargı getirmemiştir. Bunun sebebi; yetişkinler ve çocuklar arasında yüksek bir işbirliğinin ve etkileşimin genelde sağlanamaması ve çocuklara karar verme sürecinde doğrudan rol verilmemesidir (Johnson, 1996). Örneğin; yetişkinlerin yürüttükleri bir araştırmanın parçası olarak çocuklardan yaşadıkları yerde bulunan tarihi eserlerin nasıl korunması gerektiğine ilişkin düşüncelerini bildirmeleri istenebilir. Bu durumda çocuk konuya ilişkin görüşünü bildirir ancak bu görüş araştırmanın sonucunu değil sonuca giden yolda bir veriyi oluşturur.

Merdivenin altıncı basamağını oluşturan yetişkinlerin lider oldukları ancak kararların çocuklarla paylaşıldığı katılım tipi; özünde sadece çocukları değil toplumdaki tüm bireyleri sürece dahil etmeyi amaçlamaktadır. Güçlü bir demokrasi ve sağlam bir toplum her bireyin ihtiyacını karşılamayı gerektirdiğinden özellikle isteklerini duyurma konusunda büyük sıkıntı yaşayan çocuklar ve yaşlıların, karar verme mekanizmaları tarafından karar verme sürecine dahil edilmeleri gerekmektedir (Driskell, 2002). Bu nedenle bu katılım tipi Driskell tarafından “ortak karar verme” olarak adlandırılmıştır. Bir konuda; farklı yaş gruplarının hatta aynı yaş grubundaki farklı bireylerin bile değişik düşünceleri olabilir, burada önemli olan toplum yararı adına en uygun düşüncüyü benimseyerek karara varabilmektir. Örneğin; Ankara Yeni Sahne’nin alışveriş merkezi yapılmak üzere yıkılmak istenmesine karşı gerçekleştirilen çalışmada çocukların da fikirleri sorulmuştur. Çocuklar alışveriş

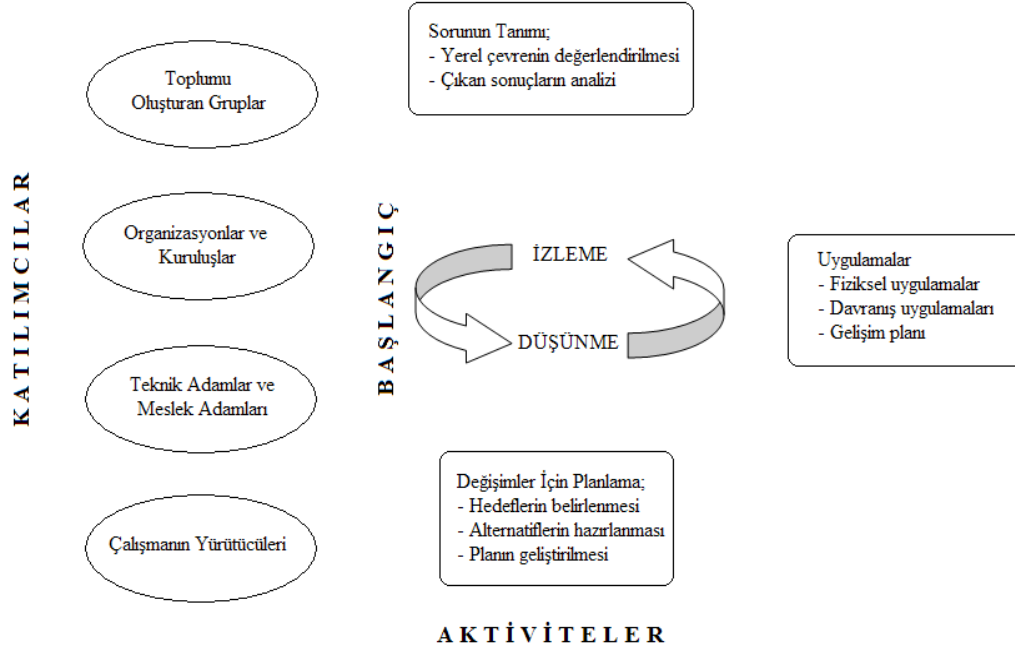
merkezinin Yeni Sahne'ye zarar vermeden onun üzerine inşaa edilmesine ya da bahçesine yapılmasına yönelik görüş bildirmişler ancak alan kısıtlılığı ve kaynak yetersizliği nedeniyle bu projelerinin gerçekleştirilmesini sağlayamamışlardır.

Merdivenin yedinci basamağını oluşturan çocukların başlattığı ve liderlik ettikleri katılım tipinde; yetişkinlerin, yönlendirme olmaksızın, çocuklara sadece yapılan işte yardım ettikleri görülmektedir (Hart, 1997). Bu katılım tipinde projeyi başlatanlar ve sorumluluğunu üstlenenler genelde çocuklar olur. Yetişkinler sadece projeye onay veren gözlemci pozisyonundadırlar ve herhangi bir müdahalede bulunmazlar. Örneğin; Amerika Vermont'ta bir grup ilkokul öğrencisi çocuk, okullarının arkasındaki dereye pek çok balık bulunduğunu ancak derenin çok kirli olmasından dolayı balıkların yaşamakta zorlandığını belirterek öğretmenlerinden izin almışlar ve bir temizlik çalışması başlatmışlardır. Bu çalışmada öğretmenler sadece gözlemci olmuşlar ve çocuklar ihtiyaç duyduklarında onlara yardım etmişlerdir. Çocuklar konuya ilişkin yeterli bilince sahip olmadıklarından onların kentsel korumaya katılımında bu yöntemin kullanılması tavsiye edilmemektedir.

Merdivenin son basamağını ise kentsel korumaya katılımında en çok kullanılan katılım yöntemi yer almaktadır. Yetişkinlerin ve çocukların birlikte yürüttükleri bu katılım tipi ise Hart ve Driskell tarafından başarı seviyesinin en yüksek olduğu katılım tipi olarak tanımlanmaktadır. Çocukların liderliğinde ve sorumluluğunda gerçekleştirilen bu katılım tipinde bazı süreçler yetişkinlerin yardımıyla gerçekleştirilir ve sonuçlar yetişkinlerle paylaşılır. Bir projeyi yetişkinlerle beraber yürütmek çocuklar için toplumun birer üyesi olduklarını görmek açısından son derece önemli bir yaklaşımdır. Bu durum çocukların kendilerine olan güvenini arttıracak ve onların karar verme sürecinde daha başarılı olmalarını sağlayacaktır.

Chawla'ya göre ise hiç bir katılım tipi birbirinden bağımsız değildir ve birden çok katılım şekli aynı projede gözlemlenebilir. Bu durum çocuğun becerisinin ve yeteneğinin artmasına bağlıdır. Çocuğa katılım konusunda belli bir eğitim verildiği takdirde çocuk bu konu hakkında uzmanlaşmaya başlayacak ve yapılan çalışmalarda nasıl bir katılım sergileyeceğini kendisi belirleyecektir (Chawla, 2001). Ayrıca şunu da unutmamak gerekir ki; katılım sürecinde çocukların yaşadığı çevrenin sosyal ve kültürel durumu da büyük önem taşımaktadır. Çünkü çocuk sahip olduğu manevi değerlerinin ve kültürünün izin verdiği ölçüde bir katılım sergileyecektir.

Çocuk katılımında kullanılacak katılım tipini belirlemek başlı başına sorunu çözmek anlamına gelmemektedir. Çocuğun ve yetişkinlerin katılımı da önem kazanmaktadır. Gerçekleştirilen çalışmanın başarısı problemin tanımından, karar almaya kadar geçen sürecin iyi tasarlanmasına bağlıdır.

Şekil 2.10 : Çocuk katılımında süreç (Driskell, 2002)

Bu süreç Driskell tarafından şekil 2.10'da da görüldüğü gibi katılımcılar, başlangıç ve aktiviteler olarak üç başlıkta toplanmıştır ve sadece çocuk katılımı için değil bütün katılım tipleri için geçerlidir.

Çocuk katılımı elbette sadece çocukları içeren bir olgu değildir. Yapılacak çalışmanın sonucundan etkilenecek tüm sosyal çevrelere açık bir katılım sürecidir. Şekil 2.10'da katılımcılar dört kategoride incelenmiştir;

- Toplumda yer alan gruplar,
- Organizasyonlar ve kuruluşlar,
- Teknik adamlar ve meslek adamları,
- Çalışmanın yürütücüleri.

Gerçekleştirilecek çalışmanın yürütücüleri ve konuya hakim meslek adamları ile teknik adamlar katılım süreci boyunca çocuklarla çalışması gereken mutlak

kişilerdir. Kuruluşların ya da toplumdaki diğer grupların ise sonuçtan etkilenmeleri durumunda çalışma kapsamına alınmaları gerekmektedir.

Katılım sürecinde atlanmaması gereken en önemli veriler bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel getirileridir (Lansdown, 1995). Bu veriler katılıma şekil vereceği gibi, bir çok sınırlamanın ya da fırsatların doğmasına da sebep olacaktır. Bu veriler toplandıktan ve katılımcılar belirlendikten sonra başlangıç aşamasına geçilmeli ve çocuklarla beraber tüm katılımcılar bir araya getirilerek ilk çalışmalara başlanmalıdır. Bu çalışmalarda; toplanan verilerin analizleri yapılmalı ve yapılan analizler değerlendirilmelidir. Bu sayede önemli sorunlar, fırsatlar ve potansiyeller ortaya çıkarılmalı ve sorunun adı konulmalıdır. Buradaki en önemli risk veri toplama sürecinde gözden kaçan ya da değişim geçiren verilerin hesaba katılmamasıdır. Bunun önüne geçmek için geri besleme yapılmalı ve değişimler izlenmelidir. Bundan sonraki aşamada ise, katılımcılar problem ve çözüm üzerine fikir yürüterek hedefler ortaya koymalı, alternatif çözümler üretmeli ve uygulamaya yönelik bir plan ortaya çıkarmalıdır. Bu plan sadece sorunun çözümünü içermemeli, çözüme giden yolda gerekli olan araçların ve kaynakların da nasıl elde edileceğine açıklık getirmelidir. Katılım en son aşaması ise çalışma sonuçlarının gerçekleştirildiği uygulama aşamasıdır. Bu aşamada yetişkinlerin asistanlığında liderliğin çocuklara verilmesi çocukların yaptıklarını sahiplenmeleri adına önemli bir adım olacaktır. Uygulama aşaması kısa vadede sonuç vermeyebilir. Bu durumda özellikle çocuklar hayal kırıklığına uğrayacaklar, yaptıkları çalışmanın yeterli olmadığını düşüneceklerdir. Ancak uygulamada erken sonuç elde etmenin de başarının geçici olmasına neden olabileceği unutulmamalı; çocuklara sonuçların uzun vadede de görülebileceği anlatılmalı ve projenin sonuçları takip edilmelidir. Bunun yanında yapılan çalışmaların kitle iletişim araçlarıyla duyurulması özellikle çocukların hoşuna gidecek ve katılım konusunda ki heveslerini arttırmaya yardımcı olacaktır.

Katılımın tüm bu süreçlerini bir çizelge halinde katılımcılara aktarmak sürecin takip edilmesi açısından yarar sağlayacaktır. Oluşturulan çizelge hem yapılacak faaliyetlerin birbirleriyle olan ilişkilerini gösterecek hem de hangi faaliyetin ne zaman yapılacağı ve ne kadar süreceği hakkında katılımcılara bilgi verecektir. Bu sürece çizelgesine ilişkin bir örnek Driskell tarafından hazırlanmıştır ve Şekil 2.11’de görülmektedir.

2.4 Çocuk Katılımında Kullanılan Yöntemler

Çocuklardan bir konuda görüş bildirmelerini istemek, onlardan yetişkinlerin sorumluluk sınırına giren ciddi bir işi üstlenmelerini istemek demektir ki; bu durum farklı yöntemler gerektirmektedir. Hart ve Driskell; çocuk katılımında kullanılan yöntemlerin gerçekleştirilecek projenin konusu, süreci, projenin gerçekleştiği bölgenin kültürü ve çocukların yaş aralığı gibi bir çok etkene göre değişim gösterdiğini vurgulamaktadır.

Çocuklarla gerçekleştirilen bir çalışmanın başarıya ulaşması kullanılan yöntemlerin süreçle ilişkisinin çok iyi kurulmasına bağlıdır. Başarılı bir çalışma her aşaması planlı bir katılım sürecine bağlıdır. Doğru tasarlanan bir süreç, sorunların belirlenmesine, önerilerin getirilmesine, istenilen ürünün elde edilmesine ve katılımcıların etkin bir şekilde sürece dahil edilmesine olanak verecektir. Her proje sürecinde kullanılan katılım yöntemi farklılık göstermektedir. Çizelge 2.7’de katılım süreçlerinde kullanılan yöntemlere yer verilmiştir.

Çizelge 2.7: Çocuk katılımında kullanılan yöntemler

Çocuk Katılımında Kullanılan Yöntemler		
Katılım Süreci	Katılım Yöntemleri	
Fiziksel verilerin toplanması	Harita çalışmaları	Davranış haritaları
		Toplum Haritaları
		Çocuk Yapımı Haritalar
	Anket-röportaj çalışmaları	Röportajlar
		Anket çalışmaları
		Günlük aktivite çizelgeleri
		Geziler
		Fotoğraf çekimi
Fiziksel verilerin değerlendirilmesi ve planlama aşaması	Çizim çalışmaları	Bireysel çizimler
		Karikatürler
		Ortak çizimler
		Kolaj çalışmaları
		Slayt çalışmaları
	Maket çalışmaları	Maket çalışmaları
		Simülasyonlar
Uygulamaya geçiş	Medya ve iletişim araçları	Basılı yayın çalışmaları
		Video ve televizyon
		Radyo programları
		Gösteri (Dans, tiyatro)
		Toplumsal etkinlikler

Sağlıklı bir katılım sürecinin gerçekleştirilmesi, katılımıda kullanılan yöntemlerin doğru saptanmasının yanında gruplar arası iletişimin kurulması, günlük gözlemlerle bölge ile ilgili bilgiler elde edilmesi ve bu bilgilerin verimli kullanımına bağlıdır. Yapılan gözlem çalışmaları çocukların çevrelerini nasıl algıladıklarını ortaya koymaktadır. Kullanılacak yöntemler seçilmeden önce çocuklarla iletişime geçilmesi ve onların güvenlerinin kazanılması son derece önemlidir. Bu durum aynı zamanda çocukların proje sürecinde kendilerini rahat hissetmelerini de sağlayacaktır.

Proje başlamadan önce çocuklarla kurulan iletişimde, çocuklara süreçle ilgili her türlü bilgi verilmeli, projenin nedenleri, proje kapsamında ne tip faaliyetlerin gerçekleşeceği, katılımcıların kimler olacağı, etkinliklerin nerede ve hangi günler arası yapılacağı gibi temel konsept çocuklara sunulmalıdır. Bu durum proje boyunca karşılaşılabilecek sorunların çözülmesinde ve engellerin aşılmasında da büyük kolaylık sağlayacaktır (Percy-Smith ve Malone, 2001).

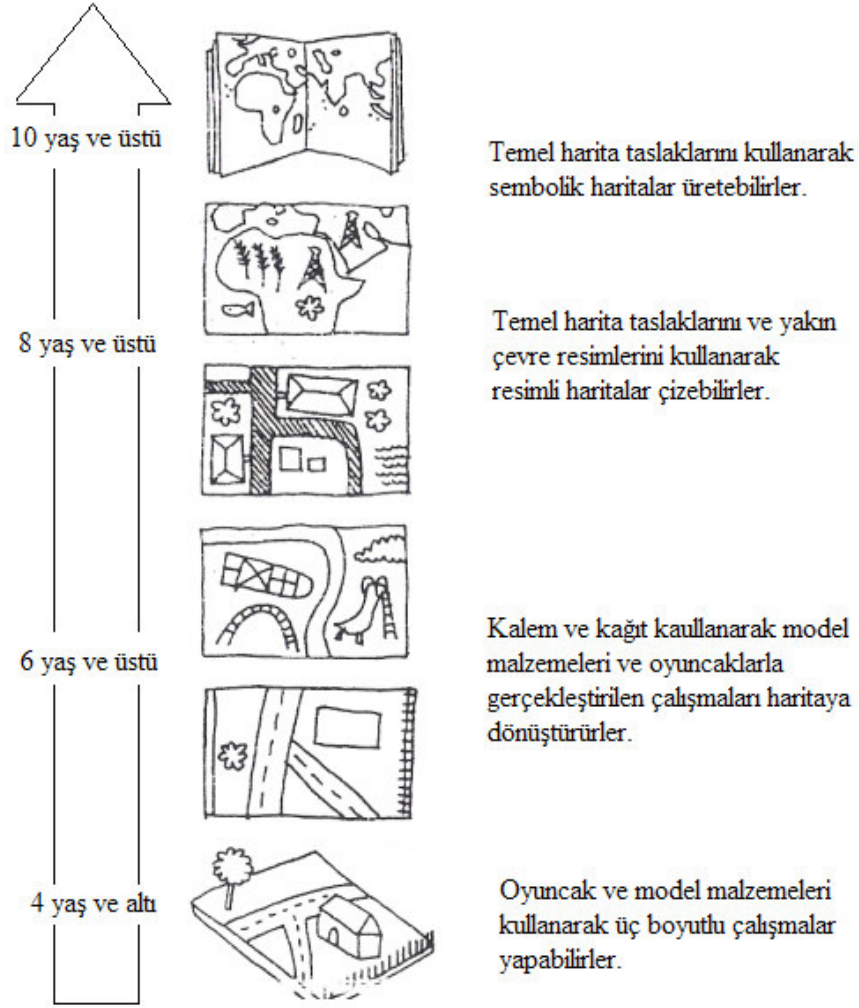
2.4.1. Fiziksel verilerin toplanmasında kullanılan katılım yöntemleri

Çocuklarla gerçekleştirilecek projenin ilk aşamasında fiziksel çevre verilerinin toplanması gerekmektedir. Bunun için harita çalışmaları ve anket-röportaj çalışmaları kullanılmaktadır.

2.4.1.1. Harita çalışmaları

Fiziksel çevre verilerini ve bu verilerin birbiriyle olan ilişkisini gösteren harita çalışmaları temel katılım yöntemlerinden biridir. Çocukların fiziksel çevrelerini ne kadar tanıdıklarını gösteren bu çalışmalar sayesinde yetişkinler yaşadıkları çevreyi çocuk gözüyle tanıyabilmekte, çocukların bulundukları çevrede neye, ne kadar önem verdiklerini anlayabilmektedirler.

Harita çalışmalarında kullanılan araçlar çocukların yaşına göre değişiklik göstermektedir. Genellikle 4 yaş ve altındaki çocuklar yakın çevrelerini aktardıkları haritalarda oyuncaklarını ve model malzemelerini (ahşap bloklar, legolar vs.) kullanırlar ve üç boyutlu çalışmalar gerçekleştirirler. 6 yaş ve üstü çocuklar ise kalem ve kağıt kullanarak model malzemeleri ve oyuncaklarla gerçekleştirilen çalışmaları haritaya dönüştürebilmektedirler. 8 yaş ve üstü çocuklar temel harita taslaklarını ve yakın çevre resimlerini kullanarak resimli harita çizebilmektedirler. 10 yaş ve üstü çocuklar ise temel harita taslaklarını kullanarak sembolik haritalar üretebilmektedirler (Driskell, 2002).

Şekil 2.12 : Çocukların yaşlarına göre gerçekleştirebildikleri harita çizimleri (Driskell, 2002)

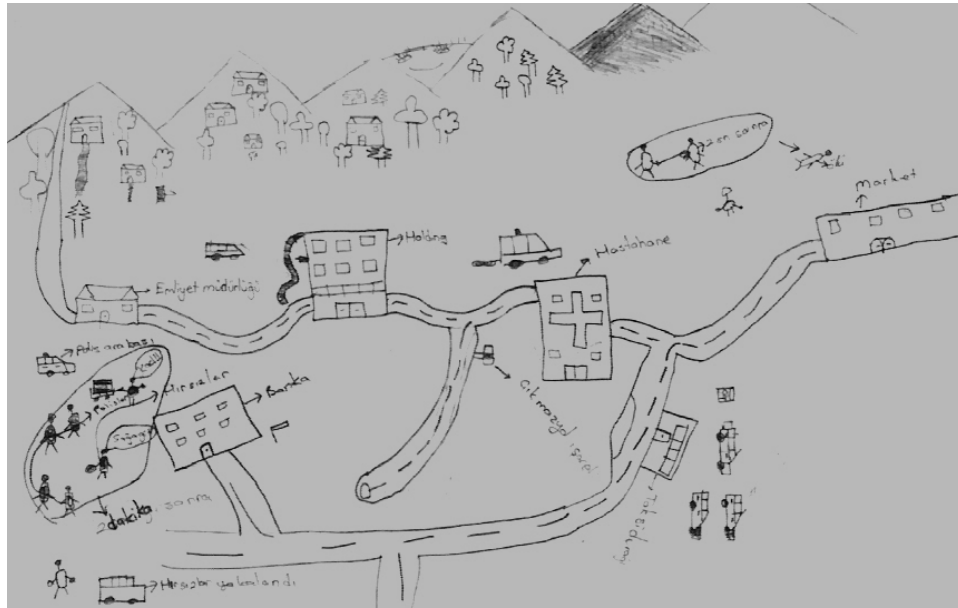
Şekil 2.13 : Çocuklar tarafından çizilen haritalar (Url-8)

Şekil 2.12’de çocukların yaşlarına göre gerçekleştirebildikleri harita çizimleri, şekil 2.13’de ise çocuklar tarafından çizilen haritalara yer verilmiştir.

Çocuklar yaptıkları haritalarda alanın kullanımını şekillendiren fiziksel özelliklerden ve mekanın kullanıcı profilini belirleyen etkenlerden de bahsedebilirler. Bu şekilde gerçekleşen çalışmanın ürünü davranış haritaları olarak adlandırılmaktadır.

Davranış haritaları belirli bir alanın sorununu, olumlu ve olumsuz özelliklerini, tasarım ve kullanım biçimlerini çocuk gözüyle ortaya koyan bir fiziksel çevre analiz yöntemidir (Richardson, 1979). Asıl amaç alanın neden kullanıldığını ya da neden kullanılmadığını, kullanım nedenlerini ve kullanıcıları belirlemektir. Çocuklarla bu çalışmayı gerçekleştirmek; onların fiziksel çevrelerinin yanında sosyal çevrelerini de nasıl algıladıklarını anlamaya yardımcı olacaktır (Driskell, 2002).

Çalışmadan en iyi verimi almak için davranış haritası çıkarılacak alanın değişik günlerde, saatlerde, hatta aylarda ziyaret edilmesi ve farklı zamanlardaki analizlerinin toplanması gerekmektedir. Bu durumda süreci uzatan olumsuz bir etkidir. Ancak davranış haritalarında değişik sentez türlerinin kullanılması çocuklar için yorucu olmakla beraber eğlenceli bir çalışma gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Alanla ilgili toplanan bilgiler çocuklar tarafından tartışılacak, alanın kullanıcı profilleri, kullanım sıklığı, kullanım şekli, olumlu ve olumsuz özellikleri, alanda yapılabilecek değişiklikler ortaya konacak ve sonunda da çeşitli resimlerin, kolaj malzemelerinin hatta hava fotoğraflarının bile kullanılabildiği değişik malzemelerle hazırlanmış davranış haritaları oluşturulacaktır. Süreci uzun olan bu yöntemi daha eğlenceli bir hale sokmak için her katılımcının kendi oluşturduğu sembolleri kullanması hatta kendi çektiği fotoğraflarla çalışmasını desteklemesi bile istenebilmektedir. Şekil 2.14’ de yer verilen davranış haritasından bankanın hırsızlar tarafından soyulduğu, bankanın hemen yakınındaki polis merkezinden gelen ekiplerin hırsızları yakalamaya çalıştıkları, sonucunda bir çatışma çıktığı ve yaralananların hastaneye götürüldükleri anlaşılmaktadır. Bu da çocukların aslında çevrelerinde olan biten olaylara tepkisiz kalmadıklarını, olayların neden ve sonuçlarını, olaylarda rolü olan mekanları harita üzerinde aktarabildiklerini göstermektedir.

çocukların hem matematiksel algı gücünü hem de çevre algılarını geliştirecek bir katılım yöntemidir.

2.4.1.2. Anket-röportaj çalışmaları

Röportajlar, anket çalışmaları, günlük aktivite çizelgeleri, geziler ve fotoğraf çekimi fiziksel çevre ve kullanıcıları hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan temel katılım yöntemlerindendir.

Röportajlar fiziksel çevre kullanıcılarından bilgi toplamak, sorunlar hakkında görüş bildirmelerini istemek, bakış açılarını saptamak amacıyla gerçekleştirilirler ve konuların belirlenmesi, sorunların test edilmesi, çizelgelerin hazırlanması röportajların yapılması, sonuç ve analizlerin değerlendirilmesi gibi süreçleri içerirler (Driskell, 2002).

Röportaj sorularının saptanması, değerlendirilmesi ve sonuçların analiz edilmesinde proje ekibinin çocuklara yardımcı olması başarıyı arttıran en önemli etkidir (Hart, 1997). Proje ekibi çocuklar tarafından hazırlanan soruların konu açısından uygunluğunu test ettikten sonra çocuklarla proje alanından olmayan ancak yakın bölgede yaşayan insanların iletişim kurmalarını sağlamalı ve yapılacak bir ön röportajla süre ve soruların uygunluğunu bir kez daha çocuklara test ettirmelidir. Bu sayede asıl röportaj yapılmadan hem çocukların kendilerine güven kazanmaları hem de hangi sorunun iptal edileceği ya da ne tür soruların eklenmesinin gerektiği belirlenerek soruların doğru sırayla sorulması sağlanmalı ayrıca süre yönünden bilgi edinilmeli ve görüşme süreleri kısaltılarak görüşme sayısının artmasına olanak verilmelidir. Ancak röportaj çalışmasından istenilen verimi alabilmek görüşme sayısından çok görüşülen kişilerin farklı yaş ve meslek grubundan olmalarına bağlıdır. Farklı gruplarla yapılan görüşmeler her grubun bölgeye bakış açısını, alanları nasıl değerlendirdiklerini ve ne amaçla kullandıklarını ortaya koyacağından bölge ile ilgili doğru verilerin toplanması için önemli bir etkidir (Chawla, 2002). Bunun yanında özellikle yaşlı insanlarla yapılacak röportajlarda yaşanan çevrenin geçmiş hakkında bilgi toplanacak, geçmiş ve şimdiki verilerin karşılaştırması yapılabilecektir. Şekil 2.16' da çocukların yaşlı insanlarla yaptıkları röportajlara yer verilmiştir.

Şekil 2.16 : Çocuklar tarafından yapılan röportaj çalışması (Url-9)

Çocukların yaptıkları işe konsantre olmalarını sağlamak için röportaj yapılacak alanın dikkat dağıtmayacak, sakin bir alan olmasına özen gösterilmelidir. Genellikle çocuklar grup halinde çalıştırılmalı, gruplar oluşturulurken çocuklara yeteneklerine göre görev dağıtımı yapılmalıdır (Chawla, 2001). Örneğin çocuklardan biri röportaj sorularını sorarken bir diğeri not tutabilir, başka biri ise ses kayıt cihazı ile konuşmaları kaydedebilir. Bu sayede hem süreç doğru şekilde işleyecek, hem zamandan tasarruf sağlanacak, hem de çocuklar iş bölümü yapmayı ve grup çalışmasını öğrenerek kendilerine olan güvenlerini pekiştireceklerdir. Röportaj sırasında alınan notların görüşülen kişinin kelimeleriyle belirtilmesi, çocukların kendi kelimelerini ancak değerlendirme aşamasında kullanmaları sağlanmalıdır. Çünkü röportaj sırasında alınan notlar sadece röportaj yapılan kişinin düşüncelerini diğerlerine gösterecek bir araçtır. Bu nedenle ses kayıt cihazlarının kullanılması röportajın eksiksiz olarak belgelenmesi ve herhangi bir sorunda geri dönüşün sağlanması açısından önemli bir etkidir. Şekil 2.17’de çocukların röportaj çalışmalarına yer verilmiştir.

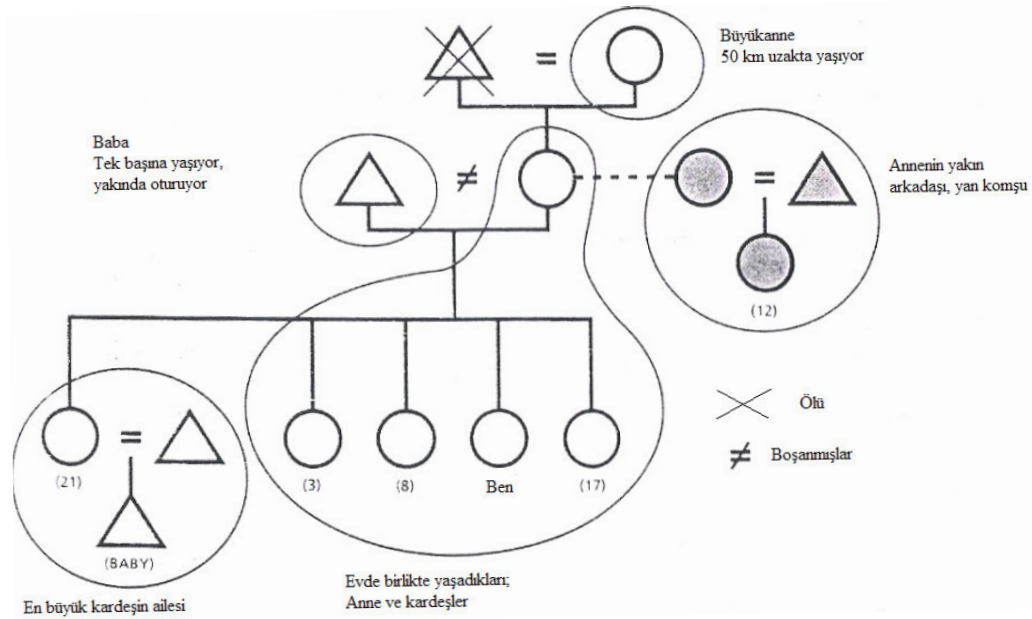
Şekil 2.17 : Çocuklar tarafından yapılan röportaj çalışması (Url-9)

Çocukların öz güvenlerini ve toplumun diğer kesimlerini anlamalarında yardımcı olan bu yöntem bazı yetişkinler tarafından çocukların onlarla röportaj yapması sebebiyle yadırganabilmektedir. Ancak çocukların yaptığı başarılı bir röportaj çalışması onların kapasiteleri hakkında yetişkinlerin de fikirlerinin değişmesine yardımcı olacak çocukların kendilerini birey olarak görmelerini sağlayacaktır.

Röportajın çok sayıda kişinin katılımıyla yapılması isteniyorsa kısa cevaplı sorulardan oluşan anket çalışmaları da yapılabilir. Anket çalışmalarının amacı da röportaj çalışmalarının amacıyla benzerlik göstermektedir. Ancak burada kısa cevaplı ve net sorular sorulduğundan toplumun hassasiyeti bir nokta üzerinde odaklanabilmekte, gerçekleştirilen çalışmanın gidişatını belirleyen ve yönlendiren doğru ve makul sonuçlar elde edilmesi sağlanabilmektedir (Driskell, 2002).

Hem röportaj çalışmaları hem de anket çalışmaları bilgi toplamak için seçilen sistematik yöntemlerdir. Önceden seçilmiş soruların yüz yüze iletişimle cevaplandırılmasına dayalı yürütülen bu yöntemler arasındaki tek fark işleyiş biçimleridir. Röportajlar planlı ya da yarı planlı olabileceği gibi genellikle resmi olmayan bir konuşmanın uzantısı olurken anket çalışmaları ise planlı bir çalışma olup önceden hazırlanmış bir dizi sorunun cevabını almaya yönelik, cevapların belirgin olduğu, derin tartışmalara girilemeyecek sorulardan oluşmaktadır. Anket çalışmasına başlamadan önce soruların nasıl dağıtılacağı, doldurulacağı ve toplanacağı belirlenmelidir. Anket çalışmaları genellikle yüz yüze yapılmaktadır. Ancak telefon ve elektronik posta aracılığıyla da anket çalışması yapılabilir.

Anket çalışması da röportaj çalışması da çift taraflı yürütülen bir çalışmadır (Hart, 1997). Yani bu çalışmalarda çocuklar soruları soran taraf olabilmekten yanında soruları cevaplayan taraf da olabilirler. Özellikle çocukların aile ve sosyal yapı ilişkilerinin araştırılması, yaşam kaliteleri ile sosyal ve fiziksel çevreleri arasında ilişki kurulması ve çeşitli konulardaki görüşlerinin öğrenilmesi için anket ve röportaj çalışmalarına başvurulmaktadır. Çocukların yaşamlarında ailelerinin ve çevrelerinde yaşayan insanların etkileri büyüktür. Bu nedenle çocukları tanımamın en iyi yolu aile yapılarını ve sosyal çevrelerini tanımaktır. Aile ve sosyal yapılarını ortaya koymak için çocuklardan soyağacı çıkarmaları istenebilir. Soyağacı çıkarma işlemi anket ve röportaj çalışması sırasında istenebileceği gibi ayrı bir çalışma olarak da düzenlenebilir. Şekil 2.18’de soyağacı çalışması görülmektedir.

Şekil 2.18 : Aile ve sosyal ilişkileri gösteren soyağacı çalışması (Driskell, 2002)

Soyağacı çalışmasında anlatılmak istenenler değişik simgeler yardımıyla aktarılmakta, sosyal yapı bu sayede ortaya konmaktadır. Ancak sosyal yapının anlaşılmasında soyağacı her zaman yeterli olmayabilir. Bu durumda katılımcı her çocukla ayrı ayrı konuşarak çizimlerini yorumlamaları istenmelidir.

Çocukların sosyal ve fiziksel çevrelerine yorum getirmelerini sağlamak için değişik soru çeşitlerinden oluşan anketler hazırlanabilir. Çocuklar tarafından cevaplandırılacak anket soruları genellikle cevaplara sınırlar koyan ucu kapalı olan sorular olmalı, çocukların dikkati tek bir yönde odaklanmalıdır. Anket soruları genel olarak 5 formatta hazırlanabilir (Hart, 1997);

- Çoktan seçmeli sorular; bu tür sorularda genel olarak katılımcı birden fazla cevapla sınırlandırılır. Katılımcıdan cevaplardan biri ya da birkaçını işaretlemesi istenebilir. Ancak çoktan seçmeli soruların cevaplarından biri mutlaka katılımcıların olumsuz düşüncelerine de yer verir nitelikte olmalıdır. Bunun içinde cevap şıkları arasında “fikrim yok” ya da “bu şıkların hiçbir” seçeneği bulunmalıdır. Örneğin;

Çevrenizde bulunan tarihi eserler onarım geçirirse yaşadığınız çevreyle ilgili olarak ne düşünürsünüz? (Sadece bir şıkkı işaretleyiniz.)

- a) Bugünden daha güzel olur
- b) Bugünkünden daha kötü olur
- c) Bugünkünden bir farkı olmaz
- d) Fikrim yok

- Sıralamaya dayalı sorular; bu tür sorularda katılımcılardan kendi düşüncelerine göre seçenekleri numaralandırmak suretiyle sıraya koymaları istenir. Bu sayede katılımcının önem verdiği konular sıralamaya sokulabilir.

Örneğin;

Sizce yakın çevrenizin en önemli 3 sorunu nedir? (Sizin için önemli olan soruna 1, daha az önemseddiğiniz soruna 2, önemsemediğiniz soruna 3 veriniz.)

___Caddelerin temiz olmaması ___ Çocuk parklarının yetersiz oluşu
___Okul sayısının az oluşu ___ Okulların evlerimize uzak oluşu
___Boş vakitlerimizi değerlendireceğimiz ortak kullanım mekanlarının olmayışı

- Evet – Hayır cevaplı sorular; özellikle çocuk katılımında en çok kullanılan katılımcının konuya katılıp katılmadığını ölçen soru tipidir. Örneğin;

Çevrenizde yeteri kadar oyun alanınız var mı? Evet / Hayır

Bu soru tipinin bir alternatifi de daha kompleks olmakla birlikte katılımcının konuya ne ölçüde katılıp katılmadığını ölçmeye dayanan numaralandırma yöntemidir. Örneğin;

Aşağıdaki numara bilgilerini okuyarak soruya cevap veriniz.

1)Kesinlikle katılıyorum 2)Katılıyorum 3)Fikrim yok 4)Katılmıyorum

Çevrenizde yeteri kadar oyun alanınız var 1----2----3----4

- Kısa cevaplı sorular; konu hakkında kısaca bilgi almayı hedefleyen soru tipidir. Örneğin;

Sizce çevrenizdeki en önemli 5 yapı nedir?

1)_____

2)_____

3)_____

4)_____

5)_____

- Açık uçlu, uzun cevaplı sorular; katılımcıların konuya ilişkin düşüncelerini özgürce açıklamalarını sağladığından anket sonucu için önemli bir soru tipi olmasına rağmen çocuk katılımında sınırlandırıcı bir özelliği olmadığından çocukların konuyu başka yönlere çekebileceği düşünülerek çocuklarla yapılan anket çalışmalarında fazla tercih edilmemektedir. Örneğin;

Tarihi eserlerin onarılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yapılan anket çalışmalarının sonuçları genellikle röportaj çalışmasının sonuçlarından farklılık göstermektedir.

Anket çalışmasının sonucunda genellikle istatistiksel sonuçlara ulaşıldığından bir genelleme yapılması söz konusudur. Ancak röportajlar kişilerin fikirlerini açıkladıkları bir söyleşi olduğundan böyle bir genelleme yapılması mümkün olmamaktadır.

Çocukların sosyal yaşamları hakkında fikir edinmenin bir diğer yolu da günlük aktivite çizelgeleri hazırlamaktır.

Günlük aktivite çizelgeleri; çocukların günlük eylemlerini, gittikleri mekanları, mekanlarda geçirdikleri süreyi, görüştükleri insanları saptamak amacıyla kullanılan bir katılım yöntemidir (Alderson, 1995). Ancak bu tür bir faaliyette çocukların mahremiyetlerine önem verilerek, aile ve ev yaşamlarıyla ilgili anlatmak istemedikleri konular olabileceği düşünülmeli ve bu konuya katılım serbest bırakılmalıdır.

Günlük aktivite çizelgeleri sayesinde çocukların hangi mekanları ne zaman ve ne sıklıkta ziyaret ettikleri, nerede ne tür aktivitelerde bulundukları saptanmakta böylece sevdikleri ya da sevmedikleri mekanların açığa çıkarılması sağlanmaktadır.

Günlük aktivite çizelgesi hazırlamanın çeşitli yöntemleri vardır. Bu yöntemler genellikle çalışmaya katılan yaş gruplarına göre değişiklik göstermektedir. Genellikle düz bir zaman çizelgesi üzerine aktivitelerin ve saatlerin yazılması yeterli olmaktadır. Şekil 2.19'da günlük aktivite çizelgesi örneği verilmiştir (Driskell, 2002).

Adı: _____

Soyadı: _____

Tarih: _____

Günlük Aktivite Çizelgesinin Hazırlandığı Günü Özelliği: Okul Günü () Tatil Günü ()

Lütfen dün sabah kalktığınız andan itibaren, yatana kadar bütün gün neler yaptığınızı, nerede ve kimlerle olduğunuzu bu formu doldurmak suretiyle bize bildiriniz.

Saat	Neredeydim	Kiminleydim

Şekil 2.19 : Günlük aktivite çizelgesi örneği (Driskell, 2002)

Anket çalışmaları, röportajlar ve günlük aktivite çizelgelerinden çocukların gün içerisinde neler yaptıkları, hangi mekanları hangi sıklıkla ne amaçla kullandıkları saptanabilmektedir. Ancak çocuklarla yaşadıkları ve sık sık ziyaret ettikleri mekanları gezmek, analizlerini yapmak onların bu mekanları farklı yönleriyle keşfetmelerine yardımcı olmaktadır. Çocuklarla birlikte yapılan geziler; hem çocukların çevrelerini kavraması bakımından hem de diğer insanların çevreye bakışlarını algılamaları bakımından önemli bir katılım yöntemidir. Çocuklar geziler sırasında zamanlarını nerede ve kiminle geçirdiklerini, günün hangi saatinde neler yaptıklarını, sevdikleri veya sevmedikleri mekanları nedenleri ve verileriyle beraber sunarlarken yatışkinlerde çocuklara bölgenin çevresi hakkında bilgiler vererek onların bilinçlenmelerini sağlamaktadırlar (Chawla, 2001). Bir nevi, çocuklar bu

sayede yaşadıkları bölgeyi nasıl kullandıklarını yani günlük aktivite çizelgelerini sözlü ve görsel olarak ortaya koymaktadırlar.

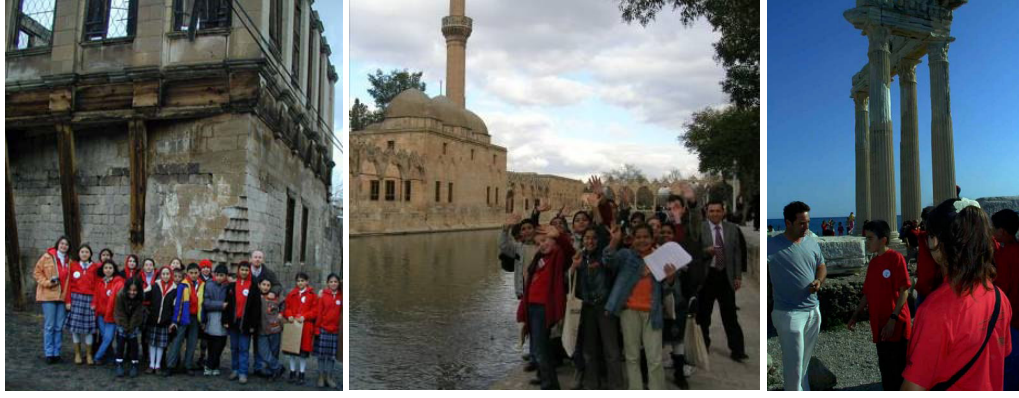
Gezilerden istenilen verimi alabilmek için öncesinde röportaj ya da çizim çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu sayede hem çocukların kendi aralarında kaynaşmaları hem de görülecek yerler hakkında gerekli bilgilerin önceden toplanması sağlanmaktadır. Geziye başlanmadan önce güzargah seçimi yapılmalı hatta bununla ilgili olarak çocuklara harita yaptırılmalıdır. Böylece gezilecek mekanların ilk etapta iki boyutlu algılanması sağlanmış olmaktadır. Şekil 2.20’de Çocuklar tarafından hazırlanan gezi haritaları görülmektedir.

Şekil 2.20 : Çocukların Hazırladıkları Gezi Haritaları (Url-8)

Gezi için hazırlanan haritalarda fazla ayrıntıya girilmemesi, konuyla ilgisi olmayan bilgilerin verilmemesi gerekir. Önemli olan gezi alanının sınırlarının çizilmesi, alan içerisinde yer alan önemli mekanların resimler ya da eskiz çizimleri yardımıyla yerlerinin işaretlenmesi ve gezi alanının algılanmasını kolaylaştıracak referans noktaların harita üzerinde işaretlenmesi gerekmektedir. Böylece çocukların gezi alanını algılamaları kolayca sağlanmış olacaktır.

Geziye başlamadan önce bütün çocukların toplanması sağlanmalı ve çocuklara hazırlanan bu harita üzerinden geziyle ilgili kısa bilgiler verilmelidir. Nitekim gezi başladığı zaman küçük gruplara ayrılmak ve bu şekilde alanı dolaşmak çalışmanın daha kısa sürmesine yardımcı olacaktır. Şekil 2.21’de çocuklarla gerçekleştirilen gezi çalışmalarına yer verilmiştir.

Şekil 2.21 : Çocuklarla gerçekleştirilen geziler (Url-6)

Gerçekleştirilen gezilerden sonra çocuklardan fiziksel çevrelerini değerlendirmeye yönelik bir çizelge hazırlamaları ve bu çizelgede gezi sırasında gözlerine çarpan görsel öğeleri numaralandırmak suretiyle değerlendirmeleri istenebilir. Bu sayede çevre algıları ve gezi sonucunun değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Şekil 2.22’de gezi sonrası değerlendirme formu görülmektedir.

Gezi Sonrası Değerlendirme Formu		İsim
Alanın Konumu		
Alanın Tanımı		
Puanlar		5 4 3 2 1 0 -1 -2 -3 -4 -5
Görsel Özellikler ;		
A. Silüet		
B. Koşullar		
C. Çevreyle İlişki		
D. Bina Yükseklikleri		
E. Yeşil Alanlar		
F. Cadde Mobilyaları		

Şekil 2.22 :Gezi sonrası değerlendirme formu örneği (Driskell, 2002)

Fiziksel çevre ve insan davranışlarının çocuk gözünde ne anlam ifade ettiğinin açıklayan bir diğer analiz yöntemi ise fotoğraf çekimidir. Eğlenceli ve yaratıcı bir aktivite olan fotoğraf çalışmalarında amaç; çocukların çevreyle ilgili görsel bilgilerini ve bakış açılarını geliştirmek, sonraki adımlarda yapılan pek çok tartışmanın temelini oluşturmak ve toplumun diğer kesimlerine çocukların bakış açılarını sunmaya yardımcı olmaktır (Chawla, 2001). Fotoğraf çalışmaları fiziksel çevre ve insan davranışları hakkında bilgi toplamaya yarayan, günlük gözlemler ve diğer yöntemlerle beraber kullanılan belgeleme tekniğidir. İyi bir bakış açısıyla çekilmiş olan fotoğraflar önemli birer veri kaynağı oluşturmanın yanında projenin gelişimi için de etkili bir araçtır. Bu nedenle fotoğraf çalışmalarına başlamadan önce çocuklara makina kullanımı ve fotoğrafçılıkla ilgili kısa bir eğitim verilmesi yararlı olacaktır.

Fotoğraf çekimi sırasında çocuklara zaman kısıtlaması getirmemek istedikleri her şeyi fotoğraflamalarına izin vermek gerekmektedir. Ancak fotoğraf çalışmalarının bazı olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Özellikle fotoğraf çekimini hoş karşılamayan, mahremiyetlerine bir saldırı olarak algılayan toplumlarla bu yolla iletişime girilmekten kaçınılmalıdır. Çünkü bu gibi durumlarda fotoğraflar kaynak olmanın ötesine iletişim için bir engel teşkil etmektedir. Ancak sadece toplumun değil çocukların da bazı davranışları fotoğraf çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuklar kameraların olduğu ortamlarda rahat davranış sergileyebilir hatta söylemlerinde değişiklik yapabilirler. Bu durum proje sürecini bozan bir etki göstereceğinden kameraların kullanım kararını proje ekibi ve katılımcılar proje başında tartışmalı ve karara bağlamalıdır.

Gerçekleştirilen bu çalışmalar sayesinde çocuklar çevrelerine farklı bir gözle bakmayı öğrenmekte, çevrelerinde olup bitenleri sorgulamaya başlamakta bu sayede gerçek dünyayı algılamayı öğrenmekte, bunun yanında yetişkinler de çocukların gözünden yaşadıkları kenti tanıyabilmektedir.

2.4.2. Fiziksel verilerin değerlendirilmesine yönelik katılım yöntemleri

Fiziksel çevre verilerinin toplanmasının ardından bu verilerin değerlendirilerek çeşitli önerilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu aşamada çizim çalışmaları ve maket çalışmalarından faydalanılmaktadır.

2.4.2.1. Çizim çalışmaları

Fiziksel verilerin değerlendirilmesine yönelik en basit katılım yöntemi çocuklardan gördükleri bir objenin resmini yapmalarını istemektir. Çizim ve kolaj çalışmalarının amacı; çocukları yaratıcı ve eğlendirici aktiviteler yapmaya cesaretlendirmek, yaşadıkları bölgeyi analiz etmelerini ve bölgenin değişik özellikleri hakkında birbirleriyle tartışmalarını sağlamaktır (Driskell, 2002).

Çizim ve kolaj çalışmaları çocukların yaşadıkları bölgeyi nasıl algıladıklarının en iyi göstergesidir. Çocuğun yaşadığı bölgedeki sevdiği ya da sevmediği objeler, hoşlandığı ya da hoşlanmadığı faaliyetler bilinçsiz olarak kullandığı renklerden ya da çizgi karakterlerinden anlaşılmakta, onlar için önemli olan konular bu yöntem sayesinde ortaya konmakta ve planlama çalışması bu sonuçlara göre şekil almaktadır. Ayrıca okuma yazma bilmeyen çocukların kendilerini ifade etmelerini sağlamak için de bu yönetime başvurulmaktadır. Şekil 2.23' de çocuklar tarafından gerçekleştirilen çizim çalışmaları görülmektedir.

Şekil 2.23 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen çizimler (Url-8)

Çizim çalışmaları bireysel ya da ortak çalışma şeklinde yapılabilmektedir. Küçük gruplarla birlikte yapılan çalışmalar çocuklar için çekingenlik hissetmeyecekleri daha verimli bir atmosfer yaratabilmektedir. Bu uygulamadan en iyi verimi alabilmek için çocuklara ihtiyaç duydukları kadar zaman tanınmalı, çizim yaparlarken çocuklar yönlendirilmemeli, çizim işlemi bittikten sonra her çizimin tartışılması için de zaman ayrılmalı, yaptıkları çizimleri kullanmak için izinleri istenmeli ve yapılan çizimler iyi yada kötü olarak sınıflandırılmamalı her çizime aynı değer ve saygı gösterilmelidir.

Çocuklar hissettikleri her duyguyu çizim çalışması ile veremeyebilirler. Özellikle sembolik ifadelerin ve mecazi fikirlerin aktarılması çizimlerle mümkün olmayabilir. Bu durumda kolaj çalışmasının uygulanması gerekmektedir. Kolaj çalışması görsel kapasiteyi arttıran, aynı zamanda orantı zıtlıklarını içerisinde barındırarak vurgulanmak isteneni öne çıkaran bir analiz yöntemidir (Hart, 1997). Şekil 2.24’de çocukların yaptığı kolaj çalışmaları görülmektedir.

Şekil 2.24 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen kolaj çalışmaları (TMMOB, 2008)

Kolaj çalışması resimler, kelimeler ve değişik malzemelerden oluşan içerik bakımından zengin bir çalışma olduğundan çocuklar tarafından daha eğlenceli bulunabilir. Ayrıca resimlerin seçilmesi, kesilmesi, yapıştırılması gibi süreçleri içerdiğinden grup çalışmasına daha uygun bir yöntemdir. Kolaj çalışmasında ürünlerin çeşitli olması ortaya çıkan sonucu daha başarılı kılacaktır. Bu durum da çocukların kendilerine olan güvenin artmasını sağlayacaktır.

Çocukların yaptıkları çalışmaları tartışma ortamına taşıyabilmeleri için slayt gösterileri de düzenlenebilir. Slayt gösterileri hem çocuklar için zevkli bir uğraş olacak hem de onların teknik anlamda kazanımlar elde etmesini sağlayarak fiziksel çevrenin değerlendirilmesi açısından önemli bir ortam doğuracaktır.

2.4.2.2. Maket çalışmaları

Çocukların fiziksel çevrelerini analiz ederek değerlendirmelerini sağlamanın bir diğer yolu da maket çalışmalarıdır. Harita çalışmaları ile yaşadıkları çevreyi iki boyutta algılayan çocuklar, yaptıkları maket çalışmalarıyla hem çevrelerini üçüncü boyutta analiz etmeyi öğrenmekte hem de üçüncü boyutta planlama çalışması yapabilmektedir (Driskell, 2002). Şekil 2.25 ve 2.26’da çocuklar tarafından gerçekleştirilen maket çalışmalarına yer verilmiştir.

Şekil 2.25 : Maket çalışması sırasında çocuklar (Url-8)

Maket çalışmalarında kullanılan malzemeler projenin yapıldığı bölgenin kültürüne, projenin kurgusuna ve çocuğun yaşına göre seçilmelidir. Oyuncaklar en kullanışlı maket malzemeleridirki sonuçta eldeki üründe çocuklar için bir oyuncak olacaktır.

Şekil 2.26 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen maket çalışmaları (ÇEKÜL Vakfı, 2004)

Genellikle tek yapı ölçeğinde ya da küçük bir alanın üç boyutlu anlatımında kullanılan maket çalışmaları, 8 yaş ve üstü çocuklarda geniş bir alanı kapsayan simülasyon modellerine dönüştürülebilir. Simülasyon modelleri büyük bir alanı kapladıklarından genellikle çocuklar tarafından kolay kesilebilen ve kolay işlenebilen malzemelerin kullanılması gerekmektedir. Ayrıca bu yöntemde çok fazla ayrıntıya girilmeyebilir. Bu yöntemin amacı çocukların yaşadıkları çevreyi daha geniş kapsamlı olarak üçüncü boyutta algılamalarını sağlamak ve üç boyutlu planlama kriterleri geliştirmelerine imkan kılmaktır. Şekil 2.27’de çocuklar tarafından gerçekleştirilen simülasyon çalışması görülmektedir.

Şekil 2.27 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen simülasyon çalışması (Url-8)

Çocuklarla gerçekleştirilecek çizim ve maket çalışmaları sonucunda fiziksel çevre verilerinin değerlendirilmesi yapılabilecek, çocukların yaşadıkları bölgede karşılaştıkları sorunları analitik yöntemlerle çözmeleri sağlanacaktır. Nitekim 1976 yılında gerçekleştirilen Habitat Konferansı sırasında daha önce birbirleriyle tanışmamış 35 anasınıfı öğrencisinden bir araya gelerek logolarla bir şehir kurmaları istenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda meydana gelen simülasyon kentte; mahremiyet, açık alan sorunu, nüfus yoğunluğu, ortak mekan kullanımı gibi kent yaşamında her gün karşılaştığımız sorunlara çocuklar tarafından kendilerince çözümler üretildiği gözlenmiştir. Bu durum çocukların çevreleriyle ilgili verileri kullanarak planlama yapabildiklerini göstermektedir.

2.4.3 Uygulamada kullanılan katılım yöntemleri

Fiziksel çevre analizleri yapıldıktan ve elde edilen veriler ikinci ve üçüncü boyutta değerlendirildikten sonra uygulama aşamasına geçilmelidir. Bu aşama elde edilen ürünün sergilenmesi, toplumla paylaşılmasını içermektedir ki bunun için medya ve iletişim araçlarının kullanılması gerekmektedir.

2.4.3.1 Medya ve iletişim araçları

Çocukların gerçekleştirdikleri çalışmaların toplumla paylaşılması hem çocukların kendilerine olan güvenlerini geliştirecek hemde yetişkinlerin çocuklara olan güvenlerini pekiştirecektir. Yapılanlar hakkında toplumun bilgi sahibi olması, çocukların kendi fikirlerini, görüşlerini beyan etmeleri, kendi bakış açılarını aktarmaları medya ve iletişim araçlarını kullanarak gerçekleştirilebilir.

Çocuklarla yapılan çalışmaların kalıcı olması ve toplumla paylaşılması için kullanılan medya-iletişim araçlarından biri basılı kaynaklardır. Çocuklar yaptıkları çalışmaları yetişkinler tarafından çıkartılan kitap, dergi, gazete vb. basılı kaynaklarda yayımlatabilecekleri gibi kendi hazırladıkları kitapçıklar ya da gazetelerde de kendi imkanlarıyla yayımlayabilmektedirler (Driskell, 2002). Şekil 2.28’de çocukların Mimarlar Haftası etkinlikleri çerçevesinde yaptıkları çalışmaları paylaşmak amacıyla yetişkinler tarafından hazırlanan okul gazetesi, Şekil 2.29’da ise çocuklar tarafından hazırlanan okul gazetesi görülmektedir.

Şekil 2.28 : Yetişkinlerin hazırladığı çocuk gazetesi (TMMOB, 2008)

Şekil 2.29 : Çocuklar tarafından hazırlanan okul gazetesi (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Yapılan çalışmaların sergilenmesi, basılı ya da görsel medyada yer alması toplumun diğer bireylerinin yaşadıkları çevreye çocukların nasıl bir gözle baktıklarını öğrenmeleri açısından bir fırsat oluşturacaktır. Şekil 2.30'da çocukların planlama sürecinde gerçekleştirdikleri çalışmalardan oluşan bir sergi görülmektedir.

Şekil 2.30 : Çocukların çalışmalarından oluşan sergi (TMMOB, 2008)

Çocuklar tarafından gerçekleştirilen çalışmaları toplumla paylaşmanın bir diğer yolu ise video ve televizyon kullanımıdır. Çalışma anında yapılan video çekimi, nasıl bir sürecin takip edildiğinin, sürecin analizinin ve grup içerisindeki iletişimin ve davranışların çalışma sonunda incelenmesi açısından önemli bir araçtır (Driskell, 2002). Bunun yanında yapılan çalışmaların aktarıldığı bir televizyon programının oluşturulması; çocukların yaptıkları çalışmaları duyurmaları için önemli bir fırsat teşkil edecektir. Bununla beraber çocukları televizyon programına konuk etmek; onları topluluk içinde konuşmaya teşvik edeceğinden kendilerine olan özgüvenlerinin de artmasına neden olacaktır. Şekil 2.31' de TRT programına katılan çocuklar tarafından oluşturulan afiş çalışması yer almaktadır.

Şekil 2.31 : Çocukların TRT programı için hazırladıkları afiş çalışması (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Televizyon programlarının yanında radyo programlarının varlığı da unutulmamalıdır. Radyo programlarının televizyon programlarına göre avantajlı yönü; çok yoksul bölgelerde yaşayan halkın televizyonlardan çok radyoya sahip olabilecekleri ve radyo erişiminin her daim mümkün olduğu düşünüldüğünde, gerçekleştirilen radyo programlarıyla daha fazla kitleye ulaşılabilir.

Çocukların ürünlerini sergiledikleri bir diğer yöntem ise aynı zamanda onlarla iletişim kurmanın en kolay yolu olan dans, tiyatro, skeç, müzik ve kukla oyunları gibi aktivitelerdir. Bu tür aktiviteler çocukların kendi fikirlerini ve düşüncelerini oynadıkları karakter vasıtasıyla dolaylı olarak aktarmalarına yarayan yöntemlerdir ve çocuklardan genellikle beden dillerini kullanmaları istenmektedir (Hart, 1997). Şekil 2.32’de beden dillerini kullanarak yol, duvar ve köprü oluşturan çocuklar görülmektedir.

Şekil 2.32 : Çocukların beden dillerini kullanmaları (TMMOB, 2008)

Özellikle skeçler, drama ve kukla oyunları küçük tartışmaların oluşması ve önemli verilerin ortaya çıkması bakımından çocuklar ve yetişkinler arasında bir köprü niteliği taşımaktadır (Driskell, 2002). Şekil 2.33’de çocukların dans ve tiyatro faaliyetlerine yer verilmiştir.

Şekil 2.33 : Çocuklar tarafından gerçekleştirilen dans gösterisi (TMMOB, 2008)

Bu tip uygulamalar daha çok sosyal yaşamla ilgili sorunları, değişimleri ya da özellikleri çocuğun gözünden görmek için gerçekleştirilebilir. Şekil 2.34’de çocuklar tarafından canlandırılan bir kına gecesi geleneği görülmektedir.

Şekil 2.34 : Çocuklar tarafından canlandırılan gelenekler (Url-8)

Çocukların bu tip grup faaliyetlerine katılmaları hem onların grup çalışması yönlerini güçlendirecek hem de basit ve doğrudan mesajlar vermelerine ve bu mesajların geniş kitlelere ulaşmasına yardımcı olacaktır.

Dans gösterilerinin ve drama faaliyetlerinin yanında gerçekleştirilecek toplumsal etkinlikler ve festivaller; toplumun dikkatini çekmek, yerel sorunlar üzerine toplumla birlikte tartışmak, toplumla beraber ürün elde etmek, diğer insanların duygu ve düşüncelerini anlamak, belirlenen konu üzerinde uygulama potansiyellerini ölçmek ve tüm grupların işbirliğini sağlamak açısından oldukça önem taşımaktadır (Chawla, 2001). Şekil 2.35’de çocuklar için hazırlanan tüm halka açık bir resim festivali görülmektedir.

Şekil 2.35 : Çocuklar için hazırlanan resim festivali (TMMOB, 2008)

Toplumsal etkinlik ve festivaller gerçekleştirilmeden önce, çalışmanın nerede ve ne zaman yapılacağı, muhtemel katılımcıların sayısı, çalışmanın amacı, düzeni, içeriği ve ihtiyaçların belirlenmesi gerekmektedir. Tüm bu detayların katılımcılara

duyurulması esnasında gazetelerin, yerel bültenlerin, afişlerin kullanılması bölgede yaşayan insanların ilgisini daha da çok artıracak etkenlerdir. Festivaller ve toplumsal etkinlikler fikirlerin aktarılması ve ortaya çıkan ürünlerin tanıtımını sağlayacaktır. Bu durumda sadece çocuklar yetişkinlere değil yetişkinler de çocuklara kendi fikirlerini aktarabilecek, çocuklarla yetişkinler arasında bir diyalog kurulması sağlanabilecektir.

Farklı projelerde farklı çocuk katılım yöntemleri kullanılabilmektedir. Kimi zaman yöntemlerden sadece biri proje için uygunken kimi zaman bütün yöntemler aynı projede kullanılabilmektedir. Çocuk katılımında asıl önemli olan kullanılan yöntemlerin sayısından çok ortaya çıkardıkları ürünlerdir. Katılım yöntemlerinin uygulanmasının ardından mutlaka grup tartışmaları yapılmalı ve kullanılan yöntemlerin analiz edilmesi sağlanarak ürün kalitesi kontrol edilmelidir (Driskell, 2002). Bunu gerçekleştirmek için katılımcılar gruplara ayrılmalı, tüm katılımcılara kendi gruplarında söz hakkı verilmeli, her grubun başında grup içerisinde koordinasyon sağlayacak bir yürütücü bulunmalı ki bu kişi bir yetişkin de olabilmektedir, her grubun yürütücüsü tartışmanın kararlaştırılan çerçevede ilerlemesini sağlamalı, belirli kişilerin baskın olmasını engellemeli ve tartışmanın diğer gruplarla aynı sürede bitmesini sağlamalıdır. Bu sayede hedeflenen ürün ve sonuç ürün arasındaki farkların sebepleri anlaşılmış ve bir sonraki projede karşılaşılabilecek sorunların daha kısa süre de çözülmesine yardımcı olacak bir uygulama gerçekleşmiş olacaktır.

2.5 Bölüm Değerlendirmesi

Yetişkinlerin günümüzde çocuk katılımının bir sonraki kuşağın oluşumu açısından önemini kavramış oldukları, konuyu daha ciddiye almaya başladıkları; dünyanın her yerindeki hükümetlerin ve sivil toplum örgütlerinin karar verirken çocukların sesine kulak verip söylediklerini dikkate alma gerekliliğinin bilincine daha fazla vardıkları görülmektedir. Çocukların ve gençlerin kendilerini ve toplumlarını etkileyecek politikaların üretilmesindeki rollerini arttırmak üzere başta devletlerin olmak üzere, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının birbirini tamamlar nitelikteki pek çok çalışmayı politikalarına katmış olmaları bu bilinç artışının en önemli göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hükümet politikalarına karşı dahi olsa çocukların ve gençlerin görüşlerinin yönetimler tarafından hesaba katıldığı; çocukların kendileri tarafından yönetilen ve yapılandırılan demokratik, kapsayıcı, bağımsız ve temsili forumlara sahip olduğu, kullanıcılar için bu forumlara eşit ulaşım imkanlarının sağlandığı; hükümetlerin ve uluslararası organizasyonların, kaynaklara ve altyapıya erişimleri kısıtlı olan çocuklara ve gençlere yeterli destek verdiği bir katılım biçiminin gelişmesi geleceğimizin şekillenmesi açısından oldukça önemlidir.

3. ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA KATILIMLARININ SAĞLANDIĞI ÖRNEK ÇALIŞMALAR

Çocuk katılımının öneminin anlaşılmasıyla birlikte dünyada ve ülkemizde çocukların ve toplumun yaşam kalitesini artırmaya yönelik çeşitli konularda çocuk katılımını içeren çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Gerçekleştirilen çalışma konularından biri de kentsel koruma konusunda çocukların bilgi düzeylerini ölçmeye ve onlarda koruma bilincini geliştirmeye yönelik çalışmalardır.

Her çocuğun düşünmesi, kavraması, kültürel ve doğal varlıkları koruma sorumluluğunu kazanması, yaşadığı bölgenin kültür ve tabiat varlıklarını tanınması; koruma kavramının sürekliliği açısından son derece önemlidir. Bu da ancak kültürel eğitimin temel eğitimin yapı taşlarından biri haline gelmesi ile mümkündür.

Yaşadığımız çevrenin ve sahip olduğumuz kültürel değerlerin gelecekteki kullanıcısı ve mirasçısı çocuklar olacağından, sahip oldukları değerlerin farkına varmalarına yardımcı olmak ve koruma biliçlerini geliştirmek amacıyla çocukların öncülüğünde ve rehberliğinde katılım çalışmaları gerçekleştirmek gerekmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde hem yurtdışında hem de Türkiye’de gerçekleştirilmiş, çocukların kentsel korumaya katılımlarını ele alan örnek çalışmalara yer verilmiştir.

3.1 Yurtdışında Gerçekleştirilmiş Çocukların Kentsel Korumaya Katılımlarının Sergilendiği Örnek Çalışmalar

Yurtdışında özellikle de Avrupa ülkelerinde çocukların mimariye ve kentsel korumaya katılımı konusunda gerçekleştirilen çalışmaların temelini 2002 yılında gerçekleştirilen 21. Dünya Mimarlık Kongresinin bir ürünü olan Yapılı Çevre Eğitim Rehberi oluşturmaktadır.

2005 yılından itibaren ise özellikle Güneydoğu Avrupa ülkelerini kapsayan, çocuklara interaktif yollarla ulaşmayı hedefleyen ve değişik ülkelerin kültürlerini çocuklara oyun yoluyla öğretmeye çalışan bir eğitim modelini esas alan yeni bir proje oluşturulmaya başlanmıştır.

Bu bölümünde Güneydoğu Avrupa ülkelerinde interaktif yollarla, İngiltere ve İtalya’da ise Yapılı Çevre Eğitim Rehberi kapsamında gerçekleştirilen çocukların kentsel korumaya katılımı örneklerine yer verilmiştir.

3.1.1 UNESCO önderliğinde Güneydoğu Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen bir çalışma

20-21 Mayıs 2005 tarihinde Bulgaristan Varna’da Bulgaristan Cumhurbaşkanı, UNESCO Genel Sekreteri ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri önderliğinde gerçekleştirilen Güneydoğu Avrupa’da Kültürel Koridorlar Bölgesel Forumu tarafından kabul edilmiş olan Varna Deklarasyonu’nun bir ürünü olan “Hazine Avcısı” projesinin amacı; Güney Doğu Avrupa’da ve Türkiye’de yaşayan 6 – 14 yaş arası çocukların, yaşadıkları coğrafyada yer alan kültürel değerlerin farkına varmalarını sağlamak, duyarlılıklarını artırmak, benzeri olmayan bu kültürel mirasların önemini kavratmak ve yaşadıkları bölgenin etnik ve dini kimliği ile kültürel ve doğal değerlerini gözler önüne sermek olarak tanımlanmaktadır (Url-10). Bulgarca ve İngilizce olarak erişilebilen bu proje; cazip ve kullanıcı dostu eğitici oyunları ile çocukları katılıma davet etmektedir. Çocuklar kadar eğitimcilerin de yararlanabileceği bu çalışma UNESCO ve Avrupa Konseyi gibi kurumların kültürel miras konusundaki çalışmalarını içermekle kalmayıp, Council of Europe Heritage Education Programme (Avrupa Konseyi Miras Eğitim Programı) ile Regional Programme for Cultural and Natural Heritage in South-East Europe and the European Heritage Days’in de (Bölgesel Güneydoğu Avrupa Kültürel ve Doğal Miras Bölge Programı ve Avrupa Miras Günleri) bir sonucudur.

6–14 yaş arası çocuklara hitap eden Hazine Avcısı projesi göstermelik olan adlandırılan katılım tipinin kullanıldığı, yetişkinlerin çocuğun katılımından çok konuya odaklandıkları, yetişkinler tarafından hazırlanan ve çocukların görüşleri alınmadan gerçekleştirilen bir projenin çocuklara sunulduğu, dolayısıyla çocukların sadece pasif birer katılımcı olarak proje içinde yer aldıkları bir çalışma olmasının yanında ön gördüğü eğitim modeli ile çocukların kültürel miras konusundaki bilinç düzeylerini arttırmaya yönelik bir çalışma sergilemektedir.

Dünya üzerindeki bütün çocukların ulaşabileceği ancak şu an için sadece Bulgarca ve İngilizce bilen çocuklara hitap eden Hazine Avcısı Projesi çocukların, hem kendi ülkelerinde hem de ülkelere komşu diğer devletlerde var olan kültürel değerleri

öğrenmelerini, tanımlarını ve yaşam içindeki önemini kavrayarak koruma bilincini geliştirmeleri ve korumayı bir davranış biçimi haline getirmelerini hedeflemektedir.

Gerçekleştirilen çalışmada; Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Yunanistan, Romanya, Sırbistan Karadağ, Slovenya ve Türkiye'nin bulunduğu Güneydoğu Avrupa Ülkeleri ile UNESCO, Avrupa Konseyi, ICOMOS ve Avrupa Komisyonu'nun görev aldığı anlaşılmaktadır. Şekil 3.1'de proje kapsamında yer alan ülkelere, Çizelge 3.1'de ise proje hakkındaki genel bilgilere yer verilmiştir.

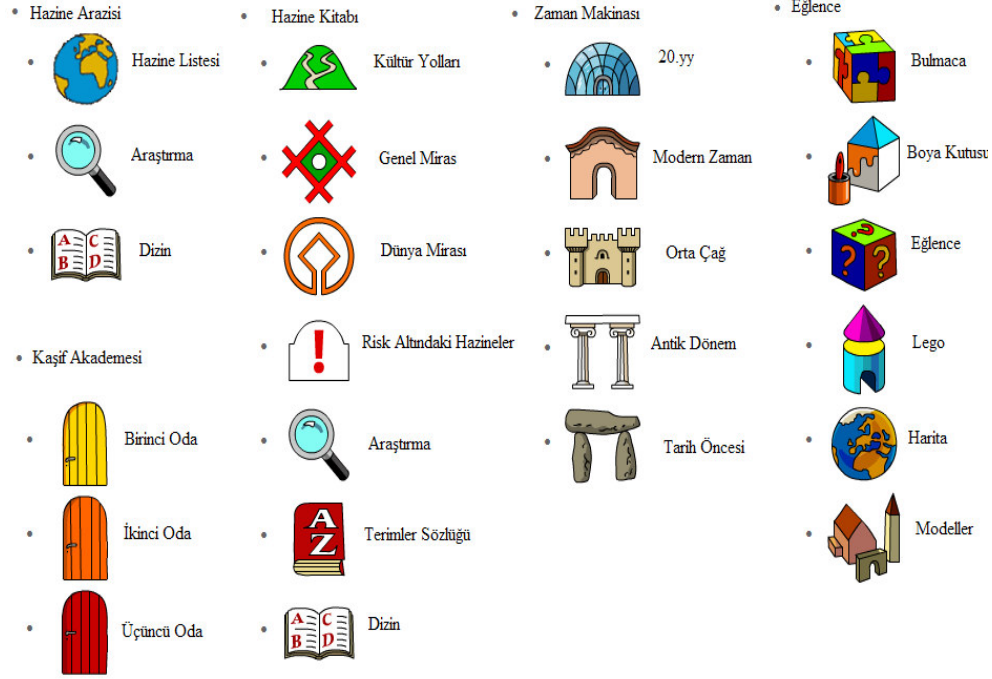

Şekil 3.1: Hazine Avcısı Projesi kapsamındaki ülkeler (Url-10)

Çizelge 3.1: Hazine Avcısı Projesi hakkındaki genel bilgiler

Çalışma Hakkındaki Genel Bilgiler		
Yer ve Tarih	2005 yılından itibaren, İnternet ortamı	
Proje Konusu	Güneydoğu Avrupa Ülkeleri'nde kültürel miras kavramı	
Katılımcı Aktörler	- Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Yunanistan, Romanya, Sırbistan Karadağ, Slovenya ve Türkiye - UNESCO, Avrupa Konseyi, ICOMOS ve Avrupa Komisyonu - İnternete ulaşabilen çocuklar	
Katılım Tipi	Göstermelik	
Katılımda Kullanılan Yöntemler	Uygulama için	Medya ve İletişim
Çalışma Sonucu Kazanılması Gereken Davranışlar	Çocuğun hem kendi ülkesinde hem de ülkesine komşu diğer devletlerde var olan kültürel değerleri öğrenmesini, tanımasını ve yaşam içindeki önemini kavrayarak koruma bilincini geliştirmesi ve korumayı bir davranış biçimi haline getirmesini sağlamak	

Dokuz Güneydoğu Avrupa ülkesinin kültürel miraslarını çeşitli oyunlarla çocuklara sunan Hazine Avcısı Projesi www.heriquest.com internet adresi üzerinden çocuklara ulaşmakta ve Hazine Arazisi, Kaşif Akademisi, Hazine Kitabı, Zaman Makinası ve Eğlence bölümü olmak üzere temelde 5 ana başlıktan oluşmaktadır. Şekil 3.2’de projeyi oluşturan beş bölüm görülmektedir.

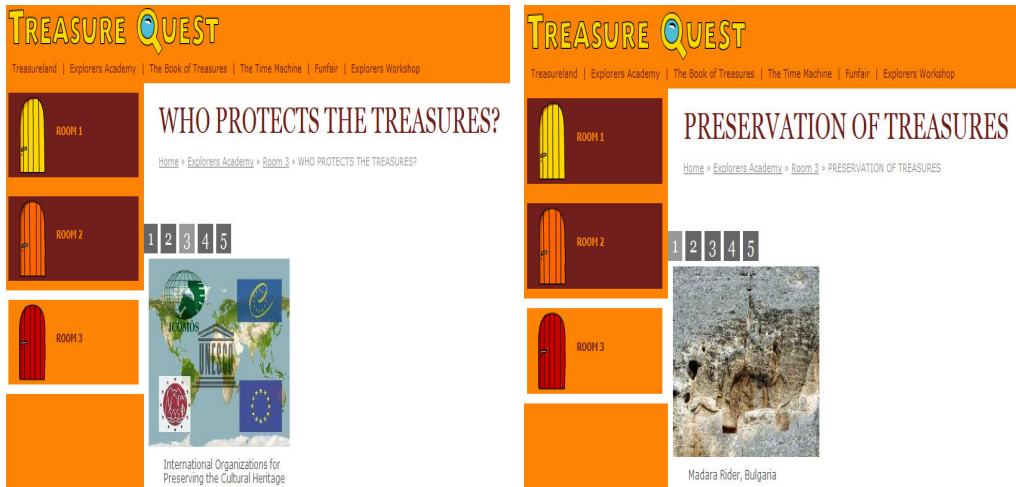
Şekil 3.2: Hazine Avcısı Projesini oluşturan bölümler (Url-10)

Projenin ilk bölümü olan Hazine Arazisi; Hazine Listesi, Araştırma ve Dizin olmak üzere üç başlıktan oluşmaktadır. Hazine Listesi projeye katılan ülkelerin kültürel miraslarının resimleri ile yer aldığı bir liste olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklara aradıklarını bulmak konusunda yardımcı olmak amacıyla bir de araştırma sayfası oluşturulmuştur. Anahtar kelime, zaman, yer ve aranan mirasın özelliklerinin girilerek arama yapılabilecek olan bu bölüme ek olarak oluşturulan dizin sayfasında ise ülkelerin sahip oldukları kültürel miraslara alfabetik sıra ile ulaşılabilir. Hazine Arazisi sayfası; dokuz ülkenin de sahip olduğu tarihi eserleri kırmızı noktalarla gösteren ve herhangi bir tarihi eserin noktasına basıldığı takdirde o esere ilişkin hazırlanmış olan sayfaya çocukları yönlendiren bir harita ile çocukların karşısına çıkmaktadır. Bu sayede çocuklar ülkelerin sahip oldukları tarihi eserler hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Şekil 3.3’de Hazine Arazisi bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 3.3: Hazine Arazisi bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgiler (Url-10)

Projenin ikinci bölümü olan Kaşif Akademisi ise 3 odadan oluşmaktadır. Odalar çocukların; Kültürel Mirasımız, Dünya Mirası, Miras Diyarı-Güneydoğu Avrupa, Güneydoğu Avrupa'daki Miras Diyarı Şehirler, İlk Çağ Şehirleri, Manastırlar ve Kiliseler, Camiiler, Sinagoglar, Kaleler, Tarihi Kentler, Geleneksel Evler, Taşınır Kültür Varlıkları, Miras Haritası ve Mirasın Korunması konularında bilgilenmelerini sağlarken, Kültürel Mirasın Korunmasına Nasıl Yardımcı Oluruz, Kültürel Mirasın Korunmasında Rol Oynayan Uluslararası Kurumlar Nelerdir sorularına da cevap bulmalarına yardımcı olmaktadır. Bu bölümün en önemli özelliği çocukları sıkmadan onlara kültürel mirasa ilişkin bilgiler vermesi ve korumaya yönelik yapılan çalışmalara ilişkin bilimsel verileri onlara sunmasıdır. Şekil 3.4'de Kaşif Akademisi bölümü ile ulaşılabilen bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 3.4: Kaşif Akademisi bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgiler (Url-10)

Odalarda keşif yapan çocuklar hem dünya üzerindeki kültürel miras hakkında görsel malzemeler eşliğinde bilgi edinmekte, hem de sahip olduğumuz değerlerin korunmasında çalışan uluslararası kuruluşları öğrenerek kendilerine düşen görevler hakkında bilgi sahibi olmaya çalışmaktadırlar.

Projenin üçüncü bölümünü Hazine Kitabı oluşturmaktadır. Kültür Yolları, Ortak Miras, Dünya Mirası, Risk Altındaki Hazine, Araştırma, Terimler Sözlüğü ve Dizinden oluşan Hazine Kitabı bölümü; hem Güneydoğu Avrupa ülkelerinin sahip oldukları kültürel değerleri resimleri ve özellikleriyle birlikte çocuklara sunmakta hem de kültürel mirasımızla ilgili kullanılan terimler hakkında çocukların bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Şekil 3.5’de Hazine Kitabı bölümü ile ulaşılabilen bilgilere yer verilmiştir.

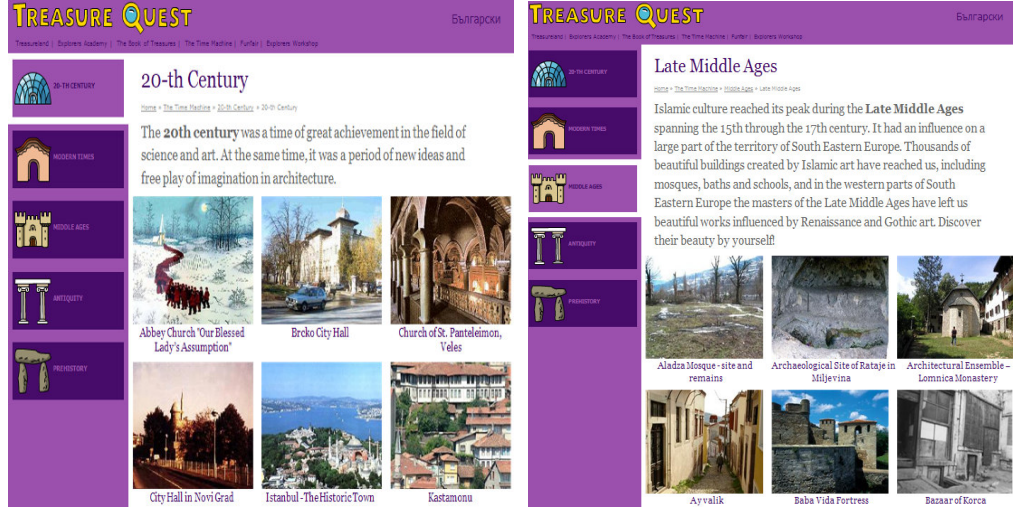

Şekil 3.5: Hazine Kitabı bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgiler (Url-10)

Projenin dördüncü bölümü ise; çocukların tarih öncesi devirlerden modern zamana kadar geçen süre içerisinde varolmuş mimari üslupları, bu üsluplar kullanılarak oluşturulmuş mimari eserleri ve kent dokularını bulabilecekleri Zaman Makinası’ndan oluşmaktadır.

Zaman Makinası bölümünde Tarih Öncesi, Antik Dönem, Ortaçağ, Modern Zaman ve 20.yy yapıları ve kentsel dokuları ile Güneydoğu Avrupa ülkelerinde bulunan örnekleri görsel malzemeler eşliğinde çocuklara sunulmaktadır.

Şekil 3.6’da çocukların Zaman Makinası bölümü ile ulaşılabilecekleri bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 3.6: Zaman Makinası bölümü yardımıyla ulaşılabilen bilgiler (Url-10)

Projenin son bölümünü ise çocukların öğrendiklerini değişik oyunlarla pekiştirebilecekleri Eğlence bölümü oluşturmaktadır. Şekil 3.7'de çocukların Eğlence bölümünde ulaşabilecekleri oyunlara yer verilmiştir.

Şekil 3.7: Eğlence bölümü yardımıyla ulaşılabilen oyunlar (Url-10)

Bulmaca, Boya Kutusu, Eğlence, Lego, Harita ve Modeller başlıklarından oluşan bu bölümde, çocuklar parçaları birleştirerek eski eser oluşturma, resmi verilen eski eseri boyama, eski eserlerin mimari bölümlerinin adlarını yerleri ile eşleştirme, eski eserleri haritada yerlerine yerleştirme, eski eserlerin modellerini oluşturma gibi çeşitli aktiviteler ile hem eğlenmekte hem de öğrenmektedir.

Çocukları eğlendirirken eğiten bir program olan, onlara her türlü kültür mirasını tanıtan ve bilimsel güncel bilgiler sunan Hazine Avcısı projesi; internete erişim

imkanı bulan her çocuk için günün her saati ulaşılabilir bir eğitim aracı olması bakımından başarılı bir programdır. Ancak programın sadece İngilizce ve Bulgarca olarak hazırlanması, Türkiye’de tanıtımının yapılamaması ve ulaşılabilen çocuk sayısının belirlenememesi gibi nedenler başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

3.1.2 İngiltere’de gerçekleştirilen bir çalışma

1999-2002 yılları arasında İngiltere’de Department for Education and Skills, (DfES) tarafından Museums and Galleries Education Programme (MGEP) kapsamında çocuklarla gerçekleştirilen çalışmaların temel yaklaşımını; kent kimliğini oluşturan taşınır, taşınmaz kültürel ve fiziksel değerler ile bu değerlerin yaşamımızdaki önemi, koruma ilkeleri, müzecilik anlayışı ve müze kentler oluşturmaktadır (Clarke ve diğerleri, 2002).

İlköğretim öğrencileri ile gerçekleştirilen bu eğitim programında katılım tiplerinden sosyal seferberlik ve ortak karar verme kullanılarak çocuklara; kent kimliğini oluşturan değerlerden biri olan taşınır kültür varlıklarının korunduğu ve sergilendiği müzelerin kent tarihi açısından önemi, kentin kimliğini oluşturan değerlerden biri olan taşınmaz kültür varlıklarının kent ve kentli için önemi ile koruma ilkeleri açıklanmaktadır. Bu anlamda çalışma sonucunda çocuklar tarafından kazanılması beklenen davranışlar ise; taşınır, taşınmaz kültür varlığını tanıma, tanımlama, kent tarihi açısından ifade ettiklerini kavrama, koruma ve sergileme yöntemleri hakkında fikir elde etme ve öğrendiklerini yakınları ile paylaşma olarak belirtilmektedir.

Çizelge 3.2: Çalışma hakkındaki genel bilgiler

Çalışma Hakkındaki Genel Bilgiler		
Yer ve Tarih	İngiltere – 1999/2002 yılları arası	
Proje Konusu	İngiltere’nin sahip olduğu kültürel miras	
Katılımcı Aktörler	- DfES, MGEP gönüllüleri - Manchester, Leeds, London ve Bradford’da bulunan ilköğretim okulları	
Katılım Tipi	Sosyal seferberlik, ortak karar verme	
Katılımda Kullanılan Yöntemler	Verilerin Toplanması	Anket ve röportajlar ile
	Değerlendirme	Çizim çalışmaları ile
	Uygulama	Medya ve iletişim ile
Çalışma Sonucu Kazanılması Gereken Davranışlar	- Çocuğun kültür varlığını tanıması - Kültür varlığının kent tarihi açısından ifade ettiği anlamı kavraması - Koruma yöntemleri hakkında bilgi edinmesi - Öğrendiklerini arkadaş ve aileyle paylaşması	

Gerçekleştirilen çalışmada; DfES, MGEP gönüllüleri ile Manchester, Leeds, London ve Bradford'da bulunan okullardaki ilk öğretim öğrencileri katılımcı aktörler olarak yer almaktadır.

MGEP çocuklara yakın çevrelerini tanımaya yönelik sunulan bir gün süreli bir eğitim modeli olarak karışımıza çıkmaktadır. Yaşanılan bölgenin sahip olduğu taşınır, taşınmaz kültürel değerleri uyaran olarak kullanan bu eğitim modelinde; küçük gruplara ayrılan çocuklar gezerek, görerek, hissederek, algılayarak ve öğrenmekte, öğrendiklerini kendi gözlemleri ve becerileriyle göstermektedir.

Bu anlamda 3 yıl boyunca bir günlük süreçte gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında; kültürel uyaranlar olarak; müze ve galerilerin gezildiği, tarihi eserlerin, kültürel değerlerin ve kültürel mirasın tanıtımının yapıldığı, tüm bu değerlerin drama-resim-heykel çalışmaları ile zenginleştirildiği görülmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde Bradford'da çocuklarla gerçekleştirilen programlardan birine yer verilmiştir.

Bradford; İngiltere'nin kuzeyinde yer alan, ülkenin en büyük eyaleti olan ve kültürel miras bakımından zengin bir envantere sahip olan Yorkshire Eyaleti'nin doğusunda bulunan bir şehirdir. 19. yy boyunca uluslararası anlamda özellikle pamuk üretimi konusunda bir tekstil merkezi olan şehir, Endüstri Devrimi'nin de merkezi sayılmaktadır. Kent aynı zamanda Victorian ve Barok mimari usluptaki anıtsal yapılarıyla bir müze kent görünümündedir.

Şekil 3.8'de Bradford'ın haritadaki yeri ve sahip olduğu kültürel değerlerin bir kısmı yer almaktadır.

Şekil 3.8: Bradford'ın haritadaki yeri ve kültürel değerleri (Url-11)

Bradford'daki program kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde; ilk önce çocuklarla tanışma ve onlara projenin amaç ve hedefleri hakkında bilgi verme amaçlı bir konuşmanın yapıldığı görülmektedir.

Çocuklarla gerçekleştirilen tanışmanın ardından, onların yaşadıkları kentte bulunan kültürel mirası tanımlarını sağlamak için; verilerin toplanması ve değerlendirilmesi aşamasına geçilerek yaşanan bölgenin taşınır, taşınmaz kültür mirasını tanıma, koruma ve kültür bilincini geliştirme odaklı, Cartwright Hall, Bolling Hall ve Saltaire Köyü gezi etkinlikleri gerçekleştirilmiş, gezi programı kapsamında gidilen yerlerde resim, maket ve drama çalışmaları da yapılmıştır.

Gerçekleştirilen gezi programında ilk olarak 1904 yılında açılan ve içerisinde Victorian ve Edwardian Dönemleri'ne ait pek çok eseri barındıran bir sanat müzesi olan Cartwright Hall ziyaret edilmiştir. Cartwright Hall'e yapılan gezide çocuklara; taşınır eserlerin de kent kimliğinin oluşmasında önemli yeri olduğu, bu nedenle bu eserlerin de korunması gerektiği, bunun için müzelerin kurulduğu, müzelerin de genellikle kent kimliğinde önemli yere sahip, kendine has mimari stili olan binalardan oluştuğu anlatılmış, ayrıca eğlenceli vakit geçirmelerini sağlamak amacıyla müze içerisinde bir de resim çalışması gerçekleştirilmiştir. Şekil 3.9'da Cartwright Hall ve çocukların burada gerçekleştirdikleri resim çalışmasına yer verilmiştir.

Şekil 3.9: Cartwright Hall ve burada gerçekleştirilen resim çalışması
(Clarke ve diğerleri, 2002)

Müzede geçirilen zaman süresince çocukların büyük çoğunluğunun ilk kez ziyaret ettiği müze binası ve içerisinde sergilenen eserlerden çok etkilendikleri gözlenmiştir. Nitekim çocuklar burada hissettiklerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir;

“Beni en çok etkileyen binanın şekli oldu. İçeriye girerken saraya giriyormuşum gibi hissettim. Kendimi prenses olarak düşündüm... İçeride de garip resimler ve heykeller vardı. Adının diyapazon olduğunu öğrendiğim bir müzik aleti gördüm. Burada bulunan heykeller çok hoşuma gitti. Annemleri de buraya getirmeye karar verdim. Onlara öğrendiklerimi anlatmak için sabırsızlanıyor...” (Clarke ve diğerleri, 2002).

Müze binasına ilk kez giden, buradan çok etkilenen ve ailesini de buraya getireceğini belirten çocuk toplumun bu konuda bilinçlenmesi için tetikleyici bir unsur olacaktır.

Gerçekleştirilen gezinin ikinci durağı çocukları günümüzden çok eskilere götüren bir mekan olan Bolling Hall olmuştur. Şekil 3.10’da Bolling Hall görülmektedir.

Şekil 3.10: Cartwright Hall (Url-11)

Günümüzden 500 yıl öncesinin yaşamına tanık olunan bu müze evde çocuklara; eski dönemlerin yaşantılarına ışık tutan yapıların da korunması gerekli kültür varlığı olduğu, bu evin mimarisi ve dekorasyonu ile Ortaçağın tüm özelliklerini yansıttığı belirtilmiş, Ortaçağ döneminde kentlerinde kullanılan ve evde sergilenen aletleri kullanmalarına izin verilmiş ayrıca onların dikkatlerini çekmek için amacıyla “Beyaz Lady’nin Hayaleti” efsanesi de anlatılmıştır.

Evin mimari stili ve evde sergilenen aletlerden çok etkilenen ve Ortaçağ dönemini çok karanlık bulan çocuklar duygularını şu cümlelerle ifade etmişlerdir;

“...Bolling Hall aslında çok karanlık bir yer. Beyaz Lady’nin hayaleti hala orada yaşıyormuş. Bu bana çok ilginç geldi. Ortaçağdan kalma bir çok eşya vardı orada. Çok ilginç ve ilgi çekiciydi ama bir o kadar da korkunçtu. Sanırım Ortaçağ gerçekten karanlık bir dönemmiş...” (Clarke ve diğerleri, 2002).

Şekil 3.11’de Bolling Hall’de çocuklarla gerçekleştirilen ve ortaçağ aletlerini kullanmaya yönelik olan bir çalışmaya yer verilmiştir.

Şekil 3.11: Bolling Hall’ de çocuklarla gerçekleştirilen çalışma (Url-11)

Gerçekleştirilen çalışmada son olarak; 2001 yılında UNESCO tarafından Dünya Miras Listesi’ne eklenen ve bir Endüstri Mirası olarak kabul edilen, Victorian Dönemi’nin izlerini taşıyan Saltaire Köyü’ü gezilmiştir.

Gezi sırasında çocuklara bir dönemin özelliklerini yansıtan yerleşim yerlerinin de bir bütün olarak korunabileceği böyle yerlere sit adı verildiği, bu alanın taşıdığı önem nedeniyle Dünya Miras Listesi’nde yer aldığı, bu nedenle hükümet tarafından özel yasalarla korunduğu belirtilmiş ve koruma kriterleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Köy içerisinde özellikle Dünya Miras Listesi’nde yer alan ve 1. derecede korunması gerekli kültür varlığı olarak sınıflandırılan Congregational Kilisesi’ne gidilmiş, Endüstri Dönemi’nin önemli yapılarından olan Tuz Fabrikası gezilmiş ve köyün en önemli sivil mimari örneği olan Darülaceze ziyaret edilmiştir.

Bu ziyaretlerde çocuklara anlatılmak istenen konu; farklı geçmişe ve kullanıma sahip olan yapıların taşıdıkları özellikler bakımından koruma uzmanlarının gözünde aynı derecede önem taşıdıklarıdır. Bu sayede çocuklar her yapının farklı bir özellik gösterdiğinden dolayı korunduğunu kavramış, yapılara farklı bir değer yüklemeyi öğrenmişlerdir.

Şekil 3.12’de Dürülaceze ve Congregational Kilisesi, şekil 3.13’de ise Tuz Fabrikası görülmektedir.

Şekil 3.12: Saltire Köyü’nde bulunan Darülaceze ve Congregational Kilisesi (Url-11)

Şekil 3.13: Saltire Köyü’nde bulunan Tuz Fabrikası (Url-11)

Ayrıca kültür mirasının sadece yapılar ve kentsel dokuyla sınırlı kalmadığını çocuklara göstermek, geleneksel el sanatlarını çocuklara öğretmek amacıyla Saltaria Köyü’nde bulunan dokuma tezgahlarında çocuklarla beraber pamuk dokuma işlemi yapılmış ve çocuklara köy yaşamından kesitler sunabilmek amacıyla onların köyde yaşayan insanlarla röportaj yapmaları ve onlara yaptıkları işlerde yardımcı olmaları sağlanmıştır.

Şekil 3.14’de dokuma tezgahında geleneksel el sanatıyla uğraşan çocuklara, şekil 3.15’de ise köyde yaşayanlarla röportaj yaparken gündelik işlere de yardımcı olan çocuklara yer verilmiştir.

Şekil 3.14: Pamuk dokumacılığı yapan çocuklar
(Clarke ve diğerleri, 2002)

Şekil 3.15: Röportaj yaparken gündelik işlere yardımcı olan çocuklar
(Clarke ve diğerleri, 2002)

Tüm bu gezi faaliyetleri sonucunda toplanan verilerin ve yapılan çalışmaların sonucunda ortaya çıkan ürünlerin toplumun diğer bireyleriyle paylaşılması amacıyla basılı ve görsel medya araçları kullanılmış, geziler sırasında çocuklar tarafından oluşturulan ürünler yine çocuklar tarafından hazırlanan bir sergi aracılığıyla toplumla paylaşılmıştır. Şekil 3.16'da çocuklar tarafından hazırlanan sergiye yer verilmiştir.

Şekil 3.16: Çocuklar tarafından hazırlanan sergi (Clarke ve diğerleri, 2002)

Bunun yanında çocuklara rehberlik eden eğitimciler tarafından hazırlanan; projenin amacı, kapsamı ve yapılan çalışmaların aklatıldığı, çocukların yapılan çalışmalar sonucundaki tepkilerinin belirtildiği, çalışma bitiminde ortaya çıkan ürünlerin anlatıldığı bir dergi hazırlanarak tepkiler proje üzerine çekilmeye çalışılmıştır. Şekil 3.17’de eğitimciler tarafından hazırlanıp basılan dergiye yer verilmiştir.

Şekil 3.17: Yetişkinler tarafından hazırlanan dergi (Clarke ve diğerleri, 2002)

İngiltere’de yetişkinler önderliğinde çocuklarla gerçekleştirilen bu çalışma; bir eğitim programı kapsamında ele alındığından sonuçları uzun vadede kendini gösterecektir. Ancak ilk etapta çocukların yaşadıkları kenti tanıması, tarihini öğrenmesi, koruma kavramını kafalarında canlandırabilmeleri, neyi ne için koruyacağımız sorularına yanıt verebilmeleri açısından oldukça yaralı bir proje olmuştur. Bunun yanında proje sonucu ortaya çıkan ürünlerin sergilenmesi; hem ürün sahibi çocukların takdir toplaması nedeniyle onların koruma konusundaki cesaretlerini arttırmış hem de çocukların da yaşadıkları kent üzerinde söz sahibi olduklarını topluma hatırlatarak yetişkinlerin dikkatlerini bu konuya çekmelerini sağlamıştır.

3.1.3 İtalya’da gerçekleştirilen bir çalışma

İtalya’da çocukları yapılı çevre konusunda bilgilendirmek ya da kültürel mirasa duyarlılıklarını geliştirmek ve kentsel koruma konusunda yeni yöntemler öğrenmelerini sağlamak amacıyla, Yapılı Çevre Eğitim Rehberi’ni referans alarak alternatif çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir.

İtalya mevcutta yürütülen program aracılığıyla çocukları yapılı çevre ve kültürel mirasın korunması konusunda bilinçlendirmek, katılımlarını sağlamak ve onlarla birlikte düşündükleri projeleri gerçeğe dönüştürmek konusunda başarılı bir ülke olarak tanımlanmaktadır.

İtalya’da gerçekleştirilen çalışmalar genellikle yetişkinler tarafından çocuklar için yürütülen çocukların göstermelik katılım sergiledikleri ya da çocuklar ve yetişkinler tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen ve çocukların aktif katılım sergiledikleri programlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Url-12).

Yapılı Çevre Eğitim Rehberi’ni referans alarak kentsel koruma konusunda İtalya, Roma’da çocuklarla bir atölye çalışması gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen çalışmanın temel yaklaşımını; kent kimliğini ve tarihini oluşturan kültürel değerlerin öğrenilmesi, bu değerlerin yaşamımızdaki öneminin kavranması, koruma kavramının tanımlanması ve koruma ilkelerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

Roma’da ilköğretim öğrencileri ile bir günlük süreç zarfında gerçekleştirilen bu çalışmada katılım tiplerinden sosyal seferberlik ve ortak karar verme kullanılarak çocuklara; Roma’nın tarih içindeki yeri ve önemi, tarihi, mimari, kültürel ve doğal çevresi hakkında uzman kişiler tarafından bilgiler verilmiş, çocukların gözlemler yapması amacıyla çeşitli geziler düzenlenmiş, onlardan gördüklerini ve öğrendiklerini bir çocuk gazetesi çıkarmak suretiyle arkadaşları ve çevrelerinde yaşayan insanlarla paylaşımları istenmiştir.

Çalışmanın ana temasını yaşanan bölge ve kültür mirası kavramlarının oluşturduğu görülmektedir.

Çalışma sonucu çocuklar tarafından kazanılması beklenen davranışlar ise; çocukların yaşadıkları çevredeki kültürel değerleri fark etmeleri, kültürel değerleri tanıyıp benimsemeleri ve koruma bilincini geliştirmeleri, öğrendikleri bilgiler ve yaptıkları çalışmaları yakınları ile paylaşımlarıdır.

Gerçekleştirilen çalışmada; UNESCO gönüllüleri ile Roma’da bulunan bir ilköğretim okulu öğrencileri katılımcı aktörler olarak yer almışlardır.

Çizelge 3.3’de çalışma hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 3.3: Çalışma hakkındaki genel bilgiler

Çalışma Hakkındaki Genel Bilgiler		
Yer	İtalya-Roma	
Proje Konusu	Roma'nın sahip olduğu kültürel miras	
Katılımcı Aktörler	• UNESCO gönüllüleri • Roma'da bulunan bir ilköğretim okulu	
Katılım Tipi	Sosyal Seferberlik, ortak karar verme	
Katılımda Kullanılan Yöntemler	Verilerin Toplanması için	Anket ve röportaj çalışmaları
	Verilerin Değerlendirilmesi için	Çizim çalışmaları
	Uygulama için	Medya ve iletişim
Çalışma Sonucu Kazanılması Gereken Davranışlar	• Çocuğun yaşadığı çevredeki kültürel değerleri fark etmesi • Kültürel değerleri tanıyıp benimsemesi ve koruma bilincini geliştirmesi • Öğrendiği bilgileri ve yaptığı çalışmaları yakınları ile paylaşması	

Bu anlamda gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında; kültürel uyarılar olarak; arkeolojik alanların ve kent için önemli birer toplanma noktası olan tarihi meydanların gezildiği, tarihi eserlerin, kültürel değerlerin ve kültürel mirasın tanıtımının yapıldığı, tüm bu değerlerin resim-heykel çalışmaları ile zenginleştirildiği görülmektedir.

Roma; kuruluşu 250 yıl öncesine dayanan, Rönesans ve Barok mimarinin izlerini taşıyan, tarihi kent merkezi UNESCO tarafından Dünya Miras Listesi'ne alınan bir Avrupa başkentidir. Şekil 3.18'de Roma'nın konumu ve kültürel değerleri görülmektedir.

Şekil 3.18: Roma'nın haritadaki yeri ve kültürel değerleri (Url-12)

Roma'daki program kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde; ilk olarak çocuklarla tanışma ve projenin amaç ve hedefleri hakkında bilgi verme amaçlı bir konuşmanın yapıldığı, ardından çocukların yaşadıkları kentte bulunan kültürel mirasın farkına varmalarını sağlamak amacıyla verilerin toplanması ve değerlendirilmesi aşamasına geçilerek Roma'nın kültür mirasını tanıma, koruma ve kültür bilincini geliştirme odaklı; Roma Forumu, Kolezyum, İspanyol Meydanı – İspanyol Merdivenleri, Aşk Çeşmesi gezi etkinliklerinin gerçekleştirildiği, geziler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla resim, maket ve drama çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.

Gerçekleştirilen gezi programında ilk olarak antik Roma'nın geliştiği merkez olan ve Roma çağında kentsel alanların nasıl kullanıldığını açık bir şekilde göstermesi nedeniyle Roma'nın kentsel gelişiminde önemli bir yere sahip olan içerisinde büyük anıtlar, yapıtlar ve antik harabeler bulunduran Roman Forum'u ziyaret edilmiş, burada çocuklara hem Roma'nın tarihi hakkında hem de arkeoloji üzerine konuşmalar yapılarak gerçekleştirilen kazılar sonucu ortaya çıkan eserlerin korunmasında izlenen yöntemlere dair bilgiler verilmiştir. Şekil 3.19'da Roma Forum'unun genel görünüşü görülmektedir.

Şekil 3.19: Roma Forumu genel görünüş (Url-12)

Çocukları günümüzden çok eskilere götüren bir diğer gezi durağı ise; yapımı MS 80'li yıllarda tamamlanan, gladyatör dövüşlerinin düzenlendiği bir arena olan ancak tarih boyunca çeşitli amaçlar için kullanılan, 2007 yılında Dünyanın Yedi Harikasından biri seçilen Roma Kolezyumu olmuştur. Burada çocuklara tarihte önemli olaylara konu olmuş yapıların koruma altına alınması gerektiği anlatılarak Roma ile özdeşleşen gladyatörler hakkında da bilgiler verilmiştir.

Gerçekleştirilen geziler sırasında mitolojik hikayesi, şahit olduğu tarihi olaylar ve g¼ncel çekilmiş filmlerin de etkisiyle Roma Kolezyumu’nun çocukları en çok etkileyen mekan olduğu anlaşılmıştır. Şekil 3.20’de Roma Kolezyumu gör¼lmektedir.

Şekil 3.20: Roma Kolezyumu genel gör¼nüş (Url-12)

Eski antik kent ile yeni kent dokusunun kaynaştığı Roma; heykeller ve çeşmeler tarafından süslenen meydanları ile de ¼nl¼ bir kenttir. Çocuklarla yapılan çalışmada hem Roma’nın bu kentsel özelliğı vurgulanmak istenmiş, hem de sadece tarihi açıdan önemli eserlerin değıl aynı zamanda kent kimliğine etki eden unsurların da korunması gerektiğı anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda ilk olarak 1726 yılında yapılan İspanyol Merdivenleri’nden adını alan İspanyol Meydanı’nın çocuklar tarafından keşfedilmesi sağlanmıştır. İspanyol Meydanı’nda geçirilen süre boyunca meydanların kent dokusu ve yapıldıkları dönem itibarıyla önemi ile su ve heykel gibi öğelerin meydan içindeki konumuna ilişkin bilgiler verilmiştir. Şekil 3.21’de İspanyol Meydanı ve İspanyol Merdiveni gör¼lmektedir.

Şekil 3.21: İspanyol Meydanı ve Merdiveni (Url-12)

Meydanları süsleyen çeşmelerin ve heykellerin kent dokusundaki öneminin anlatılmasından sonra 1762 yılında tasarlanmış, Roma'nın en büyük çeşmesi olan Aşk Çeşmesi de ziyaret edilmiştir. Roma'yı ziyaret eden turistlerin en son gittikleri yer olan ve çeşmeye para attıkları taktirde Roma'ya bir daha gelecekleri rivayet edilen çeşmeye, çocukların da para atması istenmiş ancak bu sefer, gerçekleştirilen bu çalışmanın devamının olması çocuklar tarafından dilenmiştir. Şekil 3.22'de Aşk Çeşmesi görünmektedir.

Şekil 3.22: Aşk Çeşmesi (Url-12)

Çocuklara Roma'nın tarihi ve kültürel değerleri hakkında bilgi verildikten sonra çalışmanın ikinci aşamasına geçilerek Roma'ya ilişkin toplanan tüm verilerin değerlendirilmesine çalışıldığı bunun için de çizim ve maket çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Çocuklar yaptıkları çizim ve maket çalışmalarıyla gün boyunca öğrendiklerini ve gördüklerini kendi gözlerinden anlatmaya çalışmışlardır.

Gerçekleştirilen resim çalışmaları incelendiğinde çocukları en çok etkileyen ayrıntının gladyatörler olduğu anlaşılmıştır. Şekil 3.23'de çocukların resim çalışmasına yer verilmiştir.

Şekil 3.23: Çocukların resim çalışması (Url-12)

Çalışma kapsamında toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan bir diğer yöntem de maket çalışmaları olmuştur. Çocuklardan gezdikleri yerlerde ilgilerini çeken nesnelerin maketlerini yapmaları istenmiş, bunun karşılığında çocukların da meydanları süsleyen heykelleri oyun hamurları kullanarak yapmaya çalıştıkları görülmüştür. Şekil 3.24’de maket çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ürünler görülmektedir.

Şekil 3.24: Maket çalışması sonucu ortaya çıkan ürünler (Url-12)

Verilerin toplanması ve değerlendirilmesinden sonra projenin uygulama aşamasına geçilmiş, çocuklardan yaptıkları tüm çalışmaları ve öğrendikleri tüm bilgileri aileleri ve arkadaşları ile paylaşmak üzere Roma’ya dair bir piyes hazırlamaları istenmiştir. Konusu çocuklar tarafından oluşturulan piyes; Roma’nın antik dönemini anlatmaya yönelik bir temsil olmuştur. Bu durum çocukların özellikle Roma Forumu ve Kolezyum’dan çok etkilendiklerinin bir göstergesidir. Şekil 3.25’de çocukların gerçekleştirdikleri piyes görülmektedir.

Şekil 3.25: Çocukların piyesi (Url-12)

Bir eğitim programı kapsamında ele alındığından sonuçları uzun vadede kendini gösterecek olan bu çalışma; çocukların yaşadıkları kenti tanıması, tarihini öğrenmesi,

koruma kavramını algılayabilmeleri açısından başarı sağlamıştır. Ayrıca çalışma sonucu ortaya çıkan ürünlerin sergilenmesi ve basılı malzemeye desteklenmesi de yetişkinlerin dikkatlerini bu konuya çekmeye yardımcı olmuştur.

3.2 Türkiye’de Çocukların Kentsel Korumaya Katılımlarının Sergilendiği Örnek Çalışmalar

Türkiye’de TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, ÇEKÜL Vakfı ve Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı tarafından çocukların koruma bilincini geliştirmeye yönelik, bir eğitim sistemi baz alınarak gerçekleştirilen projeler bulunmaktadır. Bu bölümde yerelden başlayıp tüm ülke bütününe yayılan bu projelerden; TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından Ankara’da, ÇEKÜL Vakfı tarafından İzmir’de ve Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı tarafından İstanbul’da gerçekleştirilmiş projelere yer verilmiştir.

3.2.1 Ankara’da gerçekleştirilen bir çalışma

2006 yılında Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları Merkezi tarafından Ankara’da gerçekleştirilen çalışmanın temel yaklaşımı; kent kimliğini oluşturan kültürel değerlerimizin korunmasına yönelik olarak Ankara-Sakarya Caddesi üzerinde bulunan Yeni Sahne’nin yıkılmasına ilişkin çocukların görüşlerini dile getirmelerine yardımcı olmaktır.

İlköğretim öğrencileri ile 2006 yılında bir günlük süreç içinde gerçekleştirilen bu çalışmada katılım tiplerinden sosyal seferberlik kullanılarak; 1950’li yılların yapısı olan ve pek çok ilki yaşatan, belli bir dönemi temsil eden, fiziksel özelliklerinden çok kent için başka anlamlar ifade eden ve bu nedenle korunması gerektiği düşünülen bir yapı olan Yeni Sahne’nin alışveriş merkezi yapılmak üzere yıkılmasının doğru olup olmadığı tartışılmış ve çocuklar üzerinden ailelerine ulaşılarak bu konuda toplumun bilinçlenmesi hedeflenmiştir. Bu anlamda çalışmanın temel kavramlarını kent ve tarih olgusu oluşturmıştır.

Çalışma sonucu kazanılması beklenen davranışlar ise; çocuğun kültür varlığını tanıması ve tanımlaması, kültür varlığının yaşam içindeki önemini kavraması ve koruma yöntemleri hakkında bilgi edinmesidir.

Gerçekleştirilen çalışmada; TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları Merkezi ve DR.Reşit Galip İlköğretim Okulu Öğrencileri

katılımcı aktörler olarak yer almaktadır. Çizelge 3.4’de çalışma hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 3.4: Çalışma hakkındaki genel bilgiler

Çalışma Hakkındaki Genel Bilgiler		
Yer ve Tarih	Ankara – 20.04.2006	
Proje Konusu	Yeni Sahneyi Yaşatmak	
Katılımcı Aktörler	• Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları Merkezi • DR.Reşit Galip İlköğretim Okulu	
Katılım Tipi	Sosyal Seferberlik	
Katılımda Kullanılan Yöntemler	Verilerin Toplanması	Anket ve Röportajla
	Değerlendirme	Çizim Çalışmalarıyla
	Uygulama	Medya ve İletişimle
Çalışma Sonucu Kazanılması Gereken Davranışlar	• Çocuğun kültür varlığını tanınması, tanımlaması • Kültür varlığının yaşam içindeki önemini kavraması • Koruma yöntemleri hakkında bilgi edinmesi	

Katılımcı aktörlerin birbirleriyle tanışmalarının ardından gerçekleştirilen çalışmanın ilk bölümünde; uygulamaya yönelik bilgilerin toplanması amacıyla çocuklarla birlikte anket ve röportaj çalışmalarının yapıldığı anlaşılmaktadır.

Yapılan anket çalışmasında çocukların sosyal statüleri tespit edilmeye çalışılmış ve onlardan kent yaşamında karşılaştıkları sorunları dile getirmeleri istenmiştir.

Anket çalışmasının ardından röportaj çalışması gerçekleştirilmiştir.

Röportaj çalışmasında ise; Ankara’nın ilkleri, tarihi ve kültürü üzerinde durulmuş, günümüze kadar ulaşan tarihi ve kültürel değerleri tartışılmış, bu değerlerin kent ve kentli üzerinde bıraktığı izler, anılarla çocuklara aktarılmıştır.

Sonuçta Ankara’da var olan tarihi ve kültürel birikimlerin hem kent, hem de kentli için çok değerli olduğu, bu değerlerin aslında Ankara’nın birer simgesi oldukları konusunda çocuklarla fikirbirliğine varılmıştır. Ayrıca çocuklarla yapılan sohbet sırasında onların koruma kavramına bakış açılarını anlamaya yönelik sorular yöneltilmiş, alınan cevaplara istinaden çocuklara koruma kavramı üzerinde de basit bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Şekil 3.26’da anket çalışmasında çocuklara yöneltilen sorular görülmektedir.

TMMOB MİMARLAR ODASI
ANKARA ŞUBESİ
ÇOCUK VE MİMARLIK
ÇALIŞMALARI MERKEZİ

UYGULAMA ÖNCESİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ANKETİ

Okul Adı : Semt :
İlçe : İl :
Uygulayan Mimar : Tarih : / /

ANKETE KATILAN ÖĞRENCİNİN

Adı, Soyadı : Yaşı : Sınıfı :

SORULAR

1. Hangi mesleği seçmek istiyorsunuz? Neden?
2. Anne ve babanızın mesleği nedir? Anne Baba
3. Sizce mimarlar ne yapar?
.....
4. Kent deyince aklınıza gelen 3 şeyi yazınız? 1 2 3
5. Hiç tiyatro binasına gittiniz mi? ☐ Evet ☐ Hayır
6. Anıtkabiri gördünüz mü? ☐ Evet ☐ Hayır
7. Hangi kentleri gördünüz?
8. Nasıl bir evde yaşıyorsunuz? ☐ Bahçeli ev ☐ Apartman dairesi
9. Nerede yaşamak istersiniz? Nedenini yazınız? ☐ Apartman
☐ Bahçeli
10. Yaşadığınız evin en önemli 3 sorunu nedir? 1 2 3
11. Okulunuzun en önemli 3 sorunu nedir? 1 2 3
12. Mahallenizin en önemli 3 sorunu nedir? 1 2 3
13. Türkiye'nin en önemli 3 sorunu nedir? 1 2 3
14. Dünya'nın en önemli 3 sorunu nedir? 1 2 3
15. Okula nasıl ulaşıyorsunuz? ☐ Yürüyerek ☐ Servisle ☐ Otobüs, dolmuş, taksi v.b.
16. En çok hangi oyunları oynuyorsunuz? Nerede?

Şekil 3.26: Anket çalışması (TMMOB, 2008)

Çocukların tarihi ve kültürel mirasla ilgili genel fikirleri alındıktan ve onlara koruma ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra çalışmanın ikinci bölümüne geçilerek uygulamanın asıl konusu olan Yeni Sahne ele alınmaya başlanmış, çocukların söz konusu binanın yıkımına ilişkin tepkileri çizim ve yazı çalışmaları ile ölçülmeye çalışılmıştır.

Anket çalışması sonucunda sadece ablası Devlet Tiyatrosu sanatçısı olan bir çocuğun Yeni Sahne'nin yıkımı hakkında bilgi sahibi olduğu, ancak hemen hemen bütün çocukların tiyatro izlemek amacıyla Yeni Sahne'ye gittikleri tespit edilmiştir. Yeni Sahne'yi bilmeyen çocuklara mimari çizimler ve fotoğraflar gösterilmiş ve yapı hakkında kısa bilgiler verilerek çocukların konuya ilişkin bilgi düzeyleri artırılmaya çalışılmıştır.

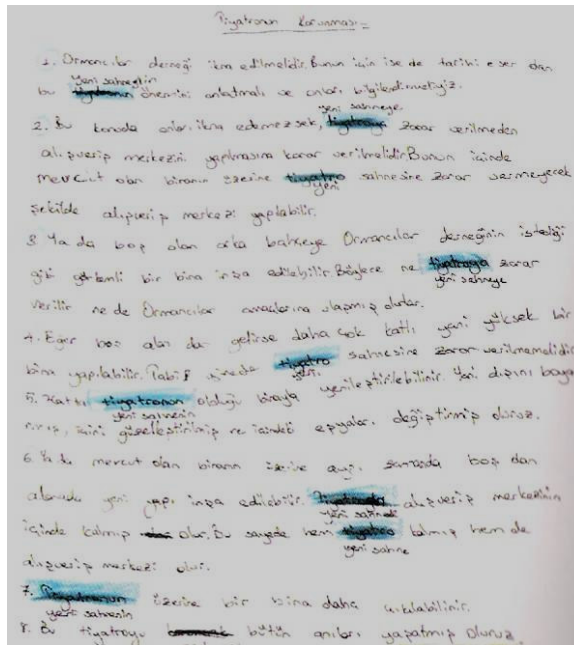
Çalışmanın uygulama aşamasında çocuklara yeni sahnenin alışveriş merkezi yapılmak üzere yıkılmak istendiği açıklanmış ve Ankara'nın bu alışveriş merkezine ne kadar ihtiyacı olduğu, bunun için kültürel değere sahip olan bir yapının yıkılmasının doğru olup olmadığı gibi sorulara çizim ve yazı çalışmaları ile cevap bulmaları istenmiştir.

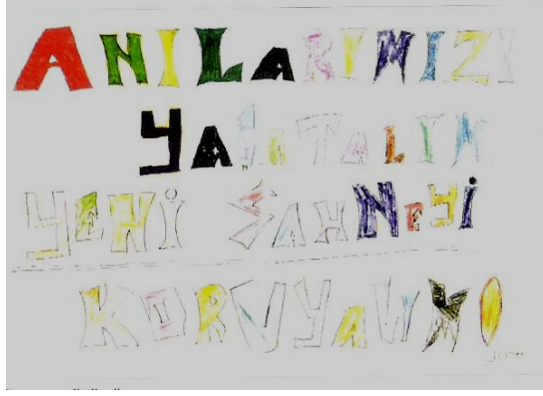
Çalışması sırasında çocuklar kendi istekleri ile üç gruba ayrılmış, gruplardan biri öykü yazmayı tercih etmiş, ikinci grup bina fotoğraflarını ve projesini inceleyerek bir koruma projesi hazırlamış, üçüncü grup ise binanın üzerine asılmak üzere çeşitli pankartlar yapmıştır.

Şekil 3.27'de birinci grup tarafından hazırlanan bir yazı görülmektedir.

Bu yazıdan yeni sahnenin korunması amacıyla çocuklar tarafından bir takım önerilerin geliştirildiği anlaşılmaktadır. Bu öneriler arasında; Yeni Sahne'nin de içinde bulunduğu bina sahibinin binanın yıkılmaması için ikna edilmesi gerektiği, ikna edilemediği takdirde alışveriş merkezinin Yeni Sahne'ye zarar vermeden mevcut bina üzerine, ya da boş olan arka tarafa yapılabileceği ya da binanın tamir edilerek güzel bir hale getirilebileceği gibi düşünceler yer almaktadır.

Bu düşünceler çocukların onlara eğitim verildiği takdirde koruma konusunda ne kadar duyarlı olduklarının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar onlara sorulduğu takdirde günümüz şartlarına uygun olarak korunması gerekli yapılara işlevler verebilmektedir.

Şekil 3.29: Yeni Sahne binası ve pankart çalışması (TMMOB, 2008)

Çalışmanın son bölümünde ise çocuklardan eve gittiklerinde öğrendiklerini ailelerine aktarmaları istenmiş bu sayede seslerini daha kuvvetli duyurabilecekleri belirtilmiştir.

Yapılan bu uygulama sonucunda Yeni Sahne'nin yıkılması önlenememiş olsa da, çocukların özel ve duyarlılık gösterilmesi gereken bir konuda ne kadar aktif rol oynadıkları, demokratik çözümler üretebildikleri ve bunu topluma sunabildikleri görülmüş, çocukları önemsemenin onların katılımlarını ve üretkenliklerini arttırıcı bir faktör olduğu gözler önüne serilmiştir.

3.2.2 İzmir-Birgi'de gerçekleştirilmiş bir çalışma

2004 yılında ÇEKÜL Vakfı tarafından İzmir-Birgi'de gerçekleştirilen çalışmanın amacı; Birgi'de yaşayan çocuklara, bulundukları çevrenin tarihini, mimari ve kültürel özelliklerini, folklorik değerlerini tanımalarını, önemini kavramalarını ve koruyarak gelecek kuşaklara aktarmalarını sağlayacak bir eğitim programı sunmaktır.

İlköğretim öğrencileri ile 2004 yılında dört günlük süreç içinde gerçekleştirilen bu çalışmada katılım tiplerinden ortak karar verme ve sosyal seferberlik kullanılarak; Ege Bölgesi'nin tarih boyunca sahip olduğu önem, Birgi'nin bu önem içindeki yeri tartışılmış; Birgi'nin tarihi, mimari, kültürel ve doğal çevresi, folklorik değerleri hakkında çocuklara uzman kişiler tarafından bilgiler verilmiş; çocukların gözlemler yapması amacıyla çeşitli geziler düzenlenmiş; onlardan gördüklerini ve öğrendiklerini bir dergi ve bir sergi aracılığıyla Birgi'de yaşayan insanlarla paylaşmaları istenmiştir. Bu anlamda çalışmanın temelini yaşanan bölge ve kültür mirası kavramları oluşturmuştur. Çalışma sonucu kazanılması beklenen davranışlar ise; çocuğun yaşadığı kenti tanıması, kültür mirası kavramını öğrenmesi, önemini

kavraması, yaşadığı çevrenin kültürel mirası hakkında bilgi sahibi olması ve bunu çevresindeki diğer insanlara aktarabilmesidir.

Gerçekleştirilen çalışmada; ÇEKÜL Vakfı Küçük Menderes Havza Koordinatörü yönetiminde Birgi ve Ödemiş'te yaşayan ÇEKÜL gönüllüleri ve Birgi Kazımpaşa İlköğretim Okulu öğrencilerinden 16 çocuk katılımcı aktörler olarak yer almaktadır. Çizelge 3.5'de çalışma hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 3.5: Çalışma hakkındaki genel bilgiler

Çalışma Hakkındaki Genel Bilgiler		
Yer ve Tarih	İzmir-Birgi – 15/18.04.2004	
Proje Konusu	Birgi' nin sahip olduğu kültürel miras	
Katılımcı Aktörler	• ÇEKÜL Vakfı Küçük Menderes Havza Koordinatörü yönetiminde Birgi ve Ödemiş' te yaşayan ÇEKÜL gönüllüleri • Birgi Kazımpaşa İlköğretim Okulu Öğrencileri	
Katılım Tipi	Ortak Karar Verme, Sosyal Seferberlik	
Katılımda Kullanılan Yöntemler	Verilerin Toplanması için	Harita Çalışmaları, Anket ve Röportaj Çalışmaları
	Verilerin Değerlendirilmesi için	Maket Çalışmaları, Çizim Çalışmaları
	Uygulama için	Medya ve İletişim
Çalışma Sonucu Kazanılması Gereken Davranışlar	• Çocuğun yaşadığı kenti tanınması • Kültür mirası kavramını öğrenmesi, önemini kavraması • Yaşadığı çevrenin kültürel mirası hakkında bilgi sahibi olması ve bunu çevresindeki diğer insanlara aktarabilmesi	

Çalışmanın ilk gününde katılımcı aktörlerin birbirleriyle tanışmalarının ardından çalışmanın ilk aşamasına geçilerek, çocuklara kültürel miras ve koruma kavramı ile Birgi'nin önemi ve sahip olduğu kültürel miras hakkında çeşitli bilgilerin verildiği çocukların aşağıdaki yorumlarından anlaşılmıştır;

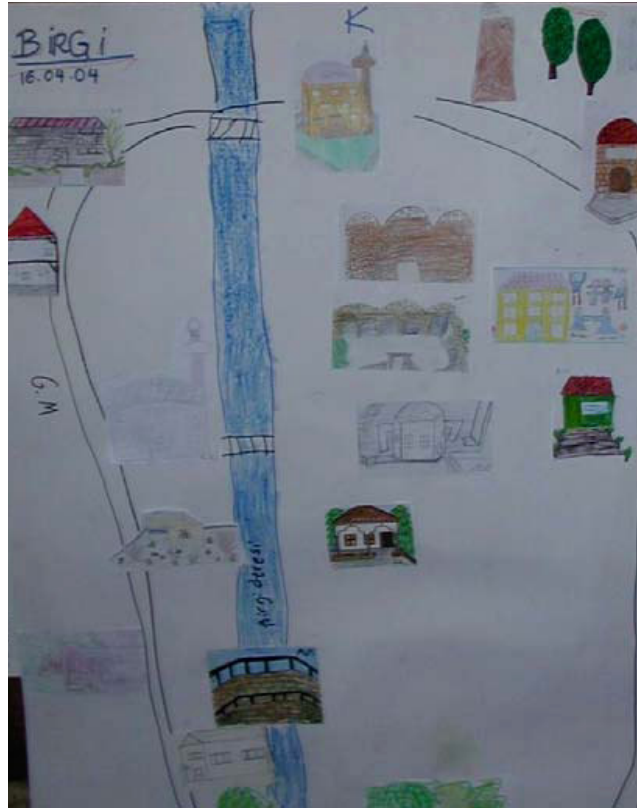
“ÇEKÜL'e geldik, Nurcan abla tarihi yerlerin nasıl korunması gerektiğini anlattı. Neler yapmamız gerektiğini not tuttuk. Kültürün ne demek olduğunu öğrendik.”
(ÇEKÜL Vakfı, 2004)

Şekil 3.30’da katılımcıların bir araya geldikleri ilk güne dair bir resim bulunmaktadır.

Şekil 3.30: İzmir-Birgi katılımcılarının ilk günü (ÇEKÜL Vakfı, 2004)

Çalışmanın ikinci gününde Birgi’nin sahip olduğu kültürel mirasa dair verilerin toplanması ve çocukların Birgi’yi ne kadar tanıdıklarının ortaya konması amacıyla çocuklardan Birgi haritasının çizimini yaparak burada bulunan kültürel mirasları harita üzerinde işaretlemeleri ve bir gezi rotası çıkartmaları istenmiştir. Şekil 3.31’de çocukların çizdiği Birgi haritası görülmektedir.

Şekil 3.31: Çocuklar tarafından çizilen Birgi haritası (ÇEKÜL Vakfı, 2004)

Günün ilerleyen zamanlarında hazırlanan haritaya göre Birgi ve civarındaki yerleşimlerde bulunan ve bölge için büyük önem taşıyan Aydınolu Mehmet Bey Camii, Medrese, Çakırağa Konağı, Efes Harabeleri ve Meryem Ana Evi'ne geziler dzenlenmiştir. Yapılan bu çalışmalarda çocukların yaşadıkları bölgeyi ve bu bölgenin tarihi eserlerini daha yakından tanımaları sağlanmıştır. Geziler sırasında çocuklara yapıların özelliklerinden bahsedilmiş, ne için korundukları hakkında onlara bilgiler verilmiştir. şekil 3.32'de ocuklar Medreseyi ve Aydınolu Mehmet Bey Camii'ni gezerken görülmektedir.

şekil 3.32: Çocuklar Medreseyi ve Aydınolu Mehmet Bey Camii'ni gezerken (ÇEKÜL Vakfı, 2004)

Özellikle Efes Harebeleri ve Meryem Ana Evi gezilirken çocuklara sadece bizim için önemli olan yapıların değil, başka kültürler içinde önem arz eden yapıların korunması gerektiği, sonuçta bütün yapıların birer dünya mirası olduğu anlatılmış, çocuklardan başka kültürlerin miraslarına da sayęı göstermeleri istenmiştir. şekil 3.33'de ocuklar Meryem Ana Evi'ni ve Efes Harabeleri'ni gezerken görülmektedir.

şekil 3.33: Çocuklar Efes Harabeleri'ni ve Meryem Ana Evi'ni gezerken (ÇEKÜL Vakfı, 2004)

Çocukların gezi sonrası yorumlarına bakıldığında; Birgi’de yaşadıkları halde çoğu yeri bilmedikleri, harabe zannettikleri ve onlar için anlam ifade etmeyen Medrese’nin bir zamanlar okul olarak kullanıldığını öğrendikten sonra Medreseye farklı bir gözle bakmaya başladıkları, birçok binanın adını ve işlevini bu sayede öğrendikleri anlaşılmaktadır. Aşağıda çocukların yorumlarına yer verilmiştir;

“Bugün ÇEKÜL’deki eğitimimizin ikinci günü. İlk olarak Birgi’nin haritasını yaptık. Bazilika, Şapel vb. gibi birçok şey öğrendik. Sonra Birgi’yi gezdik. Medreselerden başlayıp hamamı dolaştık. Medreselerde eskiden öğrencilerin okuduğunu öğrendik. Sonra hamama gittik. Bir baktık içinde iç içe girmiş hamamlar. Ben 13 yıldır Birgi’de yaşıyorum şahsen bunu hiç görmedim. Burnumun dibindeymiş.”

Yukarıda yer alan görüşten de anlaşılacağı gibi bir yerde yaşıyor olmak o yerin kültürel değerlerinin farkında olmak anlamına gelmemektedir. Çocuklar kendilerine öğretildiği takdirde yaşadıkları bölgeyi tanıyacaklar ve kültürel değerlere sahip çıkmanın bilincine varacaklardır. Ancak buradaki kültürel değerlerden kasıt sadece tarihi eserler değildir. O bölgeye ait yöresel yemekler, kıyafetler, türküler hatta yapılan işler dahil bizim için birer kültürel değerdir. Her yörenin olduğu gibi Birgi’nin de kendine özel yemekleri, kıyafetleri, türküleri ve el sanatları bulunmaktadır. Birgi’deki programın üçüncü gününde çocukların, ipek dokuma atölyesine giderek Birgi’nin ipek dokumacılığındaki yeri hakkında bilgi almaları sağlanmış aynı zamanda ev ziyaretleri yapılarak, Birgi’de yaşayan yaşlılarla görüşülmüş ve Birgi’nin folklor kültürü hakkında bilgi alınmıştır. Şekil 3.34’da çocukların ipek atölyesi gezisi ve ev ziyaretlerine yer verilmiştir.

Şekil 3.34: Çocukların İpek Atölyesi gezisi ve ev ziyareti (ÇEKÜLVakfı, 2008)

Çocuklara Birgi'nin tarihi ve kültürel değerleri hakkında bilgi verildikten sonra çalışmanın ikinci aşamasına geçilerek Birgi'ye ilişkin toplanan tüm verilerin değerlendirilmesine başlanmış bunun için de çizim ve maket çalışmaları yapılmıştır. Çocuklar yaptıkları çizim ve maket çalışmalarıyla üç gün boyunca öğrendiklerini ve gördüklerini kendi gözlerinden anlatmaya çalışmışlardır.

Gerçekleştirilen resim çalışmaları incelendiğinde çocukların onları en çok etkileyen mekanların resimlerini yapmaya ağırlık verdikleri gözlenmiştir. Bu mekanların başında da Birgi Medresesi, Aydınolu Mehmet Bey Camii ve Çakırağa Konağı'nın yer aldığı tespit edilmektedir.

Şekil 3.35'de çocukların gözüyle Birgi Medresesi'ne, şekil 3.36'da Aydınolu Mehmet Bey Camii'ne, şekil 3.37'de ise Çakırağa Konağı'na yer verilmiştir;

Şekil 3.35: Çocukların gözüyle Birgi Medresesi (ÇEKÜLVakfı, 2008)

Şekil 3.36 : Çocukların gözüyle Aydınolu Mehmet Bey Camii (ÇEKÜLVakfı, 2008)

Şekil 3.37: Çocukların gözüyle Çakırağa Konağı (ÇEKÜLVakfı, 2008)

Çalışma kapsamında toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan bir diğer yöntem de maket çalışmalarıdır. Çocuklardan gezdikleri yerlerde ilgilerini çeken nesnelerin maketlerini yapmaları istenmiştir. Çocuklar bunun karşılığında oyun hamurları kullanarak onları en çok etkileyen yerlerden biri olan Efes'te gördükleri tarihi eserlerin kopyasını yapmaya çalışmışlardır. Şekil 3.38'de çocuklar maket çalışması sırasında görülmektedir. Şekil 3.39'da ise maket çalışması sonucunda ortaya çıkan ürünlere yer verilmiştir.

Şekil 3.38: Çocuklar maket çalışması sırasında (ÇEKÜLVakfı, 2008)

Şekil 3.39: Maket çalışması sonrası ortaya çıkan ürünler (ÇEKÜLVakfı, 2008)

Verilerin toplanması ve değerlendirilmesinden sonra projenin son gününde uygulama aşamasına geçilerek, çocuklardan yaptıkları tüm çalışmaları ve öğrendikleri tüm bilgileri Birgi halkı ile paylaşmak üzere bir dergi hazırlamaları istenmiştir. “Kültür Elçisi” olarak ilan edilen çocuklar bu sayede öğrendiklerini arkadaş ve büyükleriyle paylaşarak, koruma bilincinin gelişmesine katkı sağlayacaklardır. Şekil 3.40’da çocuklar tarafından hazırlanan “Çocuk Gözüyle Birgi” dergisi görülmektedir.

Şekil 3.40: “Çocuk Gözüyle Birgi” dergisinden (ÇEKÜLVakfı, 2008)

Sürekliliği katılımcı çocukların gayreti, öğreticiliği ve paylaşımcılığıyla sağlanacak, katılımcı 16 çocuğa “kültür elçisi” ünvanı verilen bu projenin başarısı, uzun vadede etkisini gösterecek niteliktedir. İlk etapta 16 çocuğa erişim sağlanmış ve kentsel koruma konusunda onların katılımı gerçekleştirilmiş gibi görünse de, projenin özüne bakıldığında çocukların bilmediklerini öğrenmesi, öğrendiklerini arkadaşlarıyla paylaşması ve tüm çevre halkının bilinçlenmesinin hedeflendiği, 16 çocuğun birer aracı olarak yetiştirildiği görülmektedir. Bu anlamda gerçekleştirilen çalışmanın uzun vadede başarı sağlayacak sosyal bir yapısının bulunduğu da göz ardı edilmemelidir. Nitekim projenin bu yönü katılımcı çocuklardan biri tarafından şu şekilde tanımlanmıştır;

“Kültür elçisi olmak demek, bilgili olmak, bilmediğimiz şeyleri başkalarından öğrenmek demektir. Ve daha sonra biz de bilmeyen arkadaşlarımıza anlatmalıyız.”
(ÇEKÜLVakfı, 2008)

3.2.3 İstanbul’da gerçekleştirilen bir çalışma

2006-2008 yılları arasında Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı tarafından İstanbul’da 9 ilköğretim okulunun 6. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen ve yaklaşık 1164 öğrenciye katılım imkanı sunan çalışmanın amacı; çocukları yaşadıkları kentin kültürel değerleriyle tanıştırmak, yaşadıkları çevrenin farkında olmalarını, eğitim ve bilginin gücünü ve önemini kavramalarını, kültürel değerleri benimsemelerini, öğrendiklerini yakınları ile paylaşmalarını, edindikleri bilgi ve becerileri hayatları boyunca kullanmalarını, kültürel değerlerin korunmasında ve kentlilik bilincinin gelişmesinde gönüllü olarak çalışmalarını sağlayacak bir eğitim programı sunmak olarak açıklanmaktadır.

İlköğretim öğrencileri ile 2006-2008 eğitim öğretim yıllarında gerçekleştirilen 2 yıllık program kapsamında; katılım tiplerinden ortak karar verme ve sosyal seferberlik kullanılarak, İstanbul’un tarih içindeki yeri ve önemi tartışılmış, İstanbul’un tarihi, mimari, kültürel ve doğal çevresi hakkında çocuklara uzman kişiler tarafından bilgiler verilmiş, çocukların gözlemler yapması amacıyla çeşitli geziler düzenlenmiş, onlardan gördüklerini ve öğrendiklerini bir çocuk gazetesi çıkarmak suretiyle arkadaşları ve çevrelerinde yaşayan insanlarla paylaşmaları istenmiştir. Bu anlamda çalışmanın ana temasını yaşanan bölge ve kültür mirası kavramları oluşturmuştur. Çalışma sonucu çocuklar tarafından kazanılması beklenen davranışlar ise; çocukların yeteneklerini ve yaşadıkları çevrenin kültürel değerlerini fark etmeleri, kültürel değerleri tanıyıp benimsemeleri ve koruma bilincini geliştirmeleri, eğitimin, bilimin, bilginin gücünü ve önemini kavramaları, kentli olmanın gerektirdiği değerleri tanımaları ve kazanımlarını yakınları ile paylaşmalarıdır.

Gerçekleştirilen çalışmada; Vehbi Koç Vakfı ile Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı ve Tevfik Kut İlköğretim Okulu, Harbiye İlköğretim Okulu, Fındıkzade İlköğretim Okulu, Kadriye Mehmet Koparan İlköğretim Okulu, Osman Saçmacı İlköğretim Okulu, Gazi Mustafa Altıntaş İlköğretim Okulu, Rauf Orbay İlköğretim Okulu, Namık Kemal İlköğretim Okulu, Yeşilbahar İlköğretim Okulu 6. Sınıf

öğrencilerinden toplam 1164 çocuk katılımcı aktörler olarak yer almaktadır. Çizelge 3.6’da çalışma hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 3.6: Çalışma hakkındaki genel bilgiler

Çalışma Hakkındaki Genel Bilgiler		
Yer ve Tarih	İstanbul 2006-2008 yılları arası	
Proje Konusu	İstanbul’ un sahip olduğu kültürel miras	
Katılımcı Aktörler	• Vehbi Koç Vakfı ile Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı • Tevfik Kut, Harbiye, Fındıkzade, Kadriye Mehmet Koparan, Osman Saçmacı, Gazi Mustafa Altıntaş, Rauf Orbay, Namık Kemal ve Yeşilbahar İlköğretim Okulları öğrencileri	
Katılım Tipi	Ortak Karar Verme, Sosyal Seferberlik	
Katılımda Kullanılan Yöntemler	Verilerin Toplanması	Anket ve Röportajla
	Değerlendirme	Maket ve Çizimlerle
	Uygulama	Medya ve İletişimle
Çalışma Sonucu Kazanılması Gereken Davranışlar	• Yeteneklerini ve yaşadıkları çevrenin kültürel değerlerini fark etmeleri, • Kültürel değerleri benimsemeleri ve koruma bilincini geliştirmeleri, • Eğitimin, bilimin, bilginin gücünü ve önemini kavramaları, • Kentli olmanın gerektirdiği değerleri tanımaları, • Kazanımlarını yakınları ile paylaşmaları	

Kültür Karıncaları programı bir eğitim modeli olarak karışımıza çıkmaktadır. Bu eğitim modelinde; kültürel değerler uyarın olarak kullanılmış, küçük gruplarla interaktif bir biçimde gezerek, görerek, algılayarak, hissederek ve yaparak öğrenme modeli temel alınmıştır. Bu anlamda gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında; çocukların en fazla 15’er kişilik gruplara ayrıldığı, her grupta çocuklara rehberlik eden birer anlatıcı-eğitimci-raportör-lojistik sorumlusunun bulunduğu, kültürel uyarınlar olarak; müze ve kültürel mekanların gezildiği, tarihi eserlerin, kültürel değerlerin ve kültürel mirasın tanıtımının belirlendiği, tüm bu değerlerin drama-resim-heykel-kompozisyon-müzik çalışmaları ile zenginleştirildiği ve beş duyu çalışmaları ile de pekiştirildiği görülmektedir.

Program kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde; ilk önce çocuklarla tanışma, onlara projenin amaç ve hedefleri hakkında bilgi verme ve ölçme değerlendirmeye yönelik bir ön test çalışmasının yapıldığı; çocuklara yaşadıkları

bölgenin kültürel miraslarını tanıtmak ve önemini kavratmak, kısacası onları birer Kültür Karıncası yapmak için geliştirilen sonraki aşamada ise, verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve uygulamaya geçiş olmak üzere üç aşamalı bir programın uygulandığı anlaşılmaktadır. Şekil 3.41’de katılımcıların buluşmasına yer verilmiştir.

Şekil 3.41: Kültür Karıncaları Programı katılımcıları
(Tevfik Kut İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileri, 2008)

Programın ilk aşamasında; çocukların yaşadıkları şehri ne kadar tanıdıklarını, yaşadıkları şehirde en çok görmek istedikleri yerleri, eksikliklerini duydukları donatıları, yaşadıkları yerde bulunan kültür miraslarının ne kadarını bildiklerini anlayabilmek, kültür mirası tanımını onlara yaptırtabilmek için bir ölçme değerlendirme anketinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Çizelge 3.7’de çalışma başlamadan önce çocukların ön bilgilerini ölçmek amacıyla yapılan ölçme değerlendirme anketi soruları görülmektedir.

Çizelge 3.7: Ölçme değerlendirme soruları (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Ölçme Değerlendirme Soruları
1) İstanbul’u ne kadar tanıyorsun?
2) İstanbul’da en çok nereyi görmek istersin, neden?
3) Oturduğunuz bölgede sence neler eksik?
4) Oturduğunuz yerde korunması gereken bir şey var mı? Varsa bunun ne olduğunu söyler misiniz?
5) Oturduğun bölgede, kültürel açıdan önemli olduğunu düşündüğün bir yer var mı? Varsa bu nedir?
6) “Kültür Mirası” kavramı sence neyi ifade ediyor?
7) Sence Türkiye kültür miras bakımından zengin bir ülke mi? Bize kültür mirasından örnek verebilir misin?
8) Arkadaşlarına İstanbul’u tanıtan bir etkinlik hazırlaman gerekirse neler yapardın?
9) Kültür Bakanı olduğunu düşün, ülken için projelerin neler olurdu?
10) İstanbul’daki hangi üniversitelerin isimlerini biliyorsun?
11) Eğitim kişiye ne kazandırır? Eğitimdeki hedefin nedir?

Gerçekleştirilen bu anket çalışması sonucunda; çocukların yaşadığı şehri çok iyi tanımadıkları, en çok çevre kirliliğinden etkilendikleri, çok az bir bölümünün kültürel miras kavramının tanımını yapabildiği, kültür mirası olarak sadece Sultanahmet Camii'ni örnek verdikleri saptanmış, çocukların tarihi eser konusunda çok fazla bir bilgi ve bilince sahip olmadıkları kanısına varılmıştır.

Gerçekleştirilen bu ön değerlendirme aşamasından sonra çocukların yaşadıkları kentte bulunan kültürel mirasın farkına varmalarını sağlamak amacıyla verilerin toplanması aşamasına geçilerek; yaşanan bölgenin kültürel zenginliğini tanıma, koruma ve kültür bilinci temalı; Yerebatan Sarnıcı – Sultanahmet Meydanı – Çeşmeler – Sultanahmet Camii – Haseki Hürrem Sultan Hamamı – Türk İslam Eseleri Müzesi, kentlilik bilinci temalı; Galata Kulesi – Tünel, müzecilik kavramı temalı; Arkeoloji Müzesi – Sadberk Hanım Müzesi – Rahmi Koç Müzesi odaklı gezi etkinlikleri gerçekleştirilmiştir.

Yaşanılan bölgenin kültürel zenginliğini tanıma, koruma ve kültür bilinci temalı gezi programı kapsamında gidilen yerlerde çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiş; özellikle gidilen yerlerin akılda kalıcı olması ve çocukların dikkatlerini çekmek amacıyla çeşitli efsaneler anlatılmış, gezilen yerin tarihi ve kültürel değerleri hikayelerle çocuklara aktarılmış ve gidilen yerlerde o yerin özelliğine uygun olarak çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin Yerebatan Sarnıcı'nda su teması işlenirken, çocuklarla burada bir dilek gemisinin yüzdürüldüğü, bunun yanında Hürrem Sultan Hamamı'nda hamam kültürünün bir parçası olan hamam eğlencelerine atıfta bulunmak için ritim çalışmalarının yapıldığı görülmüştür. Şekil 3.42'de çocuklar Yerebatan Sarnıcı'nı gezerken görülmektedir.

Şekil 3.42: Çocuklar Yerebatan Sarnıcı'nı gezerken
(Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Çalışma kapsamında ilk olarak Yerebetan Sarnıcı'nı ziyaret eden çocuklara burada sarnıçlar hakkında genel bilgiler verilmiş, gün yüzünde olmayan sarnıcı unutmamaları için de Medusa'nın hüznü hikayesi aktarılmıştır. Ancak çocukların Medusa'nın hikayesinden çok fazla etkilendikleri görülmüştür. Bu nedenle dikkatlerini sarnıcın kullanılış amacına yani su ögesine yeniden çekmek için çocuklarla dilek gemisi yüzdürme yarışı yapılmıştır. Şekil 3.43'de çocuklar Yerebetan Sarnıcı'nda etkinlik yaparken görülmektedir.

Şekil 3.43: Çocuklar Yerebetan Sarnıcı'nda etkinlik yaparken (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Yerebetan Sarnıcından çok etkilenen çocuklar hissettiklerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir;

“Yanlışlıkla sarnıca getirilip, asırlarca burada sütun olmak zorunda kalan Medusa'nın öyküsünü dinledik, ama gitmemize izin vermiyor hüznü tutsak Medusa, “çok özelim, çok hırslıyım ama çok yalnızım, lanetlendim, saçlarımı yılanlar sardı, alın onları, beni de götürün buradan ya da hiç olmazsa arada sırada beni görmeye gelin”... Çok zor Medusa'yı bırakmak, gözlerimizi gözlerinden alamıyoruz...” (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Bu yorumdan da anlaşılacağı gibi çalışmalarda anlatılan hikayeler kimi zaman çocukların amaçtan uzaklaşmalarına ve tek bir hedef üzerine yoğunlaşmalarına neden olmaktadır.

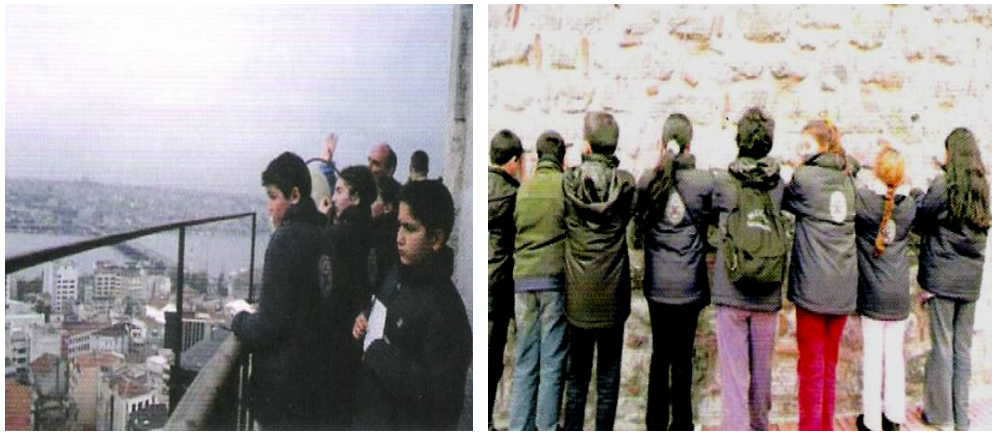
Çocukların bir diğer etkinlik gerçekleştirdikleri mekan ise Haseki Hürrem Sultan Hamamı olmuştur. Burada rehber tarafından öncelikle hamam kültürü ve Osmanlı'da hamamlar konusu hakkında çocuklara bilgiler verilmiştir. Verilen bu bilgilerin

ardından hamam denince akla gelen hamam eğlencelerini canlandırmak amacıyla ritm ve akustik çalışmaları yapılmış, çocuklar göbek taşı üzerine sıralanarak şişeler, defler, ziller, kaşıklar ve kovalar eşliğinde müzik çalışması yapmışlardır. Şekil 3.44’de çocuklar Haseki Hürrem Sultan Hamamı’nda etkinlik yaparken görülmektedir.

Şekil 3.44: Çocuklar Haseki Hürrem Sultan Hamamı’nda etkinlik yaparken (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Yaşanılan bölgenin kültürel zenginliğini tanıma, koruma ve kültür bilinci temalı gezi programından sonra, kentlilik bilinci temalı gezi programına geçilerek, kentin en eskileri olan Galata Kulesi ve Tünel odaklı geziler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Galata Kulesi’ni gören çocuklar, kulenin tarihi hakkında bilgi aldıktan sonra gözlerini kapatıp kuleye dokunmuşlar ve 5 duyularını da kullanarak kuleyi hissetmeye çalışmışlardır. Şekil 3.45’de Galata Kulesi’nde etkinlik yapan çocuklar görülmektedir.

Şekil 3.45: Çocuklar Galata Kulesi’nde etkinlik yaparken (Tevfik Kut İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileri, 2008)

Galata Kulesi çocukların İstanbul’da gördükleri yerlerden en çok etkilendikleri tarihi eser olduğu görülmektedir. Çocuklar özellikle kuleden izledikleri İstanbul manzarasından ve Hezarfen Ahmet Çelebi’nin yaptığı uçuş denemesi hikayesinden etkilenmişle, bunu da şu cümlelerle ifade etmişlerdir;

“ Eskiden Galata Kulesi gözetleme yeri olarak kullanılıyormuş. Düşmanlar gelince görebilsinler diye. Daha sonra tepeden dışarıya baktık. Bütün insanlar karınca gibi görünüyorlardı. Hezarfen Ahmet Çelebi uçmayı ve uçağı keşfetmiş. Omuzlarına kanat takarak uçmuş. Benim en çok ilgimi çeken yer Galata Kulesi oldu. Çünkü çok yüksek ve çok görkemli bir yer. Duvardaki simgeler de çok değişti.” (Tevfik Kut İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileri, 2008)

Verilerin toplanması amacıyla düzenlenen gezilerin sonuncusunu ise müzecilik kavramı temalı olan; Arkeoloji Müzesi – Sadberk Hanım Müzesi– Rahmi Koç Müzesi odaklı gezi etkinlikleri oluşturmaktadır. Çocuklar yaptıkları müze gezileri boyunca İstanbul’un tarihi, kültürü ve doğal değerleri hakkında rehberlerden bilgiler edinmişler bu sayede İstanbul’u tekrar keşfetmişlerdir. Çocukların daha önceden gezdikleri yerlerin maketlerini müzelerde görmeleri onlara çağrışım yapmış, bu durumda çocukların gezi süresince anlatılanları dinledikleri gördüklerini unutmadıkları izlenimi doğurmuştur. Şekil 3.46’da çocuklar Arkeoloji Müzesi’nde görülmektedir.

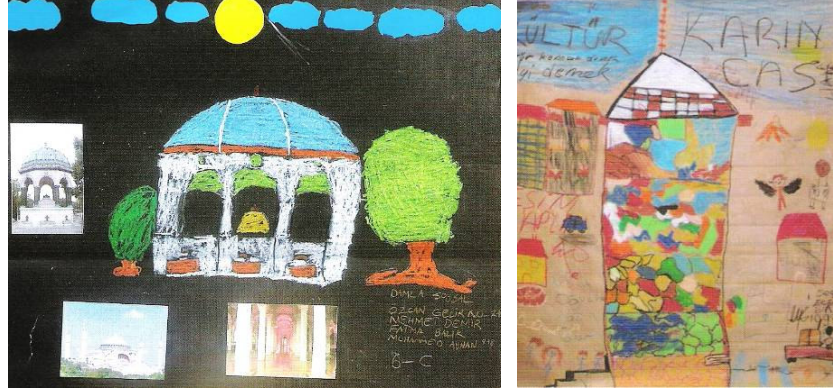

Şekil 3.46: Çocuklar Arkeoloji Müzesi’nde (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Çocuklara İstanbul tanıtımı yapıldıktan, onların İstanbul’un tarihi ve kültürü ile ilgili verileri toplanmaları sağlandıktan sonra çalışmanın ikinci aşaması olan verilerin değerlendirilmesi aşamasına geçilmiş, çocuklardan onları en çok etkileyen mekanların resimlerini ve maketlerini yapmaları istenmiştir. Çocuklar yaptıkları

Çizim ve maket çalışmalarıyla öğrendiklerini ve gördüklerini kendi gözlerinden anlatmaya çalışmışlardır.

Gerçekleştirilen resim çalışmaları incelendiğinde çocukların en çok Sultanahmet Meydanı ve Galata Kulesi'nden etkilendikleri anlaşılmaktadır. şekil 3.47'de Sultanahmet Meydanı ve Galata Kulesi çizimlerine yer verilmiştir.

şekil 3.47: Çocukların Sultanahmet Meydanı ve Galata Kulesi izimleri
(Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Çalışma kapsamında toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan bir diğer yöntem de maket çalışmaları olmuştur. Çocuklardan gezdikleri yerlerde ilgilerini çeken nesnelerin maketlerini yapmaları istenmiş, bunun karşılığında çocukların da oyun hamurları ve kil kullanarak onları en çok etkileyen yerlerden biri olan Arkeoloji Müzesi ve Yerebatan Sarnıcı'nda gördükleri tarihi eserlerin kopyasını yapmaya çalıştıkları görülmüştür. şekil 3.48'de çocuklar maket çalışması sırasında görülmektedir. şekil 3.49'da ise maket çalışması sonucunda ortaya çıkan ürünlere yer verilmiştir.

şekil 3.48: Çocuklar maket çalışması sırasında
(Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Şekil 3.49: Maket çalışması sonrası ortaya çıkan ürünler
(Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Çalışmanın son aşamasını ise çocukların gezdikleri, gördükleri yerlerle ilgili anlatılanları bir drama çalışması haline getirmelerinin ve yaptıkları çalışmaları bir gazete çıkararak diğer arkadaşlarına ve ailelerine duyurmalarının hedeflendiği uygulama bölümü oluşturmaktadır.

Çocukların Kültür Elçisi oldukları bu aşamada onlardan öğrendiklerini yaşlıları ve büyükleri ile paylaşmaları İstanbul'un tarihi mirasını koruma konusundaki bilinci yükseltmeleri için kendilerini ve çevrelerini geliştirmeleri istenmiş, bu anlamda ilk çalışmayı da çocukların ailelerine mektup yazarak gördüklerini onlara anlatmaları oluşturmuştur. Aşağıda çocukların ailelerine yazdıkları mektuplardan örnekler bulunmaktadır;

“ ...sevgili ablam, bugün yaşadığım en güzel anılarımı seninle paylaşmak istedim. Çünkü yaşadığım yeri öğrenmek ve gezip görmek benim için çok onur duyulacak bir davranıştı...” (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

“...Sevgili anne ve babacığım, kültür gönüllüleri bizi sıraya sokup, bu kültürel değerleri kim koruyacak diye sordular. Daha sonra gözümüzü kapattırdılar ve elden ele bir kutu geçti. Sıra bana gelip açtığımda çok şaşırdım, kutunun içinde bir ayna vardı ve bu ayna beni gösteriyordu...” (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Çocukların öğrendiklerini paylaşmalarında kullanılan bir yöntem ise drama çalışmaları olmuştur. Çocuklardan kendilerine anlatılan hikayelerden en çok etkilendiklerini seçmeleri ve bu hikayeyi bir drama çalışması haline getirerek oynamaları istenmiş, çocuklar da Hazerfen Ahmet Çelebi'nin Galata Kulesi'nden

uçuşunu bir drama çalışması haline getirerek izleyicilere sunmuştur. Şekil 3.50’de çocukların gerçekleştirdiği drama çalışmasına yer verilmiştir.

Şekil 3.50: Çocukların gerçekleştirdiği drama çalışması
(Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Drama çalışmasının yanı sıra çocuklar gezdikleri, gördükleri yerleri, onlara anlatılan hikayeleri ve kendi hissettiklerini anlattıkları bir gazete de çıkartmışlar, bu sayede diğer arkadaşlarına ve büyüklerine yaptıkları çalışmaları duyurmuşlardır. Şekil 3.51’de çocuklar tarafından hazırlanan gazetelere yer verilmiştir.

Şekil 3.51: Çocuklar tarafından hazırlanan gazeteler
(Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, 2008)

Çocukların gerçekleştirdikleri çalışmaları duyurmada en etkin yöntem olan görsel medyayı da kullandıkları anlaşılmaktadır. Çocuklar 23 Nisan 2008 tarihinde TRT’de gerçekleştirdikleri etkinlikte, hem gezdikleri yerleri ve öğrendikleri bilgileri tüm

Türkiye ile paylaşmış, hem de bu projeye katılmak üzere tüm çocuklara çağrıda bulunmuşlardır. Şekil 3.52’de çocuklar tarafından TRT program için hazırlanan afişe yer verilmiştir.

Şekil 3.52: Çocukların TRT için hazırladıkları afiş
(Tevfik Kut İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileri, 2008)

Çocuklar katıldıkları TRT programında yaptıkları çalışmalarla ilgili duygularını şu şekilde dile getirmişlerdir;

“Bizler bu tür etkinliklere katılarak kültürümüzü çok güzel genişlettik bu yüzden çok şanslıyız, Kültür Karıncaları olarak gezdiğimiz bir çok yer var ve sizinde oraları gezmenizi istiyoruz. Buradan anne ve babalara sesleniyorum: sizden çocuklarınızın bu gezilere gitmelerine izin vermenizi istiyorum” (Tevfik Kut İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileri, 2008)

Sürekliliği katılımcı çocukların gayreti, öğreticiliği ve paylaşımcılığıyla sağlanacak olan bu proje sonucunda; ön değerlendirme için yapılan anket çalışması tekrarlanmış, çocukların proje sonucunda kendilerini ne kadar geliştirdikleri saptanmaya çalışılmış ve gerçekleştirilen çalışmalarla ne kadar çok mesafe kat edildiği ortaya konmuştur.

Sonuç olarak gerçekleştirilen bu çalışma sayesinde çocuklar; tarihin, kültürün gezerek, görerek ve okuyarak öğrenildiğini anlamışlar, kültürün önemini kavramışlar, kentlerimizin ne kadar değerli olduklarını görmüşler, çevrelerinde olup da farkına varamadıkları tarihi eserleri öğrenmişler ve korumanın bilincine varmışlardır.

3.3 Bölüm Değerlendirmesi

Yurtdışında ve Türkiye’de gerçekleştirilen örneklere bakıldığında; çocukların kentsel korumaya katılımlarını hedefleyen çalışmaların uzun vadede sonuç verecek bir eğitim programı kapsamında ele alındığı görülmektedir ve bu durum koruma kavramının sürekliliği açısından da olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Program kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar sadece çocuklara kentsel korumayla ilgili bilgi vermekte kalmayıp, çocukların kendilerini ve çevrelerini tanımalarını, kültürel değerleri benimsemelerini ve elde ettikleri kazanımları yakınlarıyla paylaşmalarını da sağlamaktadır.

4. ÇOCUKLARIN KENTSEL KORUMAYA KATILIMI: ALAN ÇALIŞMASI

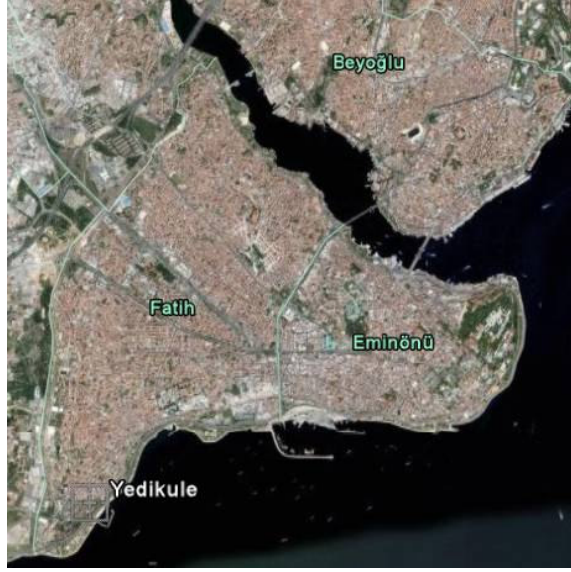
Çocukların karşılaştıkları sorunlardan biri yaşadıkları çevreyi tanımaları ve algılamalarıdır. Piaget'e göre çocuğun yetişkin dünyası ile iletişime girmeye başladığı, yani yaşadığı çevreyi tam olarak algılamaya başladığı dönem 11-13 yaş arasındır. Çocuklar bu dönemde şimdiki zamanın yanısıra geleceğe yönelik de düşünebilir, varsayımlar yaparak çeşitli ihtimaller üzerine akıl yürütebilir ve bir konunun farklı yönlerini düşünebilirler (Sugarman, 1989). Ülkemizde 11 yaşındaki çocuklar ilköğretim çağında olup 5. sınıfa devam etmektedirler. 5. sınıf öğrencilerine sunulan müfredat program incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki bir ünitenin kültürel mirasımızın tanıtımına ayrıldığı, çocukların bu ders kapsamında bir aylık zaman zarfında haftada 3 ders saati olmak üzere toplam 12 ders saatinde hem Türkiye'nin hem de yaşadıkları şehrin kültürel ve tarihsel mirası hakkında bilgi edindikleri ve projeler hazırladıkları görülmektedir. 11 yaşındaki çocuğun çevresel algısının gelişmiş olması, konular üzerine fikir yürütebilmesi ve eğitim programı kapsamında kültürel miras kavramıyla tanışmış olması; çocukların kültürel mirasın korunması yönündeki bilgi ve bilinç düzeylerini ölçmeyi amaçlayan alan çalışmasında 5. sınıf öğrencilerine yer verilmesine neden olmuştur.

Alan çalışmasının Yedikule'de gerçekleştirilmesinin en önemli nedeni ise; doğup büyüdüğü semt olan Yedikule'yi çok iyi tanıyor olmam, Yedikule'nin kültürel miras yönünden çeşitlilik arzemesi ve Genç Osman İlköğretim Okulu öğrencileri ve öğretmenlerinin bu çalışmaya olumlu bakıp destek vermeleridir.

Çalışmanın bu bölümünde; İstanbul Valiliği ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün izinleri ile Tarihi Yarımada'ya giriş kapılarından ve gerek kentsel dokusuyla gerekse sahip olduğu anıtsal eserleri ile İstanbul'un en eski yerleşimlerinden biri olan Yedikule'de bulunan Genç Osman İlköğretim Okulu 5. Sınıf öğrencilerinden 100 çocuğun katılımı ile gerçekleştirilen alan çalışmasına yer verilmiş; seçilen alanın tanımı ve özellikleri ile çalışmanın amacı, kapsamı ve süreci incelenmiş, sonuçları tartışılmıştır.

4.1 Çalışmanın Yapıldığı Alanın Tanımı ve Özellikleri

Yedikule; Fatih İlçesi'nin güneybatısında yer alan, adından da anlaşılacağı gibi ismini surların üzerine dizilmiş dördü Bizans Dönemi'ne, üçü Osmanlı Dönemi'ne ait toplam yedi adet kuleden alan, İstanbul'un en eski semtlerinden ve Fatih'in Tarihi Yarımada'ya açılan kapılarından biridir. Şekil 4.1'de Yedikule'nin Tarihi Yarımada ve Fatih İlçesi'ndeki konumu görülmektedir.

Şekil 4.1 : Yedikule'nin konumu (Url-13)

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 12.07.1995 gün ve 6848 sayılı kararı ile belirlenen Tarihi Yarımada Kentsel ve Tarihi Sit Alanı Sınırları içerisinde yer alan ve Endüstri Devri'nin de izlerini taşıyan Yedikule bir çok sivil ve anıtsal mimari esere de ev sahipliği yapmaktadır. Yedikule'nin sahip olduğu ve çalışmamıza konu olan eserlerden bazıları şunlardır;

Yedikule Zindanları; semtin sahip olduğu en önemli anıtsal eserdir. İstanbul'u güneybatı'dan çevreleyen kara surları ve kuleler topluluğu olan Yedikule Zindanları'nın yapımına 390 yılında Altın Kapı'nın yapımı ile başlanmıştır. Dördü Bizans Dönemi'nde yapılan kulelere 1470 yılında üç kule daha eklenmiş ve Yedikule Zindanları hisar görünümünü almıştır. Aslında bir zindan oluşturmak amacı ile değil de Bizans'a misafir gelen kralları ve saray mensuplarını karşılamak üzere yapılan Zindanlar, Bizans ve Osmanlı Dönemi'nde mahkumların ve savaş esirlerinin tutuklu kalıp idam edildikleri yer olması nedeniyle önemli tarihi olaylara da sahne olmuştur. Şekil 4.2'de Yedikule Zindanları görülmektedir.

Şekil 4.2 : Yedikule Zindanları

St. Studios Manastırı (İmrahor İlyas Bey Anıtı); İstanbul'daki Bizans Dönemi'ne ait en eski yapılardan biri olan ve V. yüzyılda inşa edilen yapı Bizans Dönemi'nde önemli bir dini merkez olarak önemini korumuş, İstanbul'un fethinden sonra 1486 yılında İlyas Bey tarafından camiye çevrilmiştir. Şekil 4.3'de İmrahor İlyas Bey Anıtı görülmektedir.

Şekil 4.3 : İmrahor İlyas Bey Anıtı

Hacı Evhaddin Camii; Yedikule'de bulunan en önemli Osmanlı yapısı'dır. 1575 yılında devrin kasabbaşılarından Hacı Evhaddin tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan ve Klasik Dönem Osmanlı Camileri içerisinde ahşap düz çatılı bir plana sahip olması nedeniyle önem arz eden Hacı Evhaddin Camii'nin son cemaat yeri ve çatı örtüsü 1956 yılında aslına uygun olmadan restore edilmiştir. Ancak yapı orijinal plan şemasını ve yapım cinsini günümüzde de korumaktadır. Şekil 4.4'de Hacı Evhaddin Camii'ne yer verilmiştir.

Şekil 4.4 : Hacı Evhattin Camii

Yedikule Hava Gazı Fabrikası; Yedikule’de Bizans ve Osmanlı döneminden kalma, tarihi olaylara sahne olmuş yapıların yanında bir devrin yaşam koşullarını ve mimari özelliklerini anlatan anıtsal sanayi yapıları da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi; sanayi devrimi ve kentleşme ile birlikte gelişen ve doğalgaz kullanımının yaygınlaşmasına kadar Avrupa Yakası’na yapay gaz üretmek amacıyla 1887’de kurulan Hava Gazı Fabrikası’dır. Sanayi devriminin ilk yıllarını yansıtan ve bir endüstri mirası olan, o devrin yaşam şartlarını anlatan Hava Gazı Fabrikası, üretimin durdurulduğu 1993 yılından sonra kaderine terkedilmiştir. Şekil 4.5’de Yedikule Hava Gazı Fabrikası görülmektedir.

Şekil 4.5 : Yedikule Hava Gazı Fabrikası

Yedikule Tren İstasyonu; 1871 yılında hizmete açılan, bir dönemin mimari özelliklerini ve yaşam biçimini yansıtan, çelik kirişler kullanılarak inşa edilen ilk istasyondur. Lojmanları ve günümüzde kullanılmayan Cer Atölyeleri ile birlikte tarihsel bir bütünlük arzeden ve yapılış amacı doğrultusunda hizmet veren yapının,

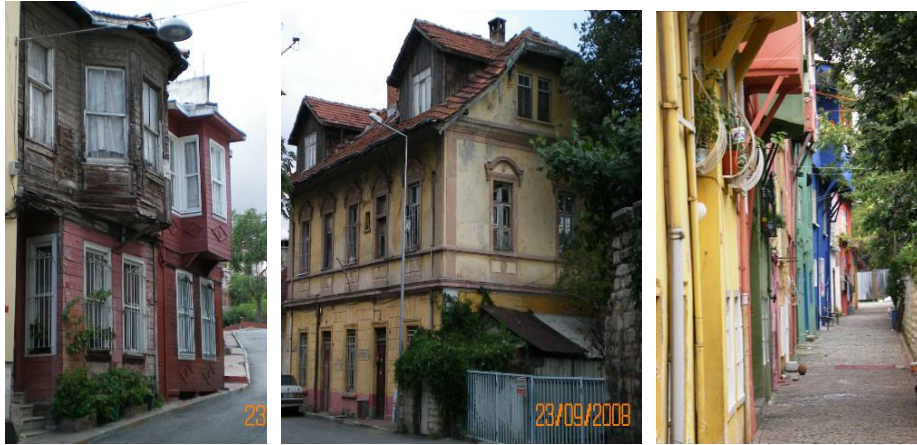
Marmaray Projesi kapsamında korunacağı ancak istasyon işlevi verilmeyeceği belirtilmektedir. Şekil 4.6’da Cer Atölyesi ve Yedikule Tren İstasyonu görülmektedir.

Şekil 4.6 : Yedikule Cer Atölyesi ve Tren İstasyonu

Bizans ve Osmanlı döneminin izlerini taşıyan ve tarihsel bir sit alanı olan Yedikule aynı zamanda sivil mimarlık örneklerinin oluşturduğu kent dokusuyla da kentsel bir sit alanıdır.

İstanbul’un en eski Rum yerleşimlerinden biri olan Yedikule; ahşap ve kagir evlerin yer aldığı sokaklarıyla eski yaşamları anlatan özgün dokusunu yer yer korumaktadır. Şekil 4.7’de Yedikule’de bulunan sivil mimarlık örneklerinden bazıları yer almaktadır.

Şekil 4.7 : Yedikule’de bulunan sivil mimarlık örnekleri ve sokak dokusu

Görüldüğü gibi; Yedikule kültürel miras çeşitliliği yönünden zengin bir yerleşimdir. Bu nedenle çocukların kültürel mirasın korunması yönündeki bilgi ve bilinç düzeylerini ölçmeyi hedefleyen alan çalışması Yedikule’de yapılmıştır.

Yedikule’de bulunan ilköğretim okullarından Genç Osman İlköğretim Okulu’nun tercih edilmesinin en önemli sebebi ise; öğretmenlerin ve öğrencilerin çalışmaya karşı işbirlikçi bir tutum sergilemesinin yanında okulun çalışmanın odak noktasını oluşturan kültür miraslarına yakın olmasıdır. Şekil 4.8’de Genç Osman İlköğretim Okulu’nun konumu görülmektedir.

Şekil 4.8 : Genç Osman İlköğretim Okulu’nun Konumu

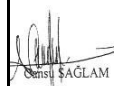
4.2 Alan Çalışmasının Amacı, Süreci ve Kapsamı

26 Kasım 2008 tarihinde İstanbul, Yedikule’de bulunan Genç Osman İlköğretim okulu 5.sınıf öğrencilerinden 100 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilen alan çalışmasının amacı; çocukları yaşadıkları kentin ve çevrenin kültürel değerleri ile tanıştırmak, yaşadıkları çevrenin kültürel miras potansiyelini keşfetmelerini sağlamak, kültürel mirasın korunmasına ilişkin bilinç düzeylerini ölçmek, bu konuda onlara bilgiler vererek öğrendiklerini arkadaşları ve yakınları ile paylaşımlarını sağlamak, kaderine terkedilmiş olan Havagazı Fabrikası ve Yedikule Tren İstasyonu Cer Atölyeleri’nin geleceğine ilişkin yorum getirmelerini isteyerek kültürel değerlerin korunmasında ne derece önemli konuma sahip olduklarını onlara hissettirmektir.

Çalışma sonucunda çocuklar tarafından kazanılması beklenen davranışlar ise; çocuğun yaşadığı kenti ve bölgeyi tanıması, kültür mirası kavramını öğrenmesi, önemini kavraması, yaşadığı çevrenin kültürel mirası hakkında bilgi sahibi olması ve bunu çevresine aktarabilmesidir.

Alan seçiminin yapılması ve çalışmanın amaç ve hedeflerinin belirlenmesinin ardından Yedikule’de bulunan bütün ilkokulların listesi çıkartılarak okul yönetimi ve 5. sınıf öğretmenleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiş, yapılacak çalışmaya ilişkin bilgiler verilmiştir. 2008 yılının Ağustos ayında başlayan bu görüşmeler sonucunda; Genç Osman İlköğretim Okulu yapılacak çalışmaya en olumlu yaklaşan okul olması nedeniyle tercih edilmiş ve izinler için gerekli işlemlere başlanmıştır.

İlk olarak 24.09.2008 tarihinde gerekli izinlerin alınması için Fen Bilimleri Enstitüsü’ne başvurulmuş ve Rektörlük aracılığı ile İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İstanbul Valiliği’nden gerekli izinlerin 28.10.2008 tarihine kadar alınması sağlanmıştır. Şekil 4.9’da alan çalışması yapmak amacıyla alınan izinlere yer verilmiştir.

T.C. İSTANBUL VALİLİĞİ İl Milli Eğitim Müdürlüğü Sayı : B.08.4.MEM.434.00.18.580/3093/108546 Konu : Uygulama(Cansu SAĞLAM) 28/10/2008 İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Dış İlişkiler ve Enformasyon Müdürlüğü İlgi: a) Valilik Makamının 27/10/2008 tarih ve 3079/107965 sayılı Oluru. b) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı’nın Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik izin ve Uygulama Yönergesi. c) İstanbul Teknik Üniversitesi’nin 17/10/2008 tarih 185 sayılı yazısı. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Cansu SAĞLAM’ın İlimiz Fatih İlçesi Genç Osman İlköğretim Okulu ve Yedikule İlköğretim Okulu’nda uygulanmak üzere “Çocukların Kentsel Korumaya Katılımı” konulu uygulama çalışmasını yapma isteği ilgi (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür. Bilgilerinizi, gereğinin ilgi (a) Valilik Oluru doğrultusunda, gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim. Erdem DEMİRCİ Müdür a. Müdür Yardımcısı EKLER : Ek-1. ilgi (a) Valilik Oluru. 2. Anket soruları.	24.09.2008 T.C. İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ’NE İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilimdalı, Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı’nda Cansu SAĞLAM tarafından Prof. Dr. Nuran ZEREN GÜLERSOY danışmanlığında “Çocukların Kentsel Korumaya Katılımı” başlıklı tez çalışması için İstanbul İli, Fatih İlçesi, Yedikule Senti “Gençosman İlköğretim Okulu” ve “Yedikule İlköğretim Okulu”nda okuyan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin katılımıyla 2008-2009 güz dönemi içerisinde bir alan çalışması yapılması gerekmektedir. Amacı; çocuk katılımının hem toplum, hem de çocuk gelişimi için anlam ve önemini anlatmak, kültürel kimliğin ve tarihsel mirasın korunmasında geleceğin yetişkinleri ve mirasçıları olan çocuklara söz hakkı verilmesinin gerekliliğini vurgulamak, kentsel koruma konusunda çocukların görüşlerini almak için onları sızmadan ve bunalmadan hangi süreç ve yöntemlerin kullanılması gerektiği sorusuna cevap aramak ve çocuklara bu imkan verildiği takdirde neler yapabileceklerini gözler önüne sermek olan tez çalışmasının bir bölümünü oluşturan alan çalışmasında; resim, maket ve anket çalışmalarıyla çocukların yaşadıkları çevrede yer alan tarihi eserleri ne derece tanıdıklarını anlamak, bu eserleri onlara tanıtmak ve kentsel koruma konusundaki fikirlerini öğrenerek kendilerini özgürce ifade etmelerine yardımcı olmak hedeflenmektedir. Söz konusu alan çalışmasının yapılabilmesi için gerekli izinlerin ilgili kuruluşlardan alınması gerekmektedir. Gereğini arz ederiz. Cansu SAĞLAM Mimar Prof. Dr. Nuran Zeren GÜLERSOY Tez Danışmanı İletişim Bilgileri: Ev Adresi: Hacı Evhaddin Mah. Samancı Odalar Sok. Koç Apt. No:1 D:3 Yedikule İş Adresi: İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Hobyar Mah. Büyük Postahane Cad. No:72 Kat:5 Sirkeci İş Tel: 0212 527 71 01 Ev Tel: 0212 589 49 45 Cep Tel: 0544 363 38 96 E mail: canesasa@hotmail.com T.C. FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ M. Tarih: 24 Eylül 2008
---	---

Şekil 4.9: Alan çalışması için alınan izinler

Alan çalışmasının ilk etapta 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile yapılması planlanmış, ancak pedagoglar ve okul yönetimiyle yapılan görüşmelerin ardından sadece 5. sınıf

öğrencileri ile bu çalışmanın gerçekleştirilmesinin daha uygun olduğu saptanmıştır. Pedagoglarla yapılan görüşmeler sonucunda; yaşları itibarıyla 5. sınıf öğrencilerinin bilinç düzeylerinin ve çevre algılarının daha gelişmiş olduğu, neden-sonuç ilişkilerini daha iyi kurabildikleri anlaşılmış, öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda ise 5. sınıf öğrencilerinin kültürel miras konusunda müfredata göre Sosyal Bilgiler dersi kapsamında eğitim aldıkları tespit edilmiştir. Bu durum, daha verimli sonuçlar almak açısından çalışmanın 5. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmesine neden olmuştur.

28.10.2008 tarihinde tüm izinlerin alınmasının ardından okul yönetimi ile tekrar irtibata geçilerek çalışmanın gerçekleştirilmesi için çocuklara en uygun zamanın seçilmesi istenmiş ve 26.11.2008 tarihine randevu alınmıştır.

İzinlerin alınmasından alan çalışmasının gerçekleştirilmesine kadar geçen 1 aylık zaman zarfı içerisinde pedagoglar eşliğinde çalışma kapsamında kullanılacak anket soruları hazırlanmıştır. Görsel malzeme kullanılmadan hazırlanan anket soruları 5 kişiden oluşan bir grup çocuk üzerinde denenmiş ve başarısız sonuçlar doğurmuştur. Bunun üzerine anket soruları görsel malzemelerle takviye edilmiş ve son haline getirilmiştir. Şekil 4.10'da pedagoglar eşliğinde oluşturulan anket föylerinden örnekler yer verilmiştir. Anket föylerinin tamamı ekler bölümünde yer almaktadır.

SOSYAL YAPILANALIZİ ANKET ÇALIŞMASI	KENTSEL KORUMA ÖLÇME - DEĞERLENDİRME ANKET ÇALIŞMASI
Sevgili arkadaşım bana edebildi imkanlarımda yardımcı olacağın için öncelikle sana çok teşekkür ederim. ☺ Bombay yapıları hakkında çalışmaya başlamadan önce seni ve aileni daha yakından tanımam gerekiyor. Bunun için öncelikle aşağıdaki soruları cevap vermeni istiyorum. Soruları cevaplamak rahat olabileceğin çünkü bu bir sınav değil. ☺ Burada önemli olan bana yardımcı olman için sorulara doğru cevaplar vermen. Sana şimdiden teşekkür ediyorum. ☺ 1- Ondağınuz evin adresini yazar mısın? Caddesi..... Sokak..... Apartman..... 2- Eviniz kondisyoner mi ait, yoksa kimin mülküdür? () Ev ahihiyiz () Kimisiye 3- Ondağınuz ev aşağıdaki yapılardan hangisine benzer? (a) (b) (c) (d)	Şimdi senden İstanbul' u ve yakın çevreni ne kadar tanıdığını bana göstermeni istiyorum. Tabii bunun için aşağıdaki soruları yanıtlaman gerekiyor. ☺ 1- "Tutuklu Eser" denince aklına ne geliyor? 2- İstanbul' da bulunan aşağıdaki tarihi eserleri isimleri ile eşleştirebilir misin? (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Şekil 4.10: Pedagoglar eşliğinde oluşturulan anket föylerinden örnekler

Tüm bu süreçlerden sonra gerçekleştirilen 1 günlük çalışma kapsamında ise; katılım tiplerinden ortak karar verme ve sosyal seferberlik kullanılarak, çocukların sosyal yapısını belirlemek amacıyla sosyal yapı analiz çalışması yapılmış, çocuklara Yedikule'nin tarih içindeki yeri ve önemi anlatılmış, onlarla İstanbul'un ve Yedikule'nin sahip olduğu kültürel miras üzerine tartışmalar gerçekleştirilmiş, bu konuda bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla ölçme-değerlendirme analiz çalışması yapılmış, çocuklardan günümüzde kullanılmayan ve atıl bir vaziyette duran yapılara ilişkin kullanım önerileri getirmeleri istenmiş ve resim çalışması yapılarak kültürel mirasın korunması konusundaki düşüncelerini arkadaşlarıyla sergi yolu ile paylaşmaları istenmiştir. Çizelge 4.1'de genel bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 4.1 : Çalışma hakkındaki genel bilgiler

Çalışma Hakkındaki Genel Bilgiler		
Yer ve Tarih	İstanbul-Yedikule • Ağustos 2008 okul yönetimiyle ilk görüşme • 24.09.2008 izin için Enstitüye başvuru • 28.10.2008 İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Valilik'ten izinlerin alınması ve okul yönetimiyle ikinci görüşme • 28.10.2008-26.11.2008 pedagoglar ile görüşme ve anket föylerinin hazırlanması • 26.11.2008 çalışmanın gerçekleştirilmesi	
Proje Konusu	İstanbul ve Yedikule'nin sahip olduğu kültürel miras ve bu mirasın korunması	
Katılımcı Aktörler	• Genç Osman İlköğretim Okulu 5. sınıf öğrencileri (100 öğrenci)	
Katılım Tipi	Ortak karar verme, sosyal seferberlik	
Katılımda Kullanılan Yöntemler	Verilerin Toplanması için	Anket ve Röportaj Çalışmaları
	Verilerin Değerlendirilmesi için	Çizim Çalışmaları
	Uygulama için	Medya ve İletişim
Çalışma Sonucu Kazanılması Gereken Davranışlar	• Çocuğun yaşadığı kenti tanınması, • Kültür mirası kavramını öğrenmesi, önemini kavraması • Yaşadığı çevrenin kültürel mirası hakkında bilgi sahibi olması, görüş bildirmesi • Kazanımlarını yakınları ile paylaşması	

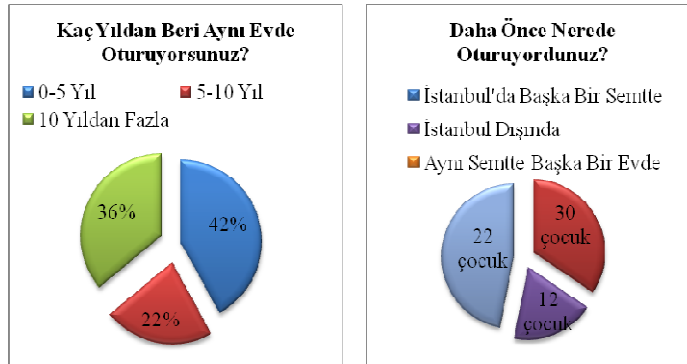
4.2.1 Sosyal yapı analiz çalışması

Çalışma kapsamında ilk olarak çocukları daha yakından tanıyabilmek ve sosyo-ekonomik durumlarını anlayabilmek amacıyla sosyal yapı analiz çalışması gerçekleştirilmiştir.

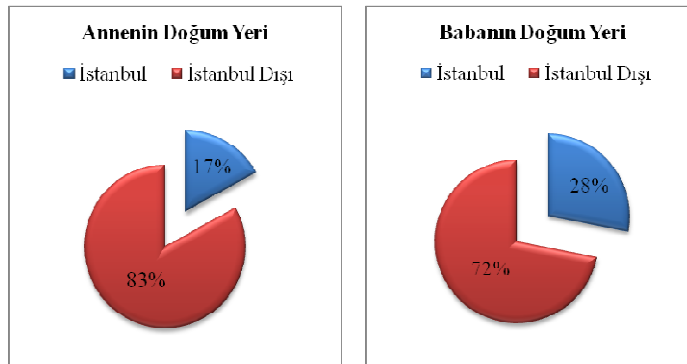
9 sorudan oluşan analiz çalışmasında çocuklardan; Yedikule'ye yakınlıklarını öğrenmek amacıyla adresleri, sosyal ve ekonomik durumlarını öğrenmek amacıyla aile durumları (ailedeki birey sayısı, anne-baba doğum yeri ve tarihi ile eğitim ve meslek durumu), evlerinin mülkiyet durumu, özellikleri ve kullanım senesi ile memnuniyetlerine ilişkin bilgi vermeleri istenmiştir.

- **Ailelerin doğum yeri ve ikamet durumları**

Yapılan anket çalışması sonucunda çocukların tamamının şu anda Yedikule'de oturdukları ancak 100 çocuktan 22'sinin daha önce İstanbul'da başka bir semtte, 12'sinin de İstanbul dışında yaşadıkları anlaşılmıştır. Şekil 4.11'de çocukların ikametgahlarına ilişkin bilgiye yer verilmiştir.

Şekil 4.11: Çocukların ikametgah durumu

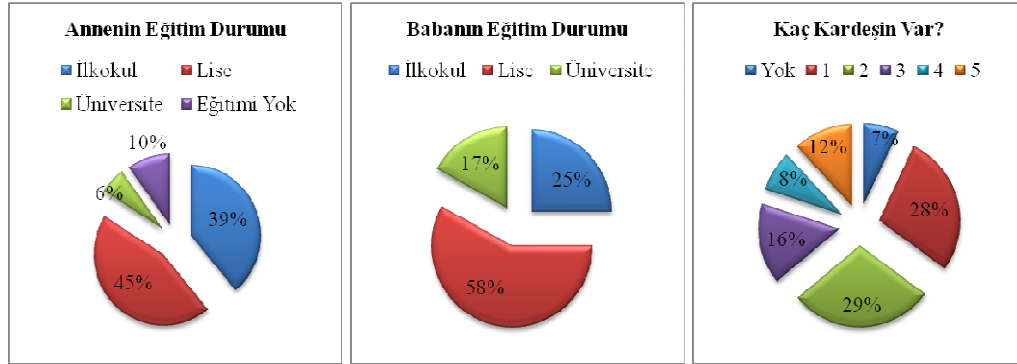
Şekil 4.12: Ebeveynlerin doğum yerleri

Ancak çocukların aile durumlarına bakıldığında şekil 4.12’den de anlaşılabileceği gibi genellikle göç sonucu İstanbul’a yerleştikleri görülmektedir.

Çocukların tamamının Yedikule’de oturuyor olması ve daha önce İstanbul dışında oturan çok fazla çocuğun bulunmaması; çocukların İstanbul’u ve Yedikule’yi tanıma potansiyellerini artırdığından çalışmanın amacına ulaşması bakımından olumlu bir etken doğurmaktadır.

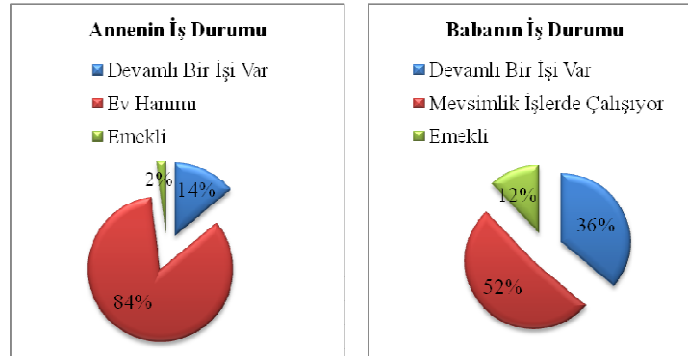
- **Ailelerin eğitim ve iş durumları**

Çocukların sosyal ve ekonomik durumlarına bakıldığında; aileleri genelde doğu illerinden göç eden çocukların 4 ve 5 kardeşleri olduğu, ailelerinin eğitim seviyelerinin yüksek olmadığı, annesi okuma yazma bilmeyen çocukların bulunduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin eğitim seviyesine bakıldığında ilkokul ve lise mezunu olanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Şekil 4.13’de ebeveynlerin eğitim durumları görülmektedir.

Şekil 4.13: Ebeveynlerin eğitim durumları ve kardeş sayısı

Ebeveynlerin iş durumlarına bakıldığında ise; çalışan anne sayısının çok az olduğu, babaların ise büyük çoğunluğunun devamlı bir işi olmadığı görülmektedir. Şekil 4.14’de ebeveynlerin iş durumları görülmektedir.

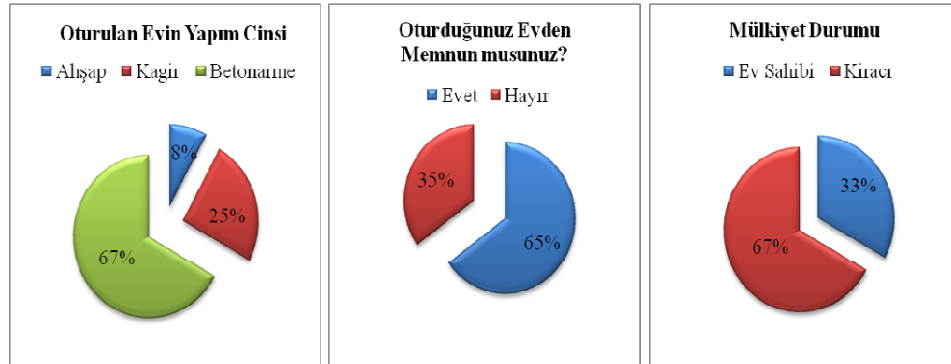
Şekil 4.14: Ebeveynlerin iş durumları

- Ailelerin yaşadıkları evlerin yapım cinsi, mülkiyet durumu ve çocukların bu evlerden memnuniyet durumları

Çocukların sosyal ve ekonomik durumları hakkında bilgi veren bir diğer unsurda yaşadıkları ortamdır. Çocukların nasıl bir ortamda yaşadıkları, kaç çocuğun korunması gerekli sivil mimarlık örneği evde oturduğunu tespit etmek amacıyla çocuklara resimle desteklenmiş bir soru sorulmuştur. Sorunun resimle desteklenmesinin en önemli sebebi, sivil mimarlık örneği tanımının çocuklar tarafından bilinmemesidir. Çocukların işaretlediği şıklardan; 20 çocuğun ahşap, 13 çocuğun kagir olmak üzere toplam 33 çocuğun sivil mimarlık örneği teşkil eden evde oturduğu, büyük bir kısmının bu evlerde kiracı olduğu, eski eserlerde oturan çocukların tamamının, betonarme apartmanda oturan çocuklardan ise 2'sinin evinden memnun olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.15: Çocukların oturdukları evleri tespit etmek amacıyla sorulan soru

Şekil 4.16: Çocukların oturdukları evler hakkında bilgi

Eski eserlerde oturan çocuklar evlerinin bakımsızlığı ve küçüklüğünden, betonarme apartmanda oturan 2 çocuk ise Marmaray Projesi kapsamında evlerinin

yıkılacağından dolayı duydukları memnuniyetsizliği ifade etmişlerdir. Şekil 4.15’de resim destekli soruya, şekil 4.16’de ise çocukların evlerine ilişkin verdikleri bilgilere yer verilmiştir.

Çocukların sosyal ve ekonomik durumları değerlendirildiğinde yaşam standartlarının çok yüksek olmadığı tespit edilmiştir. Ailelerin eğitim ve ekonomik durumlarının düşük olması çocukların kültürel miras ve koruma kavramlarına dair bilinç düzeylerinin sadece okulda edindikleri bilgiler doğrultusunda geliştiği ve yeterli olmadığı izlenimini vermektedir.

4.2.2 Ölçme değerlendirme analiz çalışması

Çalışmanın ikinci adımında ise; İstanbul’un ve Yedikule’nin sahip olduğu kültürel mirasa ve bu mirasın korunmasına ilişkin çocukların bilgi ve bilinç düzeyini ölçmek amacıyla hazırlanmış ölçme-değerlendirme analiz çalışması uygulanmıştır.

13 sorudan oluşan bu çalışmada çocuklardan; konuya ilişkin bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla “tarihi eser” tanımını yapmaları, İstanbul’da bulunan 10 tarihi eserin resimlerini isimleri ile eşleştirmeleri (Ayasofya Müzesi, Topkapı Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, Kız Kulesi, Galata Kulesi, Beyazıt Yangın Kulesi, Sirkeci Tren Garı, Mısır Çarşısı, Rumeli Hisarı ve Bozdoğan Kemer), İstanbul’un tarihi eser bakımından zengin olup olmadığı sorusuna cevap vermeleri, Yedikule’de bulunan 5 tarihi eseri resimleri ile eşleştirmeleri (Havagazı Fabrikası, Tren İstasyonu, Yedikule Zindanları, İmrahor Anıtı ve Hacı Evhattin Camii) ve Yedikule’de bulunan ahşap ve yığma evlerin tarihi eser olduğunu bilip bilmedikleri sorusuna cevap vermeleri istenmiştir.

Bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla; resimleri ve isimleri verilen yapılardan tarihi eser olabiceğini düşündükleri yapıları işaretlemeleri (İş Bankası Kuleleri, Haydarpaşa Tren Garı, Gökkafe, Çırağan Sarayı), nasıl bir evde oturmak istedikleri sorusuna (çok katlı apartman dairesi, müstakil betonarme bir bina, ahşap bir eski eser, kagir bir eski eserde), nasıl bir kentsel dokuda oturmak istedikleri sorusuna (tarihi evlerden oluşan kentsel bir dokuda, müstakil evlerden oluşan modern bir sitede), yıkılmak üzere olan eski eserlere yapılacak müdahaleye ilişkin yöneltilen soruya (yapı yıkılmadan onarılmalı yıkılacaksa da aynısı yapılmalı, yapı yıkılıp yerine çok katlı apartman yapılmalı) cevap vermeleri ve tarihi eserlerin onarılmasına ilişkin

düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Şekil 4.17’de çocuklar anket sorularını yanıtlarken görülmektedir.

Şekil 4.17: Çocuklar anket çalışması sırasında

- **Çocukların tarihi eser tanımı**

Yapılan anket çalışması sonucunda çocukların tamamının “tarihi eser” kavramını doğru bildikleri saptanmıştır. Çocukların tarihi eser tanımlarından bazıları şunlardır;

“Eskilerden kalan önemli eserler”

“Çok eskiden yeraltında kalan şeyler”

“Türkiyemizin güzel zenginlikleri”

“Eski evler”

“Eski anıtlar, müzeler”

“Eskiden kalan binalar, paralar, anıtlar”

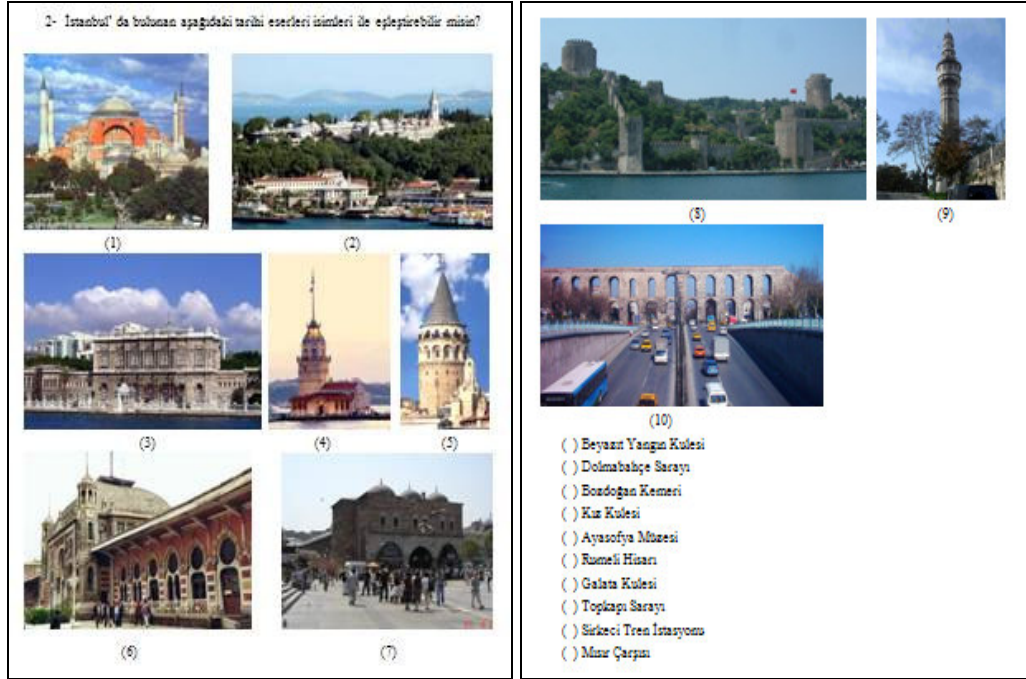
“Akşap evler”

Cevaplara bakıldığında isimlendiremeseler bile çocuklar tarihi eserleri taşınır ve taşınmaz olarak değerlendirebilmişler, anıtların ve arkeolojik kalıntıların yanında ahşap evlerin de birer tarihi eser olduklarını belirtmişler ve bu konuda bilgili olduklarını göstermişlerdir.

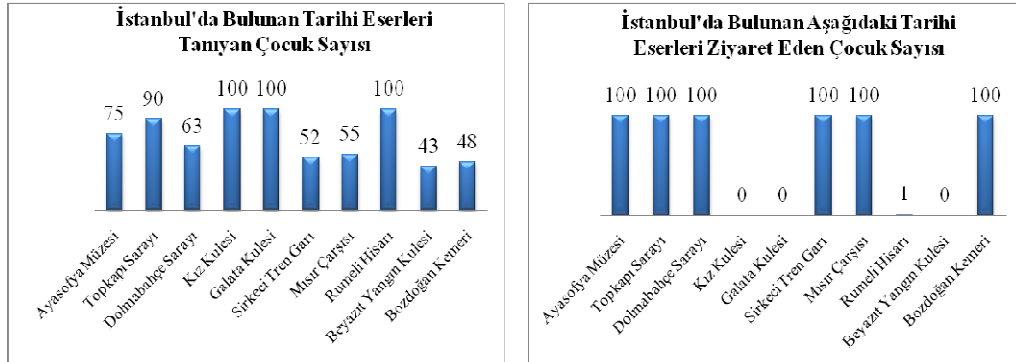
- **Çocukların İstanbul’daki tarihi eserleri resimleri ile eşleştirmesi ve bu eserleri ziyaret durumları**

Tarihi eser tanımını yapabilen çocuklardan İstanbul’da bulunan 10 tarihi eseri resim ve isimleriyle eşleştirmeleri ve bunlardan ziyaret ettiklerini işaretlemeleri istendiğinde çocuklardan çoğunun ziyaret etmeseler de eserleri tanıdıkları

görülmüştür. Şekil 4.18’de çocukların tarihi eser bilgisini ölçmek amacıyla sorulan soruya, şekil 4.19’da İstanbul’da bulunan tarihi eserleri tanıyan ve ziyaret eden çocuk sayısına yer verilmiştir.

Şekil 4.18: Çocukların tarihi eser bilgisini ölçmek amacıyla sorulan soru

Şekil 4.19: İstanbul’da bulunan tarihi eserleri tanıyan ve ziyaret eden çocuk sayısı

Çocukların tarihi eserlere yaptıkları ziyaretlerin bir okul gezisi sonucu gerçekleştiği, Rumeli Hisarını ziyaret eden 1 çocuğun ise ailesiyle beraber konser dinlemek üzere buraya gittiği tespit edilmiştir. Çocuklar ziyaret ettikleri yapıların resim ve isimlerinin tamamını doğru eşleştirememiş, buna rağmen ziyaret etmedikleri Kız Kulesi, Galata Kulesi ve Rumeli Hisarı’nı resim ve isimleri ile eşleştirmeyi başaramışlardır. Bu durum bu yapıları İstanbul silüetinde belirgin olarak yer almalarına bağlanmaktadır.

- **Çocukların İstanbul’u tarihi eser bakımından değerlendirmeleri**

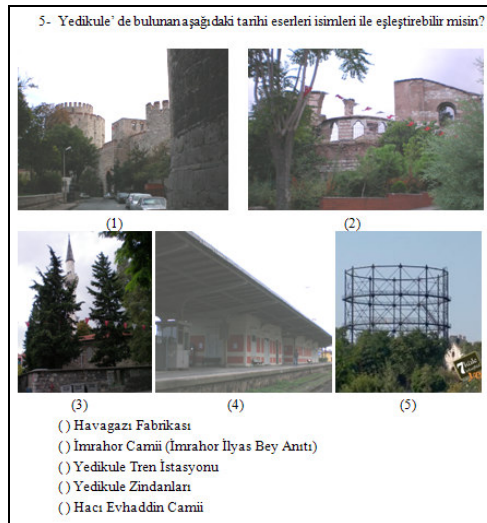
İstanbul’un tarihi eser bakımından zengin bir kent olup olmadığı sorulduğunda ise büyük çoğunluğunun bu soruya olumlu cevap verdiği görülmektedir. Şekil 4.20’de çocukların İstanbul’u tarihi eser bakımından değerlendirmeleri görülmektedir.

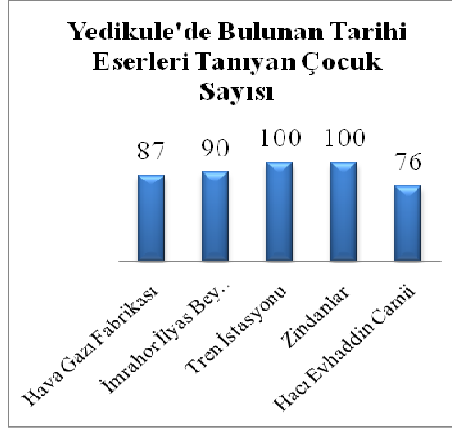
Şekil 4.20: Çocukların İstanbul’u tarihi eser bakımından değerlendirmeleri

- **Çocukların Yedikule’deki tarihi eserleri resimleri ile eşleştirmesi**

Çocuklardan Yedikule’de bulunan 5 tarihi eseri resim ve isimleri ile eşleştirmeleri istendiğinde; devamlı kullandıkları ulaşım aracına hizmet eden tren istasyonunun ile Yedikule silüetinde önemli yere sahip, Yedikule’nin her yerinden rahatça görülebilen Zindanların bütün çocuklar tarafından tanındığı görülmüştür. Şekil 4.21’de çocukların Yedikule’de bulunan tarihi eserlere yönelik bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla sorulan soruya, şekil 4.22’de Yedikule’de bulunan tarihi eserleri tanıyan çocuk sayısına yer verilmiştir

Şekil 4.21: Yedikule’deki tarihi eserlere yönelik bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla sorulan soru

Şekil 4.22: Yedikule’de bulunan tarihi eserleri tanıyan çocuk sayısı

Bu aşamaya kadar tarihi eser örneği olarak İstanbul ve Yedikule’deki anıtsal yapılardan bahsedilmiştir.

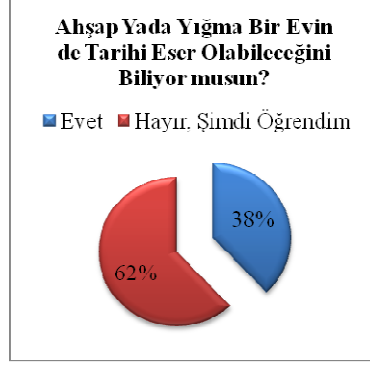
- **Çocukların sivil mimarlık örneklerine ilişkin bilgi düzeyleri**

Çocuklara ahşap ve yığma yapılarında birer sivil mimarlık örneği olarak tarihi eser olduğunu bilip bilmedikleri sorulduğunda, büyük çoğunluğunun bu konuda daha önce bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır.

Bu soru da çocuklara resim eşliğinde sorulmuş, böylece onların sivil mimarlık örneği özelliği gösteren evleri de tanımaları sağlanmıştır. Şekil 4.23’de çocukların sivil mimarlık örneklerine ilişkin bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik sorulan soruya, şekil 4.24’de çocukların bu konudaki bilgi düzeylerine yer verilmiştir.

Şekil 4.23: Çocukların sivil mimarlık örneklerine ilişkin bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla sorulan soru

Şekil 4.24: Çocukların sivil mimarlık örneklerine ilişkin bilgi düzeyleri

Çocukların sosyo-ekonomik durumlarının düşük olmasına rağmen yaşadıkları kentin ve çevrenin kültürel mirasına ilişkin bilgi seviyelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun okullarda verilen eğitim ve çocukların gözlem yetenekleriyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

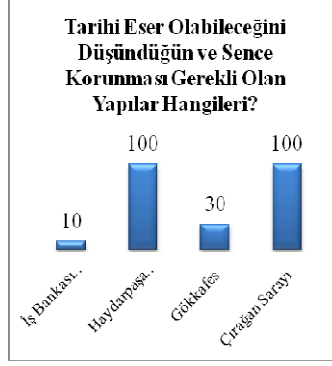
- **Çocukların korunması gerektiğini düşündükleri yapılar**

Çocukların tarihi eserler hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları tespit edildikten sonra, kentsel koruma konusunda bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla anketin ikinci bölümüne geçilmiştir.

Çocukların bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla yöneltilen soruların yanıtları incelendiğinde; tamamının Haydapaşa ve Çırağan Sarayı'nı kültür mirası olarak gördüğü, 30 çocuğun Gökkafe için de aynı düşünceye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Gökkafe'nin İstanbul silüetinde etkin bir yere sahip olması nedeniyle çocukların gözünde önemli bir yapı olarak algılanmasına bağlanmaktadır.

Şekil 4.25: Çocukların tarihi eser bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla sorulan soru

Şekil 4.26: Çocuklar için tarihi eser niteliği taşıyan yapılar

Şekil 4.25’de çocukların tarihi eser bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla sorulan soruya, şekil 4.26’da ise çocuklar için tarihi eser niteliği taşıyan yapılara yer verilmiştir.

- **Çocukların tarihi evlere ve çevrelere yatkınlıkları**

Çocukların tarihi evlere ve çevrelere olan yatkınlıkları incelendiğinde; mevcutta eski eserlerde oturan ve yaşam koşullarından memnun olmayan çocuklar da dahil olmak üzere büyük çoğunluğunun iyi durumda olan kagir tarihi bir evde oturmak istediği, yine büyük bir çoğunluğunun bir site yaşamını değil tarihi bir kent dokusunda yaşamayı tercih ettiği tespit edilmiştir. Çocuklar ahşap değil de kagir bir evde oturmak istemelerini, şu şekilde açıklamışlardır;

“...ahşap evde oturuyoruz. Çok çabuk eskiyor. Oysa evimiz taştan olsaydı hemen eskimezdi...”

“...biz çok katlı betonarme apartmanda oturuyoruz. Ailem tercihi bana bıraksa ben taştan yapılmış en fazla iki katlı evde oturmak isterdim. Ama evimin a şikkındaki değilde d şikkındaki gibi olmasını isterdim. Çünkü Yaprak Dökümü’ndeki eve çok benziyor...”

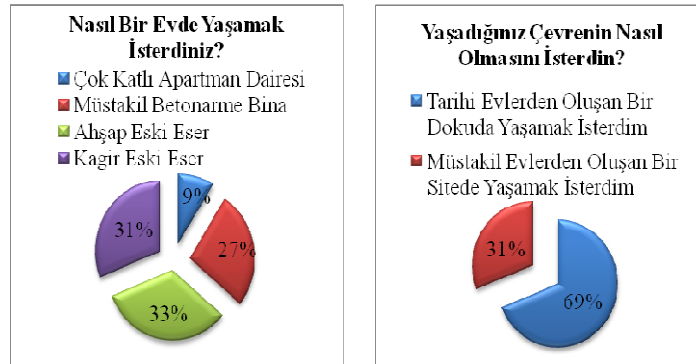
“...biz ahşap evde oturuyoruz. Geçen gün az kalsın yangın çıkıyordu evimizde. Kardeşim yanan mumu yere düşürdü. Ahşap evler çok tehlikeli hemen yanabilir. Ben o yüzden ahşap evde oturmak istemiyorum. Ama d şikkındaki gibi taştan bir evde oturabilirim...”

Çocukların site yaşamını tercih etmemelerinin sebebi ise; güvenlik çemberine alınmış sitelerde her an izleniyormuş etkisinin ve baskısının çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz etkiye bağlanmaktadır. Şekil 4.27’de çocukların tarihi evlere ve

çevrelere olan yatkınlıklarını ölçmek amacıyla sorulan sorulara, şekil 4.28’de ise çocukların bu sorulara verdikleri yanıtlara yer verilmiştir.

Şekil 4.27: Çocukların tarihi evlere ve çevrelere olan yatkınlıklarını ölçmek amacıyla sorulan sorular

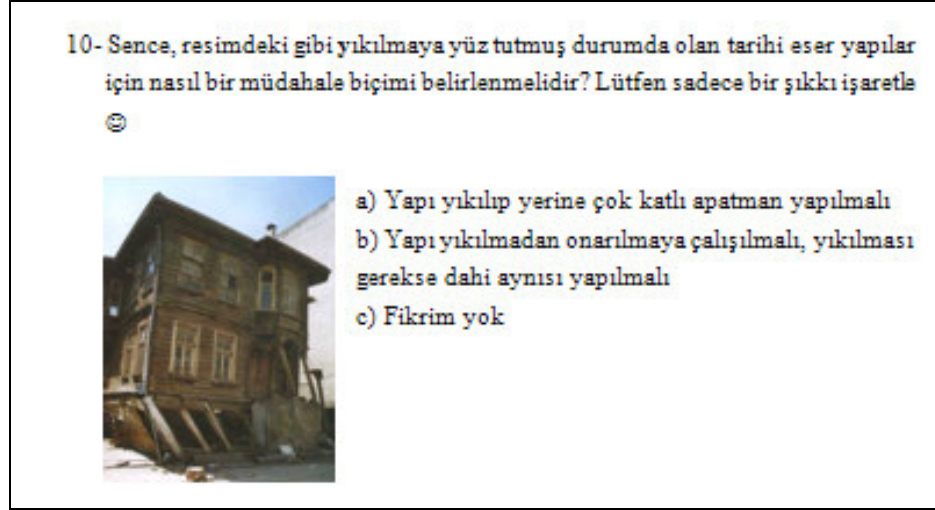
Şekil 4.28: Çocukların tarihi evlere ve çevrelere olan yatkınlıkları

- **Çocukların tarihi eserlere yapılacak müdahaleler hakkındaki düşünceleri**

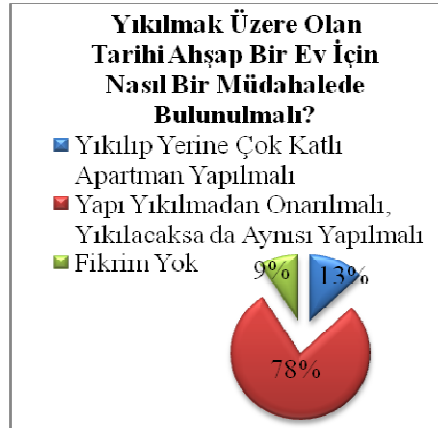
Çocuklara yıkılmak üzere olan tarihi bir ahşap yapıya nasıl bir müdahalede bulunulmasının daha doğru olacağı sorulduğunda ise sadece 13’ü yapının yıkılması ve yerine çok katlı apartman yapılmasını, çok büyük bir kısmının ise yapının yıkılmadan onarılması, yıkılacaksa bile yerine yenisinin yapılmasını istediği

görülmektedir. Bu durum çocukların genelde az katlı olan tarihi evlerin boyutlarını kendilerine daha yakın bulmalarına bağlanmaktadır.

Şekil 4.29'da çocukların tarihi evlerin onarımına ilişkin görüşlerini almak üzere sorulan soruya, şekil 4.30'da ise çocukların verdikleri cevaplara yer verilmiştir.

Şekil 4.29: Çocukların tarihi evlerin onarımına ilişkin görüşlerini almak üzere sorulan soru

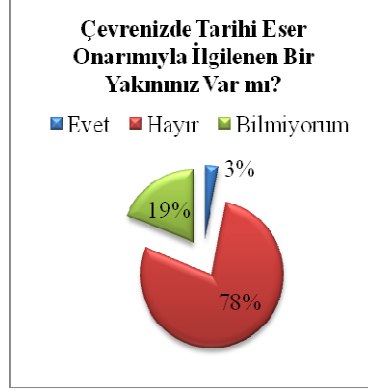

Şekil 4.30: Çocukların tarihi evlerin onarımına ilişkin görüşleri

- **Çocukların tarihi eser onarımında çalışan yakınlarına ilişkin bilgiler**

Çocuklara çevrelerinde tarihi eser onarımıyla ilgilenen bir yakınları olup olmadığı sorulduğunda sadece annesi mimar olan bir çocukla, babaları inşaat ustası olan 2 çocuğun soruya olumlu cevap verdiği görülmüştür.

Şekil 4.31'de çocukların tarihi evlerin onarımında çalışan yakınlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 4.31: Çocukların tarihi evlerin onarımında çalışan yakınlarına ilişkin bilgiler

- **Çocukların tarihi eser onarımı hakkındaki düşünceleri**

Ayrıca çocuklara tarihi eserlerin onarımı hakkında ne düşündükleri sorulduğunda, bütün çocukların onarım konusuna olumlu baktıkları görülmektedir. Bu konudaki görüşlerin bazıları şunlardır;

“Tarihimiz yaşadığı için çok mutlu oluyorum, bence bunlar onarılacağı zaman altından tarihi eşyalar çıkar. Bunlar onarılan tarihi yapıların içine konabilir”

“Eski yapıların onarılmaları iyi olur yoksa birisinin kafasına yıkılır”

“Bence tarihi eserler yıkılmadan önce onarılmalı”

“Tarihi eserler yıkılmasın insanlar tarihimizi daha çok tanısin”

“Eğer tarihi eser yıkılır da yerine aynısı yapılırsa o tarihi eser yerine geçmez”

“Eğer çok kırık dökükse zarar vermeden düzeltilmeli”

“Mühendis olsaydım evlerin bütün hepsini restore ederdim”

Cevaplara bakıldığında çocukların tarihi eserler konusunda son derece bilgili, bilinçli ve duyarlı oldukları, tarihi eserlere ilişkin “restore etmek” gibi temel kavramları bildikleri, hatta tarihi eserlerin onarılmasında özgün malzeme kullanımının o eserin yaşadığı dönemi yansıtmayı açısından ne kadar önemli olduğunu bildikleri, tarihi eserleri geçmişimize tutulan bir ayna olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

3 çocuk haricinde çevrelerinde eski eser onarımına ilişkin bir işte çalışan kimse bulunmayan, sosyo-ekonomik yönden düşük gelir grubunda yer alan çocukların koruma konusunda bu kadar bilinçli olmaları okulda aldıkları eğitimin kalitesine bağlanmaktadır.

4.2.3 Yedikule'nin kültürel mirasına ilişkin çocuklarla gerçekleştirilen sohbet ve çocukların bu mirasın kullanımına yönelik geliştirdikleri öneriler

Çocukları daha yakından tanıdıktan ve koruma konusundaki genel fikirlerini aldıktan sonra çalışmanın asıl amacı olan Yedikule'deki kültürel miraslara ilişkin sohbete geçilmiştir.

Çocuklara Yedikule'de bulunan ve çalışmanın odak noktasını oluşturan Zindanlar, Hacı Evhattin Camii, İmrahor Anıtı, Tren İstasyonu ve Cer atölyeleri ile Havagazı Fabrikası hakkında bilgi verilerek, Hacı Evhattin Camii'nin ünlü bir mimarın eseri olduğu için, Yedikule Zindanları'nın önemli tarihi olaylara tanıklık ettiği için, İmrahor Anıtı'nın farklı bir kültürün özelliklerini yansıttığı için, Tren İstasyonu ve Cer Atölyeleri'nin mimari bir yapım tarzının istasyon binalarındaki ilk örnekleri olduğu için, Havagazı Fabrikası'nın ise bir devrin yaşam koşullarını yansıttığı için korunduğu anlatılmış, böylece çocukların bir eserin korunması için sadece yapım tarihine değil, farklı kriterlere de bakıldığını kavramaları sağlanmıştır.

Bu aşamadan sonra yapıyı çok eski tarihlere dayanan eserlerin bugünkü durumlarına ilişkin bir tartışmaya geçilmiş ve çocuklardan günümüzde kullanılmayan Havagazı Fabrikası ve Cer Atölyeleri'ne ilişkin kullanım önerileri getirmeleri istenmiştir. Çocukların şu anda kullanılmayan ve bakımsız durumda olan Cer Atölyeleri'ne ilişkin getirdikleri önerilerden bazıları şunlardır;

“Bizim okulumuzun altından Marmaray tüpü geçiyor. Bu nedenle okulumuz yıkılacakmış. Cer Atölyeleri çok büyük, hem bahçesi de var. Orası bizim okulumuz olsun.”

“Bizim evimiz Marmaray tüpü yüzünden yıkılacak. Cer atölyeleri şu an kullanılmıyor bildiğim kadarıyla, orayı tamir etsinler, biz orada yaşayalım”

“Oradaki yapılar çok kötü. Okulumuzun karşısında bulunan eski evleri tamir ediyorlar. Cer atölyesini de tamir etsinler orası da kullanılsın”

“Geçen hafta orada bulunan lastikler yandı. Orası lastik deposuymuş, oysa siz bize tarihi eser dediniz. Peki o zaman lastiklerin orada ne işi var? Neden tarihi eserlere yangın çıkartıp zarar veriyorlar. Bizim öğretmenimiz çok kızıyor biz tarihi eserlere zarar verince. Ama bu zararı büyükler yaptı. Büyük bize örnek olmalı. Tarihi eserlere zarar vermemeli”

“Cer atölyelerinde bazen film çekimleri oluyor. Çok korkunç bir yer. Orasını Hollywood yapsınlar, korku filmleri orda çekilsin.”

“Benim dedem makinistti. Oranın eski resimleri var evimizde. Eskiden çok güzelmiş, gene o hale çevirsinler.”

“Orada suç işleniyor. Kötü bir yer. Geçen gün tinerci çocuklar yangın çıkardı orada. Oradan korkuyorum. Onarsınlar bir an önce.”

Havagazı Fabrikası’na ilişkin olarak ise ilettikleri görüşler şunlardır;

“Orada eskiden yakmak için gaz üretenlarmış, doğalgaz çok pahalı oldu artık. Orada gene gaz üretsınler biz o gazla ısınalım. Doğalgaza paramız yetmiyor.”

“Benim babamı işten çıkarttılar, orası madem eskiden fabrikaymış gene fabrika olsun. Babamı da işe alsınlar.”

“Orasını Galata Kulesi gibi yapsınlar. İçine girilsin, yemek yensin.”

“Çok yüksek bir yer, gözlemevi olsun.”

“Hava gazı fabrikasının orda köpekler var. Ben oradan çok korkuyorum. Annem oralara gitmemi yasakladı. Halbüki köpekler olmasa, orası boş kalmasa tam oyun oynanacak bir yer”

“Ben orasıyla ilgili bir belgesel izlemiştim. Tarihi eser olduğunu biliyordum. Benim annem mimar söyleyeyim de orasını onarsın”

Görüldüğü gibi çocukların hepsi bakımsız olan Cer Atölyeleri’nin kötü durumda olduğundan ve suç mekanına dönüştüğünden bahsetmekte, buradan korktuklarını dile getirmekte, ancak hiçbirini yıkılmasını istememektedir.

Çocukların Cer Atölyeleri ve Havagazı Fabrikası’na günümüz şartlarına uygun işlevler getirebildikleri de görülmektedir. Bu durum aynı zamanda çocukların günümüz şartlarını çok iyi gözlemlediklerinin de bir belirtisidir.

4.2.4 Resim çalışması

Gerçekleştirilen anket çalışmaları ve kültürel mirasa ilişkin sohbetin ardından çocukların düşüncelerini okulda bulunan diğer arkadaşları ile paylaşmaları amacıyla bir sergi oluşturmak üzere çizim çalışmalarına geçilmiştir.

Şekil 4.32’de çocuklar resim çalışması yaparken görülmektedir.

Şekil 4.32: Çocuklar resim çalışması sırasında

Çizim çalışmasında çocuklardan İstanbul'da bulunan bir tarihi eseri ya da kendileri için önem arzeden bir yapıyı resmetmeleri istenmiştir.

Anket sonuçlarından biri olan; çocukların İstanbul silüetinde önemli yere sahip tarihi eserleri daha iyi tanıdıkları yargısına resim çalışmaları sonucunda da varılmıştır.

Gerçekleştirilen çalışmada çocukların en çok İstanbul silüetinde etkin rol oynayan tarihi eserleri resmettikleri görülmüştür.

Çocuklar özellikle Kız Kulesi, Galata Kulesi, Ayasofya Müzesi, Yedikule Hava Gazı Fabrikası, Yedikule Zindanları'nı resmetmişlerdir.

İstanbul silüetine etkisi olmayan ancak Sultanahmet Meydanı'nda bulunmaları ve açık havada sergilenmeleri bakımından her zaman erişim imkanı bulunan Alman Çeşmesi ve Mısır Dikilitaşı'nın resmini de çizmişlerdir.

Tarihi eser olmasa da silüetteki baskın etkisi nedeniyle Gökkafe de çocuklar tarafından çok sık resmedilmiştir. Bu durum çocukların algısında yaptıkları gözlemlerin ne derece önemli olduğunun bir belirtisidir.

Resim çalışmalarında bir diğer dikkat çekici nokta ise çocukların tarihi eserleri renkleri ile resmetmiş olmalarıdır.

Çocuklar Galata Kulesi için gri rengi tercih ederlerken Ayasofya Müzesi için pembe ve turuncu tonlarını kullanmışlardır. Bu da çocukların tarihi eserler konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olduğunun bir belirtisidir. Çocuklar gidip gezmeseler bile önemli tarihi eserleri kitaplardan ya da televizyondan gördükleri kadarıyla renkleri ve şekilleri ile akıllarında tutma yeteneğine sahiptirler.

Şekil 4.33'de çocukların gözü ile Kız Kulesi'ne, şekil 4.34'de çocukların gözünden Galata Kulesi'ne, şekil 4.35'de çocukların gözünden Ayasofya Müzesi'ne, şekil 4.36'da çocukların gözünden Yedikule Zindanları'na, şekil 4.37'de çocukların gözünden Yedikule Havagazı Fabrikası'na, şekil 4.38'de çocukların gözünden Alman Çeşmesi ve Mısır Dikilitaşı'na, şekil 4.39'da ise çocukların gözünden İstanbul silüetine yer verilmiştir.

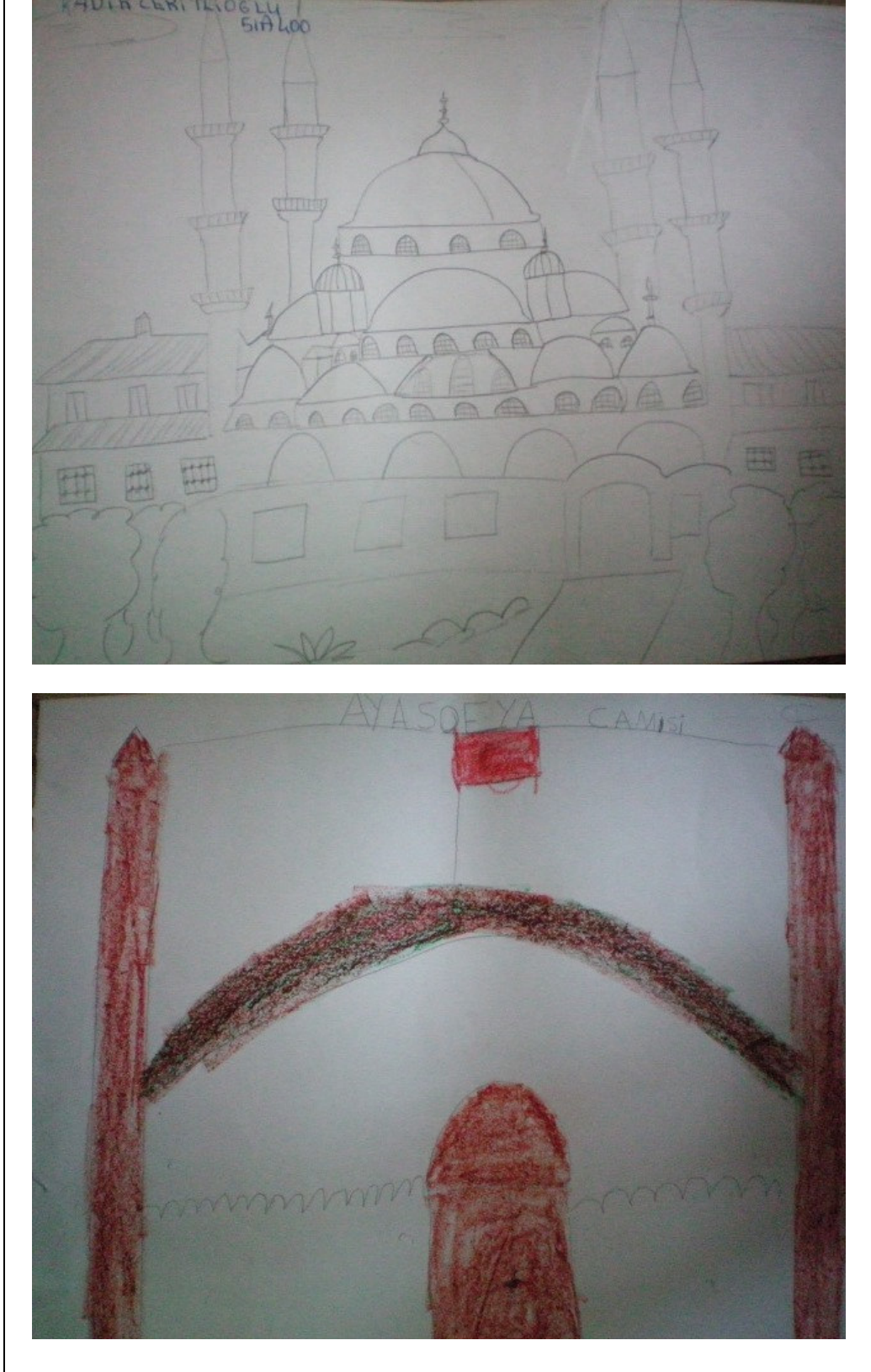
Çocuklar yaptıkları resim çalışmaları ile hem resim yeteneklerini ortaya koymuşlar, hem tarihi eser bilgilerini pekiştirmişler, hem de tarihi eserlerin korunmasında ne kadar istekli ve bilgili olduklarını ortaya koymuşlardır.

Şekil 4.33: Çocukların gözünden Kız Kulesi

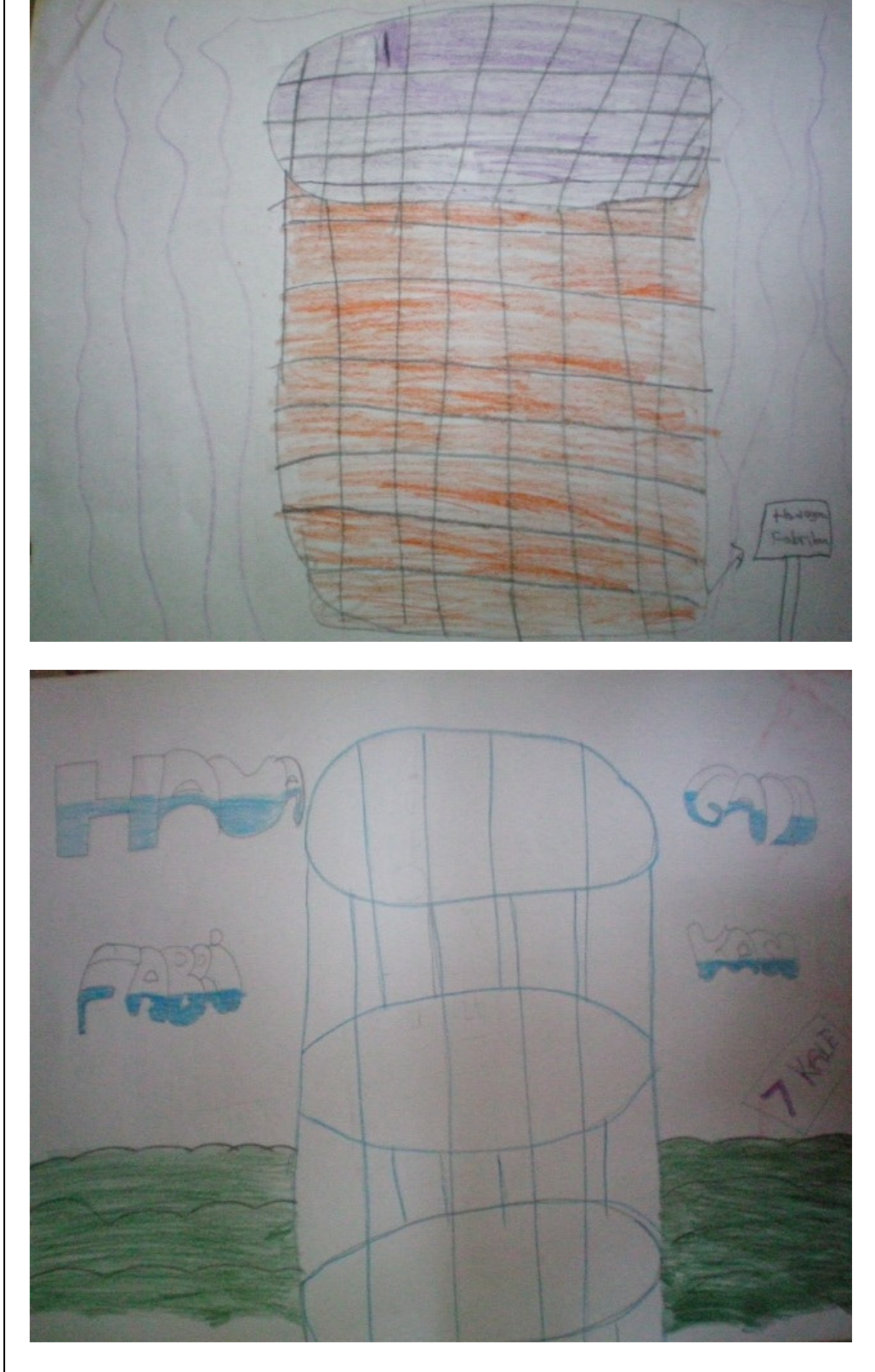
Şekil 4.34: Çocukların gözünden Galata Kulesi

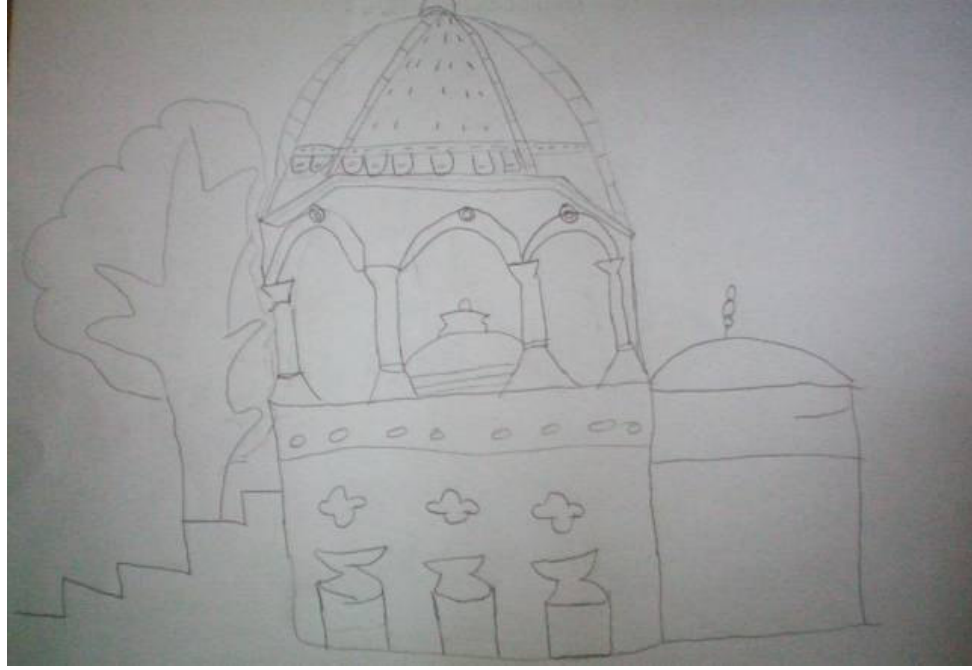
Şekil 4.35: Çocukların gözünden Ayasofya Müzesi

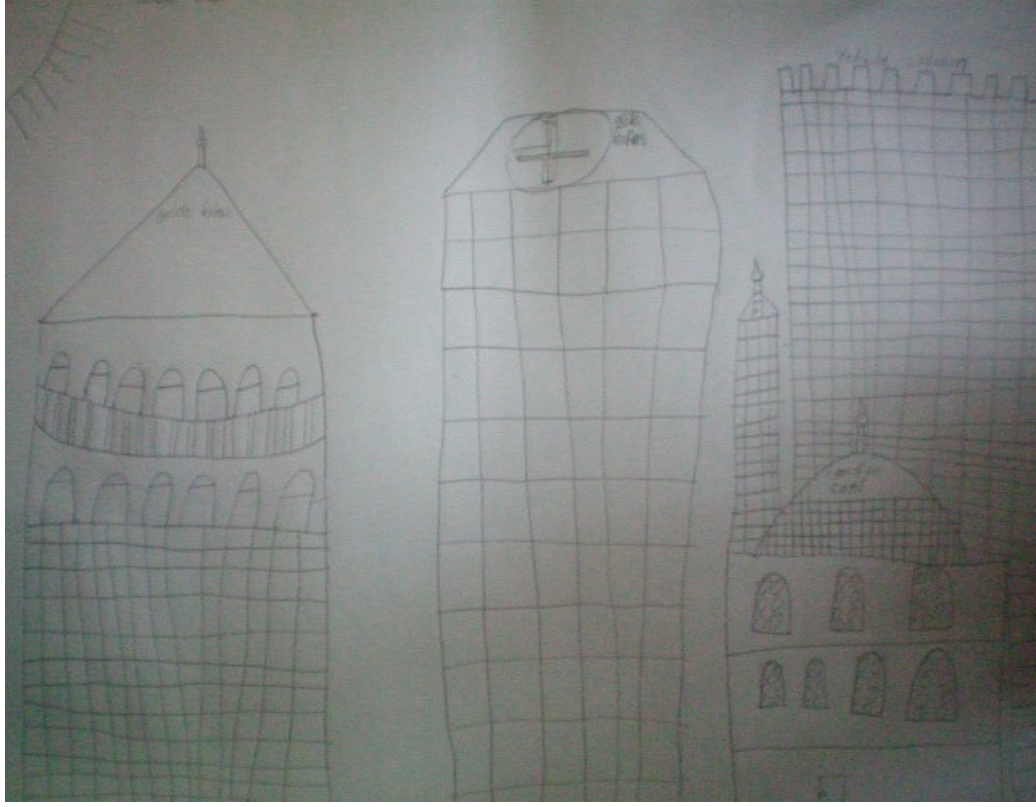
Şekil 4.36: Çocukların gözünden Yedikule Zindanları

Şekil 4.37: Çocukların gözünden Yedikule Havagazı Fabrikası

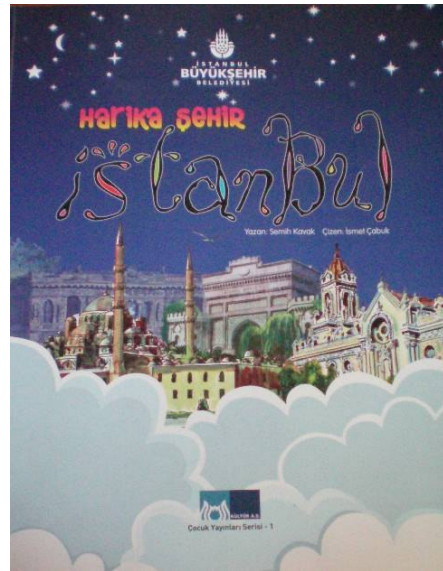
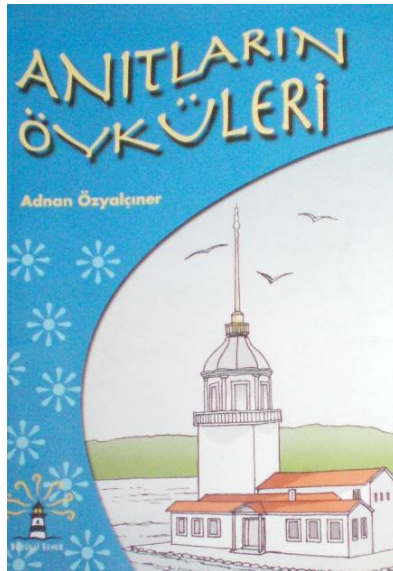

Şekil 4.38: Çocukların gözünden Alman Çeşmesi ve Mısır Dikilitaşı

Şekil 4.39: Çocukların gözünden İstanbul Silüeti

Resim çalışmasının ardından çocuklardan öğrendikleri konuları evde büyükleri, okulda diğer arkadaşları ile paylaşmaları istenmiş ve tarihi eserler hakkında daha çok bilgi edinlerini sağlamak amacıyla, sınıf kütüphanelerinde bulundurmaları için 2 kitap hediye edilmiştir. Şekil 4.40’da çocuklara hediye edilen kitaplar görülmektedir.

Şekil 4.40: Çocuklara hediye edilen kitaplar

4.3 Bölüm Değerlendirmesi

Çocukların kültürel miras konusunda bilgi ve bilinç düzeylerinin ölçülmesini, yaşadıkları tarihi çevreyi tanımalarını ve bu çevreye korumacı bir şekilde yaklaşımlarını hedefleyen, günümüzde kullanılmayan tarihi eserlerimizin geleceğe aktarılmasında görüş bildirmelerini amaçlayan, kültürel miras çeşitliliği nedeniyle Yedikule’de gerçekleştirilen alan çalışmasında; 24.09.2008 tarihinde resmi izinlerin alınması için enstitüye yapılan başvuru ile başlayan süreç 26.11.2008 tarihinde çalışmanın gerçekleştirilmesi ile son bulmuştur.

Çalışma kapsamında çocukların sosyo ekonomik durumları ile kültürel mirasın korunmasında konusundaki bilgi ve bilinç düzeylerini ölçmeyi amaçlayan anket çalışmaları gerçekleştirilmiş, çocuklardan atıl durumda bulunan kültürel değerlere ilişkin görüş bildirmeleri istenmiştir.

Sosyal durumun değerlendirilmesi amacı ile yapılan “Sosyal Yapı Analiz Çalışması” sonucunda Yedikule’de yaşayan çocukların sosyo ekonomik yönden düşük gelir seviyesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu durum, çocukların kültürel mirasın korunması konusunda yeterli bilgi ve bilinç düzeyine sahip olmadıklarını düşündürmüş, ancak yapılan “Ölçme – Değerlendirme Analiz Çalışması” sonucunda, çocukların bu konudaki bilgi düzeylerinin beklenilenden daha iyi seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi, öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkmış, kültürel miras konusunun Sosyal Bilgiler dersi kapsamında ele alındığı belirtilmiştir.

Kültürel mirasın korunması konusunda çocuklarla gerçekleştirilen resim çalışması sonucunda; çocukların çizdikleri resimlerde daha çok kent silüetine etki eden tarihi eserlere yer verdikleri, hatta tarihi eserleri kendi renkleri ile boyamaya özen gösterdikleri, bunun yanı sıra silüette baskın bir etkisi olan Gökkafeşi de korunması gerekli bir yapı olarak resim çalışmalarına kattıkları görülmüştür. Bu çalışma sonucunda çocukların çevrelerine karşı son derece duyarlı oldukları, çok iyi gözlem yapabildikleri, fakat gözlemlerinde kimi zaman yanılabildikleri tespit edilmiştir. Çocuklarla yapılan sohbet sonucunda ise onlara fırsat verildiği takdirde atıl durumda bulunan eski eserlerin yeniden kullanımına ilişkin çok yaratıcı görüşler sunabildikleri; eski eserlerin yıkılmasından çok korunmasını istedikleri; fikirlerini demokratik olarak özgürce ifade edebildikleri ortaya konmuştur.

5. DEĞERLENDİRME

Bu çalışmanın amacı; çocuk katılımının toplum, çocuk ve katılımcı gruplar için anlam ve önemini anlatmak, kültürel kimliğin ve tarihsel mirasın korunmasında geleceğin yetişkinleri ve mirasçıları olan çocuklara yaşadıkları tarihsel çevrelerin gelişimine ilişkin söz hakkı verilmesinin gerekliliğini vurgulamak, çocukların bu konudaki görüşlerini almak için onları sıklıkla ve bunalmadan hangi süreç ve yöntemlerin kullanılması gerektiği sorusuna cevap aramak ve çocuklara bu imkan verildiği takdirde neler yapabileceklerini görmek ve göstermektir.

Çalışma kapsamında ilk olarak çocukların yaşadıkları tarihsel dokuya sahip çıkma bilincine erişmelerini sağlayacak katılım kavramı üzerinde durulmuş, çocuk katılımının önemi ve özellikleri ile yurtdışında ve Türkiye’de bu konuda çalışan kurum ve kuruluşlar tanımlanmış, gerçekleştirilen organizasyonlar araştırılmış ve çocukların kentsel korumaya katılımlarına ilişkin yapılan çalışmalarla bu konuda kullanılan yöntem ve süreçler hakkında bilgiler verilmiştir.

Bu anlamda; çocuk katılımının 20.yy’da gerçekleştirilen yasal düzenlemelere paralel olarak gelişim göstermiş olmasına rağmen üzerinde hala tartışılan bir kavram olduğu anlatılmış, geleceğin mirasçıları ve yetişkinleri olan çocukların yaşamlarına ve geleceklerine ilişkin kararlarda söz sahibi olmaları gerektiğinin gözardı edilemez bir durum olduğu belirtilmiş, çocukların kendilerini etkileyen kararlarda söz sahibi olmalarının; becerilerini geliştirmek için onlara fırsat yaratacak, yaratıcılıklarını destekleyecek, sorumluluk duygularını artıracak, başkalarına saygı duymayı, ortak çalışma anlayışını ve demokratik hayatı onlara öğretecek bir süreç olması nedeniyle önemi vurgulanmıştır. Gerçekleştirilen araştırma sonucunda; çocuk katılımının gerek hükümetler gerekse yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri tarafından daha ciddiye alındığı görülmüş, bu konunun artık ilgili birimler tarafından çalışma politikalarına katıldığı da tespit edilmiştir.

Çocukların özellikle yaşadıkları çevreyi şekillendiren karar süreçlerine katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Bu hususta; çeşitli nedenlerle yok olmaya yüz tutmuş kültürel mirasları barındıran tarihi kentlerde yaşayan çocukların, korumanın

sürekliliği açısından tarihi eserlere ilişkin alınan kararlarda fikirlerini bildirmeleri sağlanmalıdır. Çocukların kendi aldıkları kararları uygulamada daha başarılı oldukları gözönüne alındığında; onların istemleri doğrultusunda kentlerin korunmasına ilişkin alınan kararların uygulanması, yetişkinlerin onlara dikte ettikleri kararların uygulanmasından daha başarılı sonuçlar doğuracaktır.

Bu nedenle çalışma kapsamında; yurtdışında ve Türkiye’de çocukların kentsel korumaya katılımlarına ilişkin gerçekleştirilen örnek çalışmalar incelenmiş, çocukların bu konuda nasıl bir katılım sergiledikleri değerlendirilmiştir.

Çocuk katılımının sürekliliği, gerçekleştirilen çalışmanın bir eğitim programına dahil edilmesinin yanında çalışmada kullanılan katılım türlerine ve sürecine de bağlıdır. Kullanılacak yöntemlerin birbirleriyle, süreçle ve çocukların yaşadıkları kültürle olan ilişkisi, yapılan çalışmanın başarısı açısından önemli bir adım oluşturmaktadır. Bu nedenle örnekler incelenirken özellikle katılım yöntemleri ve katılım sürecinin de üzerinde durulmuştur.

İncelenen örnekler değerlendirildiğinde; hükümet ve yerel yönetim destekli olarak gerçekleştirilen bu çalışmaların bir eğitim programı çerçevesinde ele alındığı ve geri beslemelerle sürekliliğinin sağlandığı görülmüş, ancak bu çalışmalarda çocukların karar verme sürecinden çok bilgilenme sürecine katılım sergiledikleri tespit edilmiştir. Çocukların karar verme sürecine yeteri kadar dahil edilememeleri çocuk katılımını yetişkin katılımından ayıran en önemli fark olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde ise, tüm bu veriler ışığında özgün bir proje gerçekleştirilmiş; tarihi yarımada bulunan ve önemli kültürel değerlere ev sahipliği yapan Yedikule’de 11 yaşındaki 100 çocuktan oluşan bir grupla kültürel mirasın ve tarihi çevrelerin korunması üzerine bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen alan çalışmasında yaşanan bölgeye ve çocukların özelliklerine göre katılım yöntemleri belirlenmiş ve süreçle ilişkisi ortaya konmuştur. Çalışmada soruları pedagoglar eşliğinde hazırlanan, çocukların sosyo-ekonomik durumlarını ölçmeyi amaçlayan sosyal yapı analiz çalışması ve kültürel miras ve koruma konusundaki bilgi ve bilinç düzeylerini ölçmeyi amaçlayan ölçme-değerlendirme analiz çalışması gerçekleştirilmiş, kültürel miras odaklı resim çalışması yapılmış, çocuklardan atıl durumda bulunan tarihi eserlerin kullanımına yönelik öneri getirmeleri istenmiştir. Alan çalışması sonucunda; sanılanın aksine çocukların bilinç düzeylerinin çok

yüksek olduğu, çevrelerini çok iyi gözlemledikleri, katılım yolu açıldığı takdirde atıl durumda bulunan tarihi eserlerin günümüz ihtiyaçlarına göre kullanılması için çeşitli önerilerde bulunabildikleri, fikirlerini söylemekte çekinmedikleri ve demokratik bir çerçevede fikirlerini aileleri ve arkadaşları ile paylaşabildikleri görülmüştür.

Gerçekleştirilen çalışmaların sonucuna bakıldığında; günümüzde hala tartışılan bir kavram olan çocuk katılımının hem toplum, hem çocuk hem de katılımcı diğer gruplar için son derece yararlı olduğu, çocuk katılımında genellikle çocukların bilgi ve bilinç düzeyini arttırmaya yönelik katılım türlerine başvurulduğu, bunun için çeşitli eğitim programlarının hazırlandığı görülmüş, ancak yapılan özgün araştırma sonucunda çocukların karar verme süreçlerinde de katılım sergileyecek kadar bilinçli oldukları tespit edilmiş; özellikle tarihi kentlerde yaşayan çocukların, geleceğin mirasçıları olarak kendi kentleri üzerinde söz sahibi olmaya hakları olduğu savunulmuş ve kentsel korumada sürdürülebilirliğin sağlanması için çocuk katılımının gerekliliği ortaya konmuştur.

KAYNAKLAR

- Adams, E., and Ingham, S.,** 1998: Children's Participation in Environmental Planning, London.
- Alderson, E.,**1995: Listening to Children: Children, Ethics and Social Research, Barnardos Essex,UK.
- Ahunbay, Z.,** 1999: Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, YEM Yayın, İstanbul.
- Aygen, Z.,** 1992: Koruma ve Kullanıcı Katkısı Tarihsel Temeller ve Günümüzdeki Olanaklar, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akyüz, E.,** 1999: Cumhuriyet Döneminde Çocuk Hukukundaki Gelişmeler, A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.
- Baysal, E., Çavdar, Ç.R., and Yılmaz, O.M.,** 2008: Mimarlığı Keşfetmenin Yeni Yolu: Çocuk ve Mimarlık Projeleri, *Çocuk ve Mimarlık Toplumsal Bir Eğitim Modeli TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi*, Ankara.
- Beyazıt, N.,** 1982: Planlama ve Tasarlamaya Katılma, İ.T.Ü. Matbaası, İstanbul.
- BM.,** 1990: Çocukların Yaşatılmaları, Korunmaları ve Geliştirilmelerine İlişkin Dünya Bildirgesi ve Dünya Bildirgesinin Uygulanması İçin Faaliyet Planı, New York.
- BM.,** 1992: United Nations Division for Sustainable Development - Agenda 21, alındığı tarih 20.10.2007
<<http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21toc.htm>>
- Candan, K.T.,** 2008: Kentin Üzerinde Gözler Var, *Çocuk ve Mimarlık Toplumsal Bir Eğitim Modeli TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi*, Ankara.
- Chawla, L.,** 2001: Evaluating Children's Participation: Seeking Areas of Consensus, *PLA Notes*, 9 – 3.
- Chawla, L.,** 2002: Insight, Creativity and Thoughts on the Environment: Integrating Children and Youth into Human Settlement Development, Environment&Urbanization.
- Cılga, İ.,** 1999: Türkiye'deki Çocuk Hakları Çalışmaları, A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.
- Clarke, A., Dodd, J., Hooper-Greenhill, E., O'Riain, H., Selfridge, L., and Swift, F.,** 2002: Learning Thorough Culture, DfES Publication, UK
- Corsaro, W.A.,** 1997: The Sociology of Childhood, Sage Publications, USA.
- Cosco, C. and Moore, R.,** 2002: Our Neighborhood is Like That!, in Growing up in an Urbanizing World, 35-36, Eds. Chawla, L., Earthscan, London
- Çakmaklı, K.,** 1991: Aileler İçin Sosyal Hizmet, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul.

- Çavdar, Ç.R.,** 2008: 1000 Mimar 1000 Okulda Çocuk ve Mimarlık Alanında Özel Bir Proje, *Çocuk ve Mimarlık Toplumsal Bir Eğitim Modeli TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi*, Ankara.
- Çekül Vakfı.,** 2004: Kırmızı Ceket Kültürel Eğitim Dergisi, *Kentler Çocuklarıdır Kültürel Eğitim Programı*, alındığı tarih 15.03.2008
www.cekulvakfi.org.tr/img/proje/kc/kirmizi_ceket_dergi.pdf
- Devlet Planlama Teşkilatı.,** 2000: Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- Devlet Planlama Teşkilatı.,** 2001: Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Raporu, Ankara.
- Dizdaroğlu, Y.,** 2007: Kişisel Görüşme. (ÇEKÜL Vakfı)
- Driskell, D.,** 2002: Creating Beter Cities with Children and Youth, UNESCO Publishing, United Kingdom.
- Edwards, M.,** 1996: Instituoanlising Children's Participation in Devolopment, *PLA Notes*, 47 – 51.
- Ennew, J., and Milne, B.,** 1998: Methods of Research with Street and Working Children, Stockholm.
- Eroğlu, L.,** 2008: Kişisel Görüşme. (Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı)
- Genç, S.,** 2005: Çevresel Tasarıma Çocukların ve Gençlerin Katılımı, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Giertsom, A.,** 2001: How Can Organisations Facilitate Children's Participation, *PLA Notes*, 14-17
- Gülersoy Zeren, N., Günay, Z.,** 2004: Conservation Practice Through Participatory Planning: Assessment of World Experiences, UNESCO Workshop, Baku
- Güngör, H.,** 2002: Tarlabası Bölgesinde Yaşayan Çocukların Çevrelerini Algılaması ve Değerlendirmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gür, Ş., and Zorlu, T.,** 2002: Çocuk Mekanları, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul.
- Hart, R.,** 1997: Children's Participation: The Theory and Practice of İnvolving Young Citizens in Community Development and Environmental Care, Earthscan Publications Limited, United Kingdom.
- Heft, H., and Chawla, L.,** 2002: Children's Competence and the Ecology of Communes: A Functional Approach to the Evaluation of Participation, *Journal of Environmental Psychology*, Elsevier Science Ltd, 201-216
- Holden, C., and Clough, N.,** 1998: Children as Citizens: Education for Participation, Jessica Kingsley, London.
- Johnson, V.,** 1996: Starting A Dialogue on Children's Participation, 30 – 37.
- Koç, F.,** 1999: Çocuk ve Mekan, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kubat Ayşe, S.**, 1995: Halkın Katılımı ile Şehrsel Koruma: Miami Art-Deco Bölgesi Örneği (Public Participation in Urban Conservation: The case of Miami Art-Deco Beach), 6th Symposium in Urban Conservation and Applications - Congress Proceedings Book, University of Mimar Sinan, Istanbul, Turkey.
- Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı.**, 2006: Karınca Gazetesi, Sayı:1, İstanbul
- Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı.**, 2008: Kültür Karıncaları 2010' a Yürüyor Projesi 2007-2008 Eğitim-Öğretim Yılı Raporu, İstanbul
- Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı.**, 2008: Vehbi Koç Vakfı-Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı Tevfik Kut İlköğretim Okulu Kültür Karıncaları Ortak Çalışması 2006-2008 Sonuç Raporu, İstanbul
- Lansdown, G.**, 1995: Taking Part: Children's Participation in Decision Making, Institute for Public Policy Research, London.
- Lynch, K.**, 1977: Growing Up in Cities, Massachussets, M.I.T. Press.
- Maksudoğlu, M.**, 1992: Çevremiz, Mimari ve Şehirlerimiz, *İnsan ve Çevre Sempozyum Tebliğleri*, 83-91.
- Myers, R.**, 1998: Child Development in UNİCEF Programming, UNİCEF, New York.
- Nurick, R., and Johnson, V.**, 2001: Putting Child Rights and Participatory Monitoring and Evaluation with Children into Practice: Some Examples in Indonesia, Nepal, South Africa and U.K., PLA Notes.
- Öz, K., and Güner, S.**, 2007: Avrupa Birliği Kültürel Mevzuatı 16.40, *17 Haziran 1994 Tarihli Çocuklara ve Kültüre İlişkin Konsey Sonuçları*, 16-18, İstanbul
- Öz, K., and Güner, S.**, 2007: Uluslararası Kültürel Miras Mevzuatı, *Uluslararası Mevzuatlar Işığında Türk Eğitim Sisteminde Kültürel Miras ve Koruma*, 17-26, İstanbul
- Papilla, B.**, 1992: Planlamaya Katılım Sürecinde Tarihsel ve Modern Çevre Bilincinin Değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pateman, C.**, 1979: Participation and Democratic Theory, Cambridge University Press.
- Percy-Smith, B., and Malone, K.**, 2001: Making Children' s Participation in Neighbourhood Settings Relevant to the Everyday Lives of Young People, PLA Notes.
- Pioget, J.**, 1999: Çocukta Zihinsel Gelişim, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Richardson, A.**, 1979: A Thinking About Participation, Policy and Process, ABD.
- Salman, Y.**, 2008: Kişisel görüşme.
- Samuk, F.**, 2005: Ailenin Meyvesi Çocuk Bedeni ve Zihni Gelişim, Alioğlu Yayınevi, İstanbul.
- Senemoğlu, N.**, 2001: Gelişim Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Kurama), Gazi Kitabevi, Ankara.

- Sugarman, S.,** 1989: Piaget's Construction of the Child's Reality, Cambridge University Press, Cambridge.
- Şahin, İ.,** 1990: Türkiye'de Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Olayı ve Korumaya Halkın Katılımı Konusunda Yardımcı Bir Araştırm, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şirin, M., and Sayita, S.,** 2000: I. İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tandoğan, O., Ergun N.,** 2008: Kentsel Mekanda Çocuk, Yapı Dergisi, No. 319, 06/2008, 102-107, ISSN: 1300-3437, Yapı Endüstri Merkezi
- Temel, R.A.,** 1992: Psikolojik Açıdan Çevre ve İnsan, *İnsan ve Çevre Sempozyum Tebliğleri*, 55-69.
- Tevfik Kut İlköğretim Okulu 7. Sınıf Öğrencileri.,** 2008: Kültür Karıncaları Şenliği Gazetesi, Sayı:2, İstanbul
- TMMOB.,** 2008: Çocuk ve Mimarlık Toplumsal Bir Eğitim Modeli, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları Merkezi, Ankara.
- Türkoğlu, H.,** 1999: Konut Alanlarında Çocuk ve Oyun Mekanı, 1. İstanbul Çocuk Kurultayı, Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı, 197-202.
- UN-HABİTAT.,** 1996: Habitat Gündemi, alındığı tarih 12.12.2007
<http://www.unhabitat.org/downloads/docs/407-Istanbul_Declaration.pdf>
- UNİCEF.,** 1996: Child Friendly Cities, alındığı tarih 01.01.2008
<<http://www.childfriendlycities.org>>
- UNİCEF.,** 2000: Birinci Çocuk Forumu, UNİCEF Yayınları, Ankara.
- UNİCEF.,** 2003: Dünya Çocuklarının Durumu 2003, UNİCEF Yayınları, Ankara.
- UNİCEF.,** 2004: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, alındığı tarih 11.11.2007
< http://www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf>
- UNİCEF.,** 2005: Dünya Çocuklarının Durumu 2005, UNİCEF Yayınları, Ankara.
- Url-1** <<http://www.tdk.gov.tr>> alındığı tarih 27.09.2007
- Url-2** < <http://www.nvi.gov.tr>> alındığı tarih 01.10.2007
- Url-3** <<http://www.un.org>> alındığı tarih 10.10.2007
- Url-4** < <http://www.coe.int>> alındığı tarih 12.11.2007
- Url-5** < <http://portal.unesco.org>> alındığı tarih 01.10.2007
- Url-6** < <http://www.unicef.org>> alındığı tarih 01.10.2007
- Url-7** <<http://www.uia-architectes.org>> alındığı tarih 08.08.2008
- Url-8** < <http://www.cekulvakfi.org.tr>> alındığı tarih 17.04.2008
- Url-9** < <http://www.kulturbilinci.org/karincalar>> alındığı tarih 29.09.2008
- Url-10** < <http://www.heriquet.com>> alındığı tarih 18.10.2008
- Url-11** <<http://en.wikipedia.org/wiki/Bradford>> alındığı tarih 20.11.2008

- Url-12** <<http://www.kidskonnnect.com>> alındığı tarih 01.10.2008
- Url-13** <<http://earth.google.com>> alındığı tarih 01.12.2008
- Winter, M.,** 1997: Children as Fellow Citizens: Participation and Commitment, Oxford.
- Yavuzer, H.,** 1998: Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yazıcı, S.,** 2004: Sosyal ve Kültürel Mekanların Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkileri, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yerel Gündem 21.,** 2006: Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planının Yerelleştirilmesi, Gelişme Raporu, İstanbul.
- Yılmaz, Ç.,** 2005: Tarlabası Bölgesinde Yaşayan Çocukların Çevresel Algı Süreçlerinin Bilişsel Haritalar Yöntemiyle İrdelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Zanden, V. W.,** 1997: Human Development 6.ed., McGraw Hill Comp. Inc., New York
- Zeren, B.,** 2008: Kişisel Görüşme. (Kültür Karıncaları Proje Koordinatörü)
- Zeren, N.,** 1979: Role of Users in Conservation of Historical Environment Process, ITU Faculty of Architecture, Institute of City Planning Periodical, 41-47.

EKLER

EK 1: İzinler

EK 2: Anket Föyleri

24.09.2008

T.C.
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ'NE

İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilimdalı, Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı'nda Cansu SAĞLAM tarafından Prof. Dr. Nuran ZEREN GÜLERSOY danışmanlığında "Çocukların Kentsel Korumaya Katılımı" başlıklı tez çalışması için İstanbul İli, Fatih İlçesi, Yedikule Senti "Gençosman İlköğretim Okulu" ve "Yedikule İlköğretim Okulu"nda okuyan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin katılımıyla 2008-2009 güz dönemi içerisinde bir alan çalışması yapılması gerekmektedir.

Amacı; çocuk katılımının hem toplum, hem de çocuk gelişimi için anlam ve önemini anlatmak, kültürel kimliğin ve tarihsel mirasın korunmasında geleceğin yetişkinleri ve mirasçıları olan çocuklara söz hakkı verilmesinin gerekliliğini vurgulamak, kentsel koruma konusunda çocukların görüşlerini almak için onları sıkmadan ve bunaltmadan hangi süreç ve yöntemlerin kullanılması gerektiği sorusuna cevap aramak ve çocuklara bu imkan verildiği takdirde neler yapabileceklerini gözler önüne sermek olan tez çalışmasının bir bölümünü oluşturan alan çalışmasında; resim, maket ve anket çalışmalarıyla çocukların yaşadıkları çevrede yer alan tarihi eserleri ne derece tanıdıklarını anlamak, bu eserleri onlara tanıtmak ve kentsel koruma konusundaki fikirlerini öğrenerek kendilerini özgürce ifade etmelerine yardımcı olmak hedeflenmektedir.

Söz konusu alan çalışmasının yapılabilmesi için gerekli izinlerin ilgili kuruluşlardan alınması gerekmektedir. Gereğini arz ederiz.

Cansu SAĞLAM
Mimar

Prof. Dr. Nuran Zeren GÜLERSOY
Tez Danışmanı

İletişim Bilgileri:

Ev Adresi: Hacı Evhaddin Mah. Samancı Odalar Sok. Koç Apt. No:1 D:3 Yedikule
İş Adresi: İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
Müdürlüğü Hobyar Mah. Büyük Postahane Cad. No:72 Kat:5 Sirkeci
İş Tel: 0212 527 71 01
Ev Tel: 0212 589 49 45
Cep Tel: 0544 363 38 96
E mail: canesasa@hotmail.com

İ.T.Ü. FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ	
Tarih:	24 Eylül 2008

İTÜ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Maslak 34456, İstanbul
Tel: (212) 285 62 25
Fax: (212) 285 61 69
e-posta: admin@fbe.itu.edu.tr
http://www.fbe.itu.edu.tr

Sayı: B.30.2.İTÜ.0.C1.00.00/03/ 6526

06 Ekim 2008

İTÜ REKTÖRLÜĞÜ'NE.

Prof. Dr. Nuran Zeren GÜLERSOY'un, danışmanlığında, Yüksek Lisans çalışması yapan Cansu SAĞLAM'ın, "Çocukların Kentsel Korumaya Katılımı" isimli tez çalışması için İstanbul İli, Fatih İlçesi, Yedikule Semti "Gençosman İlköğretim Okulu" ve Yedikule İlköğretim Okulu'nda okuyan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin katılımıyla 2008-2009 Güz dönemi içerisinde bir alan çalışması yapılması için gerekli iznin sağlanması istegini belirtilen yazısı ektedir.

Gereği için müsaadelerinize arz ederim.

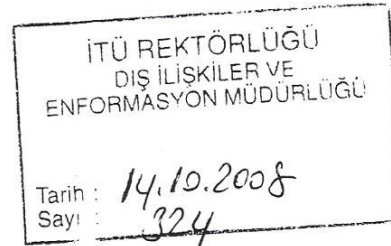
Saygılarımla.

Prof. Dr. Ali DEMİR
Müdür

-Dış İlişkiler Müd.'ne-

10/10/2008

10 EKİM 2008

EKİ: Prof. Dr. Nuran Zeren GÜLERSOY'un yazısı.

F/T

İTÜ

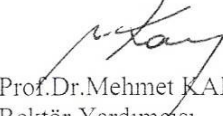
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Dış İlişkiler ve Enformasyon Müdürlüğü

Sayı: 185

İstanbul 17.10.2008

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne,

Üniversitemiz Fen Bilimleri Enstitüsü'nde Prof.Dr.Nuran Zeren GÜLERSOY'un danışmanlığında, yüksek lisans çalışmasını yapan Cansu SAĞLAM'ın "**Çocukların Kentsel Korumaya Katılımı**" isimli tez çalışması için İstanbul İli, Fatih İlçesi Yedikule Senti Genç Osman İlköğretim Okulu ve Yedikule İlköğretim Okulu'nda okuyan 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile 2008-2009 güz dönemi içerisinde alan çalışması yapılabilmesi için gerekli iznin verilmesini rica ederim.

Prof.Dr.Mehmet KARACA
Rektör Yardımcısı

İTÜ Ayazağa Kampüsü, Maslak 34469 İstanbul, Tel: (0212) 285 39 75 - (0212) 285 66 09 Faks: (0212) 285 39 75 e-posta: disiliskiler@itu.edu.tr

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/3079/107965
Konu : Uygulama(Cansu SAĞLAM)

27/10/2008

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a)İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 17/10/2008 tarih 185 sayılı yazısı.
b)Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c)Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı emri.
d)Milli Eğitim Müdürlüğü Anket Komisyonu'nun 23/10/2008 tarihli tutanağı.

İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi **Cansu SAĞLAM**'ın İlimiz Fatih İlçesi Genç Osman İlköğretim Okulu ve Yedikule İlköğretim Okulu'nda uygulanmak üzere "**Çocukların Kentsel Korumaya Katılımı**" konulu uygulama çalışmalarını yapma istekleri hakkındaki İlgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi **Cansu SAĞLAM**'ın İlimiz Fatih İlçesi Genç Osman İlköğretim Okulu ve Yedikule İlköğretim Okulu'nda uygulanmak üzere "**Çocukların Kentsel Korumaya Katılımı**" konulu uygulama çalışmalarını yapması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, İlgi (c) Bakanlık Emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

M. Ata ÖZER
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :
Ek-1. İlgi (a) yazı ve ekleri

OLUR
24/10/2007

Hikmet DİNÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

4440632

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres : İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 526 13 82
E-Mail: kultur34@meb.gov.tr Web: <http://istanbul.meb.gov.tr/bolumler/kultur>

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 3093/108546
Konu : Uygulama(Cansu SAĞLAM)

28/10/2008

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Dış İlişkiler ve Enformasyon Müdürlüğü

- İlgi: a) Valilik Makamının 27/10/2008 tarih ve 3079/107965 sayılı Oluru.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik izin ve Uygulama Yönergesi.
c) İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 17/10/2008 tarih 185 sayılı yazısı.

İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi **Cansu SAĞLAM**'ın İlimiz Fatih İlçesi Genç Osman İlköğretim Okulu ve Yedikule İlköğretim Okulu'nda uygulanmak üzere "**Çocukların Kentsel Korumaya Katılımı**" konulu uygulama çalışmasını yapma isteği ilgi (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin ilgi (a) Valilik Oluru doğrultusunda, gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. ilgi (a) Valilik Oluru.
2. Anket soruları.

EK 2

SOSYAL YAPI ANALİZİ ANKET ÇALIŞMASI

Sevgili arkadaşım bana ödevimi hazırlamamda yardımcı olacağın için öncelikle sana çok teşekkür ederim ☺ Beraber yapacağımız çalışmaya başlamadan önce seni ve aileni daha yakından tanımam gerekiyor. Bunun için öncelikle aşağıdaki sorulara cevap vermeni istiyorum. Soruları cevaplarken rahat olabilirsin çünkü bu bir sınav değil ☺ Burada önemli olan bana yardımcı olman için sorulara doğru cevaplar vermen. Sana şimdiden teşekkür ediyorum ☺

1- Oturduğunuz evin adresini yazar mısınız?

Cadde:.....

Sokak:.....

Apartman:.....

2- Eviniz kendinize mi ait, yoksa kiracı mısınız?

() Ev sahibiyiz

() Kiracıyız

3- Oturduğunuz ev aşağıdaki yapılardan hangisine benziyor?

(a)

(b)

(c)

(d)

- 4- Kaç yıldan beri aynı evde oturuyorsunuz?
☐ 0 – 5 yıl arası
☐ 5 – 10 yıl arası
☐ 10 yıldan fazla
- 5- Daha önce nerede oturuyordunuz?
☐ Aynı semtte başka bir apartmanda
☐ İstanbul’ da ama başka bir semtte
☐ İstanbul dışında
- 6- Şu an oturduğunuz evden memnun musun? Memnun değilsen nedenini söyler misin?
☐ Memnunum
☐ Memnun değilim. Çünkü
.....
- 7- Ailen kaç kişiden oluşuyor?

Aile Bireyleri	Doğum Yeri	Doğum Tarihi
Anne		
Baba		
Kardeş		
Kardeş		
Kardeş		
.....		
.....		

- 8- Aile bireylerinin eğitim ve iş durumları ile ilgili olan aşağıdaki tabloyu doldurur musun?

Aile Bireyleri	Aile Bireylerinin Eğitim Durumu	Aile Bireylerinin Meslekleri
Baba		
Anne		
Kardeş		
Kardeş		
Kardeş		
.....		

- 9- Aşağıda sözü geçen araçlardan hangisi veya hangilerine sahipsiniz, burada yazmadığım ancak sizin için önemli olan eşya isimlerini noktalı yerlere yazarmısın?
☐ Araba
☐ Bisiklet
☐ Bilgisayar
☐ Play station
☐
☐

KENTSEL KORUMA ÖLÇME - DEĞERLENDİRME ANKET ÇALIŞMASI

Şimdi senden İstanbul'u ve yakın çevreni ne kadar tanıdığını bana göstermeni istiyorum. Tabii bunun için aşağıdaki soruları yanıtlaman gerekiyor ☺

1- “Tarihi Eser” denince aklına ne geliyor?

.....
.....

2- İstanbul’ da bulunan aşağıdaki tarihi eserleri isimleri ile eşleştirebilir misin?

(1)

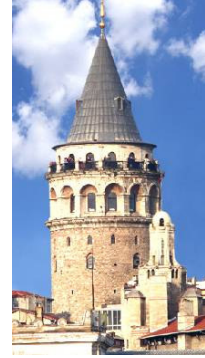
(2)

(3)

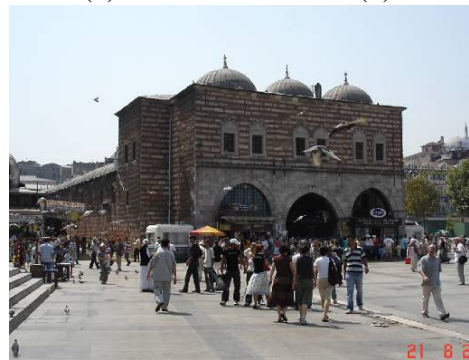
(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

(9)

(10)

- ☐ Beyazıt Yangın Kulesi
- ☐ Dolmabahçe Sarayı
- ☐ Bozdoğan Kemerı
- ☐ Kız Kulesi
- ☐ Ayasofya Müzesi
- ☐ Rumeli Hisarı
- ☐ Galata Kulesi
- ☐ Topkapı Sarayı
- ☐ Sirkeci Tren İstasyonu
- ☐ Mısır Çarşısı

3- Yukarıda yer alan tarihi eserlerden ziyaret ettiklerinin isimlerini yazar mısın?

.....

.....

.....

4- Sence İstanbul “Tarihi Eser” bakımından zengin bir kent mi? Lütfen sadece bir şıkkı işaretle ☺

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

5- Yedikule’ de bulunan aşağıdaki tarihi eserleri isimleri ile eşleştirebilir misin?

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

- () Havagazı Fabrikası
- () İmrahor Camii (İmrahor İlyas Bey Anıtı)
- () Yedikule Tren İstasyonu
- () Yedikule Zindanları
- () Hacı Evhaddin Camii

6- Yedikule’ de bulunan resimdeki evlerin de birer tarihi eser olduklarını biliyor muydun? Lütfen sadece bir şıkkı işaretle ☺

- a) Hayır bilmiyordum, şimdi öğrendim.
- b) Evet biliyordum

7- Aşağıdaki evlerden hangisinde yaşamak isterdin? Lütfen sadece bir şıkkı işaretle ☺

(a)

(b)

(c)

(d)

8- Yaşadığın çevrenin aşağıdaki resimlerden hangisi gibi olmasını isterdin? Lütfen sadece bir şıkkı işaretle ☺

(a)

(b)

9- Aşağıdaki resmini gördüğün yapılardan önemli olduğunu ve korunması gerektiğini düşündüklerini işaretler misin?

() İş Bankası Kuleleri

() Haydarpaşa Tren Garı

() Gökkafes

() Çırağan Sarayı

10- Sence, resimdeki gibi yıkılmaya yüz tutmuş durumda olan tarihi eser yapılar için nasıl bir müdahale biçimi belirlenmelidir? Lütfen sadece bir şıkkı işaretle 😊

- a) Yapı yıkılıp yerine çok katlı apartman yapılmalı
- b) Yapı yıkılmadan onarılmaya çalışılmalı, yıkılması gerekse dahi aynısı yapılmalı
- c) Fikrim yok

11- Tarihi eserlerin onarılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

12- Çevrenizde tarihi eser onarımı ile ilgilinen bir yakının var mı? Lütfen sadece bir şıkkı işaretle ☺

- ☐ Var
- ☐ Yok
- ☐ Bilmiyorum

13- İlerde tarihi eserlerin korunmasına yönelik bir işte çalışmak ister misin? Lütfen sadece bir şıkkı işaretle ☺

- ☐ Hayır istemem
- ☐ Evet isterim
- ☐ Fikrim yok

Soruları cevaplayarak ödevimi hazırlamamda bana yardım ettiğin için çok teşekkür ederim ☺

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Cansu SAĞLAM

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 1981

Adres: Hacı Evhattin Mahallesi, Samancı Odalar Sokak, No:1 D:3 Yedikule/İstanbul

Lisans Üniversite: Trakya Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Cansu SAĞLAM, 1981 yılında İstanbul’da doğdu. 1988 yılında Yedikule İlköğretim Okulu’nda başladığı ilköğretim hayatına Çemberlitaş Kız Lisesi’nde devam etti. 1996 yılında lise eğitimine başladığı Kabataş Erkek Lisesi’nden 1999 yılında mezun oldu. Aynı sene Trakya Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü’nde okumaya hak kazandı. 2004 yılında lisans eğitimini tamamladı ve İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Anabilimdalı Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı’nda yüksek lisansa başladı. 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nde Mimar olarak çalışmaya başladı. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nda yürüttüğü görevine İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nde devam etmektedir.